

ΠΑΝΔΩΡΑ

15 ΜΑΡΤΙΟΥ, 1862.

ΤΟΜΟΣ ΙΒ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 288.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΩ. ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑΣ

(1685—1715)

ὑπὸ ΛΕΟΠΟΛΔΟΥ ΡΑΝΚΙΟΥ.

Μετάφρασις Π. Καλλιγᾶ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

(Συνέχ. ἴδε φυλλάδ. 187.)

Διοίκησις.

Ἴσως ἡ Πελοπόννησος ποτὲ πρότερον καὶ ποτὲ μετὰ ταῦτα δὲν ἦτον εἰς τόσον δεινὴν κατάστασιν, ὅσον ὅτε περιήλθεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἐνετῶν.

Σκληρὸς ἐχρημάτισεν ὁ πόλεμος, διότι, πρὶν ἐκκένωσούν οἱ Ὄθωμανοὶ, ἐξερήμωσαν καὶ μετὰ τὴν μάχην τῶν Πατρῶν π. χ. ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν τοὺς κατοικοὺς τῆς Ἀχαΐας καὶ κατέστρεψαν τὴν Κόρινθον, μετολίγον δὲ ἐνέσκηψε καὶ ἡ πανώλης. Ὁ πληθυσμὸς εἶχεν ἐλαττωθῆ κατ' ἀπίστευτον ἀναλογίαν (1), πέραν τοῦ τετάρτου μέρους τῶν χωρίων καὶ τῶν ἀγρῶν ἐξωλοθρεύθησαν, καὶ τὸ πλεῖστον μέρος τῆς χώρας ἔμεινεν ἀκαλλιέργητον. Πρὸς τούτοις αἰῶνας ὀλοκλήρους δὲν

ὑπῆρχον ὁδοὶ, οὔτε τὴν ἀπλὴν ἐφεύρουν τῶν ἀμαξῶν δὲν ἐγνώριζον, καὶ μετεχειρίζοντο τ' ἀχθοφόρα διὰ νὰ μεταφέρουν ἀπὸ τόπου εἰς τόπον. Καὶ αἱ γέφυραι, αἰτίνες τυχὸν ὑπῆρχον, ἦσαν κατεστραμμέναι, ἰδίως δὲ ἐπὶ τοῦ Ἄλφειοῦ οὐδέποτε εἶχε κατασκευασθῆ τοιαύτη ἀλλὰ διέπλεον αὐτὸν ἐπὶ μονοζύλου ἐκ πλατάνου. Καθαυτὸ, καθ' ἃς εἶχον διαστάσεις τὰ ξύλα τῶν παρημελημένων καὶ βλαφθέντων δασῶν, ἦσαν κατεσκευασμένοι αἱ οἰκίαι. Οἱ κάτοικοι ὑπετάσσοντο εἰς τὴν φύσιν, τὴν ὁποίαν δὲν ἠσθάνοντο τὴν δύναμιν νὰ ἐξουσιάσουν. Ποτὲ δὲν ἐσήμαινόν τι αἱ πόλεις· τῶρα ὅμως ἦσαν ἐντελῶς ἐξωλοθρευμένοι διὰ τῆς ἀμύνης καὶ τῆς κατακτίσεως. Οἱ Ἐνετοὶ παρωμοιάζον τὴν Χερσόνησον, ὅπως εὔρον αὐτὴν, πρὸς ἐρείπιον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐβόσκησε πυρκαϊά. Περὶ θεσμῶν δὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ λόγος· οὔτε περὶ ἀνωτέρων, ὡς ἐννοεῖται οἰκίθην, καθότι ἡ διοίκησις ἐξήρητο μόνον ἐκ τῶν Ὄθωμανῶν, ἀλλ' οὔτε περὶ διοργανισμῶν τῶν κατὰ χώραν κοινοτήτων. Μόνον εἰς τοὺς ἱερεῖς ὑπετάσσοντο ὅλοι εὐλαθῶς.

Οἱ Ἐνετοὶ ἐγκατεστάθησαν, ὅπως ἠδυνήθησκον, ἐντὸς τῆς χώρας καὶ διετήρησαν τὴν γενικὴν διαίρεσιν, πλὴν μικρῶν διαφορῶν, καθόσον τὰ 24 ἐνετικὰ ἐδάφη (territorii) ἀντιστοιχοῦν εἰς τὰς ὀθωμανικὰς 23 δικαιοδοσίας (1). Κατὰ τὴν πάτριον συνήθειαν ἦν ὡσαν

(1) Ἴδε τὴν ὀθωμανικὴν διαίρεσιν παρὰ Χατζῆ Κίλφα καὶ παρὰ Χάμμερ. Ἰστ. τοῦ '08 Κρ. VI. σ. 183. τὴν δὲ Ἐνετικὴν ἐν τῇ προσσητημένῳ ἐνταῦθα πίνακι. Ἡ διαφορὰ ἀνάγεται εἰς τὴν Μάννην, ἣτις σχηματίζει καθ' ἑνετοὺς πλείονα ἐδάφη.

(1) Gradenigo. Le vicende della guerra e del contagio hanno quasi sprofolato il regno.

οί Ένετοί πολλά ἐδάφη εἰς ἓνα νομόν. Καταρχὰς διωργάνισαν ἐπὶ τὰς Πάτρας, τὸ Καστελ-
τορνέζον, τὴν Μεθώνην, τὴν Κορώνην, τὴν Γιαλά-
φην, τὴν Μονεμβασίαν καὶ τὸ Ναύπλιον. Μετὰ ταῦτα
εὔρον ὅτι καὶ αὐτὰ ἦσαν πολλὰ καὶ ἐπηρεάζοντο
εἰς τέσσαρας νομούς, Ῥωμανίαν, Λακωνίαν, Μεσσηνίαν
καὶ Ἀχαιίαν, τῶν ὁποίων πρωτεύουσαι ἦσαν τὸ Ναύ-
πλιον, ἡ Μονεμβασία, τὸ Ναυαρίνον καὶ αἱ Πάτραι.
Εἰς ἐκάστην τούτων ἐγκατεστάθη ἀρμοστής (prove-
ditore) ἐνετὸς διὰ τὴν πολιτικὴν καὶ στρατιωτικὴν
διοίκησιν, εἰς διευθυντὴς τῆς δικαιοσύνης (retto-
re) καὶ εἰς οἰκονομικὸς ἐπίτροπος (camerlingo). Καὶ τὰ
φρούρια αὐτὰ, τὰ ὁποῖα διετήρησαν μέχρι τελευταίων
χρόνων καὶ ἐπεσκεύασαν, ὅπως ἦτο δυνατόν, ἔλαβον
Ἐνετοὺς διοικητάς. Εἴκοσι πέντε Ἐνετοὶ εὐπατρίδαι
ἦσαν ἐνησχολημένοι ἐντὸς τοῦ τόπου καὶ εἰς ὅλα τὰ
μέρη τῆς ἐπαρχίας ἦσαν ἀντιπρόσωποι τῆς ἐξουσίας.
Ἐπὶ κεφαλῆς ὧν ἦτον ὁ γενικὸς ἀρμοστής, ὅστις
εἶχεν εἶδος αὐλῆς καὶ ἀμέσως ἀντεπέστελλε πρὸς τὴν
βουλὴν.

Ὅταν παρατηρήσωμεν, ὅτι οἱ ἐντόπιοι οὔτε εἰς τὴν
διοίκησιν, ὡς βλέπομεν, εἶχον μέρος, οὔτε εἰς τὸν πό-
λεμον—ἀλλ' οὔτε ἐδείκνυον διάθεσιν ἢ ἰκανότητα
δι' ἐθνικὴν φρουρὰν, πολλὸ ὀλιγώτερον ἢ ἀναλάβουσαν
τὴν φύλαξιν τῶν φρουρίων καὶ τοῦ τόπου καὶ πάν-
τοτε ξένα τάγματα ἐπρεπε νὰ εἰσάγονται — ὅταν
περιπλέον συλλογισθῶμεν, ὅτι οἱ Ἐνετοὶ ἦσαν καθολ-
ικοὶ καὶ εἰς τὰς πρωτεύουσας εἰσήγαγον τὴν καθολ-
ικὴν λατρείαν (τὸ ὁποῖον κατὰ τὸ αἶσθημα τῶν ἱε-
ρέων ἐξισοῦτο σχεδὸν πρὸς τὴν προσκύνησιν τοῦ Μωά-
μεθ καὶ τὴν λατρείαν τῶν Μουσουλμάνων), κατὰ πρῶ-
τον βλέμμα δυνάμει τὴν ἀνάγκην νὰ ἐρωτήσω-
μεν, κατὰ τί διέφερον ἡ ὀθωμανικὴ τῆς Ἐνετικῆς διοί-
κησης, ἀφίνοντες κατὰ μέρος τὰς Εὐρωπαϊκὰς σχέ-
σεις καὶ μόνον ἀναφορικῶς εἰς τὸν τόπον.

Ἡ μεταβολὴ εἶναι μολοντοῦτο ἀπείρου σημασίας,
καθὸτι κατὰ τί κυρίως διαφέρει ἡ πεπολιτισμένη διοί-
κησης τῆς βαρβάρου; δὲν εἶναι, διότι αὕτη μὲν κα-
ταναλίσκει τὰς δυνάμεις τοῦ τόπου δι' ἀνάγκης τῆς
στιγμῆς, πρὸς ὄφελος ἐξουσιαζούσης τάξεως, αὐθαί-
ρετως καὶ ἀτάκτως, ἐνῶ ἐκείνη προνοεῖ περὶ τοῦ μέλ-
λοντος καὶ πρὸ πάντων σκοπεῖ νὰ προάξῃ τὸν τόπον
διὰ τῆς αὐξήσεως, τῆς προόδου καὶ τῆς ἀκμῆς τῶν
ἠθικῶν καὶ ὑλικῶν συμφερόντων; Τὸ Τουρκικὸν σύ-
στημα συνίστατο εἰς τὸ ὅτι ἀνεγνώριζε τοὺς Ὀσμαν-
λίδας, ἀποτελοῦντας τὸν στρατὸν, ὡς κυρίου τοῦ τό-
που καὶ ὑπεχρέου εἰς προσωπικὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν
ὅλους τοὺς κατοίκους. Τοιοῦτόν τι ἐπὶ Ἐνετῶν δὲν ὑ-
πῆρχε· τὸ στράτευμα συνίστατο ἐκ μισθωτῶν, εἰς
τοὺς ὁποίους δὲν εἶχον τὴν διάθεσιν νὰ ἐπιτρέψουν αὐ-
θαίρεσιν· ἐκκαλεῖ ὑπῆρχε πρόνοια ἀναριθμητῶν μέ-
σων πρὸς χαλίνωσιν τῶν ἐπιτετραμμένων τὴν κυβέρ-
νησιν εὐπατρίδων, ἀλλὰ καὶ ἡ θέσις τῶν πραγμάτων
ἠνάγκαζε τοὺς Ἐνετοὺς νὰ ἐπιμεληθῶν σπουδαίως τὴν
ἀνέγερσιν τοῦ τόπου. Ὅπως ἦτο, δὲν ἠδύνατο νὰ δια-
τηρηθῇ, ἦτον ἀνίκανον νὰ χορηγήσῃ τὰς δαπάνας τῆς
διοικήσεως καὶ τῆς φυλάξεως αὐτοῦ, καὶ ἤθελεν εἶναι
διὰ τὸ ταμεῖον τῆς δημοκρατίας συνεχῆς βάρος. Οὕτω

ἦτον ὁ πρῶτος στοχασμὸς τῶν Ἐνετῶν, νὰ καταστή-
σουν τὴν Πελοπόννησον ὅ,τι ἠδύνατο νὰ εἶναι. Δὲν
εὐρήκαν προνομιούχον εὐγένειαν ὡς ἐν ὀλαις τὰς
λοιπαῖς ἐπαρχίαις καὶ δὲν εἶχον ἀνάγκην νὰ προσ-
φύγουν εἰς συμβάσεις, ἀλλ' ἦσαν ἀδέσμευτοι ὡς
πρὸς τοῦτο. Ἢδη τὸ πνεῦμα τοῦ χρόνου ἐτρέπη
πρὸς νέον οἰκονομικὸν ῥυθμόν. Ὅ,τι πληροὶ καὶ
ζωογονεῖ τὸν 18 αἰῶνα ἤδη ἀπὸ τοῦ τέλους
τοῦ 17 προβαίνει εἰς φῶς. Ἰσως καὶ διὰ τὴν ἱστορίαν
τῆς πρακτικῆς πολιτικῆς οἰκονομίας ἔχει ἀξίαν νὰ
παρατηρήσωμεν αὐτὴν τὴν διοίκησιν, διὰ δὲ τὴν ἱ-
στορίαν τῆς σημερινῆς Πελοποννήσου εἶναι ἀπαραί-
τητον. Οἱ χρόνοι τῆς Λακεδαιμόνος δὲν δύνανται σή-
μερον νὰ προσηλωθῶν τὸ βλέμμα τῶν ἐν Ἑλλάδι,
ἀλλὰ τὸ πλησιέστερον παρελθὸν διδίδει μᾶλλον φῶς
ἐπὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως, πραγματικῶς δὲ ἡ
ἐποχὴ αὕτη τῶν Ἐνετῶν.

Νομίζω ὅτι κατὰ τὴν φύσιν τῆς πραγματευσμένης
ὑλης κατάλληλον εἶναι νὰ διαιρέσωμεν αὐτὴν κατὰ
τὰ κύρια σημεῖα, ἅτινα ἐνησχόλησαν τὴν γενικὴν
ἐπιμέλειαν.

Συνοικισμὸς.

Ἀρχόμεθα ἐκ τῶν σχέσεων τοῦ πληθυσμοῦ, ἐξ ὧν
κυρίως ὅλα πηγάζουν.

Ἐπὶ ὀθωμανῶν οἱ χριστιανοὶ κάτοικοι ἠδύνατο νὰ
συμποδοῦνται εἰς 250 χ. ψυχῶν· τὸσον πλῆθος δύ-
ναται τις τοῦλάχιστον νὰ συμπεράνῃ ἐκ τοῦ ποσοῦ
τοῦ κεφαλικοῦ φόρου, ὅστις συνίστατο εἰς ἓν βεάλιον
διὰ τὰ ἐγγαμια καὶ εἰς ἡμισυ διὰ τὰ ἀγαμια μέλη
ἐκάστης οἰκογενείας, τὸ ὅλον 167 χ. βεάλιων (1).
Ἀλλὰ, ὡς εἶπόμεν, ὁ πόλεμος καὶ ἡ πανώλης ἐπέφε-
ρον δεινὸν ὄλεθρον. Ἐκ τῶν 2115 χωρίων καὶ κτη-
μάτων, ὅσα ἠριθμοῦντο ἐπὶ Τούρκων, μόνον 1459 ἔ-
μενον, καὶ 656 ἔκειντο ἔρημα. Ὁ πρῶτος γενικὸς ἀρμο-
στής διετάξεν ἀπογραφὴν, καὶ τίς θέλει πιστεύσει;
καθ' ὅλην τὴν χερσόνησον, πλὴν τῆς Μάνης καὶ τῆς
περιοχῆς τῆς Κορίνθου, εὔρε μόνον 20125 ἀνδρας
δυναμένους νὰ φέρουν τὰ ὄπλα καὶ ἐν γένει μόνον
85,468 ψυχάς. Στατιστικαὶ πληροφορίες φαίνονται
ἐν γένει ἀκριβέστεραι παρ' ὅ,τι εἶναι, οὕτω καὶ ἐν-
ταῦθα πιθανόν ὅτι εἰσέβρευτε λάθος, ἢ ἐγένιν ἀπό-
κρυφς, ἐντούτοις διὰ τὸσον ὀλίγον διάστημα χρόνου
αὕτη ἡ καταστροφὴ μένει ἀνήκουστος καὶ ἄνευ πα-
ραδείγματος.

Ὁ πληθυσμὸς, τὸν ὁποῖον εὔρον οἱ Ἐνετοί, συνίστατο
ἐξ Ἑλλήνων καὶ Ἀλβανῶν. Οἱ Ἕλληνες κατῴκουν
μᾶλλον μετὰ τῶν ὀθωμανῶν τὰς πόλεις καὶ ἦσαν ἀ-
φιερωμένοι εἰς τὴν θάλασσαν καὶ εἰς τὴν ἐμπορίαν. Οἱ
Ἀλβανοὶ διῆγον τὸν νομαδικὸν βίον τῶν ποιμένων, ὡς
εἰς τόσα μέρη τῆς μεσημβρινῆς Εὐρώπης π. χ. τὰ
Μερινὰ τῆς Μέστης φέρονται ἐκ τῆς Ἀραγωνίας εἰς
τὸ Ἐστρομαδοῦρον, καὶ τὰ ποιμνία τῆς Βαρκελωνέ-
της καταβαίνουν εἰς τὰς φορβὰς τῆς Κράου, εἰς τὴν

(1) Ὁ Γριμάνης δίδει αὐτὸ τὸ ποσοῦν τοῦ testatego (Spenza
ὀχι Carazzu). Τὰ βεάλια, περὶ τῶν ἐπ' ὧν ἐνταῦθα γίνεται πάν-
τοτε λόγος σχεδὸν ἰσοδυναμοῦν πρὸς χροσοῦν δουκάτων, ἢ δὲ
διαφορὰ εἶναι 1,30 καθ' ἓ ταῦτα ὑπερεπερῶν.

Προβήνικιαν, ἢ τὰ τῶν Ἀβρουτζῶν εἰς τὸ πεδῖον τῆς
Ἀπουλίας. Οἱ βοσκοὶ περιπλανῶνται καὶ ἔχουν τρό-
πον τινὰ τὸ προνόμιον τῆς ἐξαγριώσεως.—Οἱ Ἀλβα-
νοὶ ἐβοσκον τὰ ποιμνία κατὰ μὲν τὸ θέρος εἰς τὰ ὄρη
τῆς Ἀρκαδίας, τὸν δὲ χειμῶνα κατέβαινον εἰς τὰ πε-
δία τοῦ Ἄργους καὶ τῆς Ἠλίδος καὶ πρὸς τὴν ἀκτὴν
τοῦ Φαναρίου. Πρὸς τοῦτους κατεγίνοντο ἀμφοτέρω,
Ἕλληνες καὶ Ἀλβανοὶ, εἰς τὴν γεωργίαν, ἀλλ' οὔτε
αὐτοὶ οὐτ' ἐκεῖνοι μετὰ πάθου καὶ ἐπιμελῶς. Παρα-
δόξως πως αἱ φυλαὶ τοσοῦτον ἀνεμίγησαν, ὥστε ἐ-
θεωροῦντο μᾶλλον ὡς διάφοροι τάξεις. Ὡς ὑποδεεστέ-
ρα ἐθεωρεῖτο ἡ Ἀλβανικὴ, ἢ δὲ Ἑλληνικὴ ὡς εὐπωρ-
τέρα καὶ μᾶλλον πεπολιτισμένη (1).

Ἀδύνατον ἦτο διὰ τοιοῦτου πληθυσμοῦ νὰ προαχθῇ
ἡ πρόοδος τῆς χώρας. Μόνον πρὸς ζωογόνησιν ἐχρη-
ζεν ἄλλων στοιχείων. Ἡ αὕτη χώρα, ἥτις ἄλλοτε ἐ-
ξήγαγε τόσον πολυαριθμὸν ἀποικίας, ἥτις ἐξέτεινεν
ἐπὶ τῶν γειτονευστῶν ἀκτῶν μικρὸν σύστημα πολι-
τειῶν, ἐχουστῶν τὴν αὐτὸν τύπον γλώσσης πολιτευ-
ματος, ἠθῶν καὶ φιλολογίας, τῶρα ἐχρηζε ξένου συ-
νοικισμοῦ.

Ἐπρεπε τάχα νὰ προσπαθῶσιν νὰ ἐξιταλίσουν τὴν
Πελοπόννησον; Δὲν γνωρίζω ἂν ἠδύνατο νὰ εὐρε-
θοῦν ἄπικοι ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἂν ἦσαν ἐπιτήδειοι τοιοῦ-
τοι· οἱ Ἐνετοὶ ἐν τούτοις συνώκισαν τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸ
εὐρεθῆν ἔθνος ἀνθρώπους, ὅλους Ἕλληνας, πλὴν τιῶν
Ἀλβανῶν. Πρὸς τοῦτο ὠφελήθησαν ἐκ τῶν ἐκστρα-
τειῶν, αἵτινες δὲν ἔλαβον καλὴν ἐκβασιν, διὰ νὰ κερ-
δήσουν νέους ἀποίκους διὰ τὴν Πελοπόννησον.

Ἐνωρὶς εἶδον, ὅτι μετὰ τῆς ἐχθρικῆς χώρας δὲν
ἠδύνατο νὰ φυλάξουν τὰς Ἀθήνας, μάλιστα ἀφ' οὗ δὲν
κατῴρθωσαν νὰ κατακτήσουν τὴν Εὐριπὸν· ὅτε ἐγκα-
τέλειψαν αὐτὰς κατέπεισαν τοῦλάχιστον ἀξιόριθμον
πλῆθος (662) οἰκογενειῶν ἀπικῶν νὰ συνακολουθή-
σουν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Καὶ τῶρα οἱ Ἀθηναῖοι
διεκρίνοντο διὰ τῆς λεπτότητος τῆς ἀνατροφῆς καὶ
τῆς ἀγχινοίας (2). Δὲν εἶχον καὶ οὗτοι κλίσιν πρὸς
τὴν γεωργίαν, ὄντες οἱ ἐλάχιστοι μετὰ τῶν αὐτῶν, ἐν-
τούτοις εἶχον μέσα τινά. Εἰσερχόμενοι εἰς τὸ ἐνδύ-
τερον συνετέλεσαν διὰ τῆς ζωηροτέρας ἀνταλλαγῆς
εἰς τὴν πρόοδον τῆς χώρας (3) οὐσιωδῶς.

Ὅτε ὁ Μοκενίγος ἀπελπίσθη νὰ κατακτήσῃ τὰ
Χανιά καὶ ἀπεφάσισε νὰ ἐπανεέλθῃ, ἔλαβε μεθ' αὐτοῦ

(1) Corner. Li piu bene stanti, che passano col nome di
Greci, sono di genio dedito al traffico ed al' mercatura, nè
sanno piegarsi ad impugnar l' armi. Li territoriali che cor-
rono sotto titolo d' Albanesi sono di bellissima corporatura,
resistenti alla fatica, assu-fati ad una vita stentata, ma non
conoscendo altra professione che la cultura della campagna,
odiano il nome di soldato.

(2) Grimani. Hanno ingegno sottile e ben distinguono il
proprio vantaggio.

(3) Gritti. Tuttavia non puo negarsi, che resti benimpie-
gata verso di loro la pubblica generosita, mentre havuto il
riguardo di andarle collocando nelle parti piu interne del
regno ne risultò un sommo beneficio al medesimo, che oltre
l' vantaggio considerabilissimo della popolazione riceve il
profito del traffico, essendo molti d' essi gente di qualche
commodo che certamente formano il lustro maggiore di
quel regno.

περίπου δύο χιλιάδας Κρητῶν καὶ ἔφερον αὐτοὺς εἰς
τὴν Πελοπόννησον. Παλαιὰ ἀφοσίωσις τοὺς προσήλο-
νεν εἰς τὴν Ἐνετίαν καὶ τῶρα ἐδείξαν ἀκλόνητον πί-
στιν. Ἦσαν πένητες, ἀλλ' ἐπὶ τοσοῦτον ἐργατικοί.

Καὶ ἐκ Χίου μετὰ τὴν καταστροφὴν ἠκολούθησεν
ἀξιόριθμον πλῆθος τοὺς Ἐνετοὺς. Παρήλθεν ὁμοῦ χρό-
νος, ἕως ὅτου ν' ἀφιερωθοῦν εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ν'
ἀποφασίσουν τὴν παντελῆ μετανάστευσιν.

Ἐν Ρουμελία ἡ Ἐνετία δὲν ἔκαμε κατακτήσεις, ἀλλ'
ἀφ' οὗ ἐκυρίευσεν τὴν Ναυπακτον ἔθεσε καὶ ἐκεῖ πόδα
καὶ εἶχε τινὰ ἐπιβροήν. Πρὸ πάντων κατέγινε νὰ
κερδήσῃ τοὺς προὔχοντας αὐτῆς τῆς ἐπαρχίας καὶ διὰ
τῆς συνδρομῆς αὐτῶν νὰ καταπεισῇ τοὺς κατοίκους
εἰς μετανάστευσιν. Ἢδη κατὰ τὸ 1691 παρατηρεῖ ὁ
Κόρνερος, ὅτι ἡ πολιτεία κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἀπέ-
κρησε 6000 νέων κατοίκων. Οἱ Ρουμελιῶται ἦλθον
μετὰ τῆς περιουσίας καὶ τῶν κτηνῶν καὶ κατῴκη-
σαν ἐν Αἰγίῳ ἐν Πάτραις καὶ Καλαβρύτοις. Αὐτοὶ
ἐδείχθησαν πολὺ ἰσχυρότεροι καὶ ἐπιχειρηματικώτε-
ροι τῶν Πελοποννησίων ὅπου σπουδαίως κατέγιναν
εἰς τὴν γεωργίαν, διεκρίνοντο δὲ αἱ γαῖαι αὐτῶν ἀμέ-
σως τῶν λοιπῶν. Οἱ Ἐνετοὶ παρεχώρουν εἰς αὐτοὺς,
ὅσας ἠδύνατο περισσοτέρας ευκολίας καὶ ἐπρωσπά-
θουσαν οὐ μόνον νὰ κάμουν τοὺς μετανάστες νὰ λησμο-
νήσουν τὴν πατρίδα αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ γεννηθῇ εἰς
τοὺς μένοντας ἡ ὄρεξις ν' ἀκολουθήσουν ἐκείνους. Ἔως
εἰς τὰ Ἰωάννινα μετεδόθη ἡ κίνησις (1)

Πολὺ σημαντικὴ ἦτον αὕτη ἡ ἐποχὴ διὰ τοὺς βρα-
γαδάς ἐν Τουρκίᾳ καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς τὸ
πρῶτον βῆμα πρὸς ἀνευωτέραν κατάστασιν, ὅτι κατὰ
τὰ μέσα τοῦ 17ου αἰῶνος ἐπαυσε ὁ φόρος τῶν παί-
διων. Κατὰ τὸ τέλος τοῦτου τοῦ αἰῶνος ἐγένε καὶ τὸ
δεύτερον. Οὐ μόνον ἡ μικρὰ Πελοπόννητος; ἀλλὰ καὶ
ἡ Οὐγγαρία ἀπεσπάσθη τῆς Τουρκίας. Τὴν ἀπώλειαν
τούτων ἠκολούθησε καὶ ἄλλη. Ἐκ τῶν ἀπλειφθεισῶν
τουρκικῶν χωρῶν μετηνάστευσαν εἰς τὴν Οὐγγαρίαν
Σλαβικά, εἰς τὴν Πελοπόννησον κυρίως Ἀλβανικά καὶ
Ἑλληνικά γένη, ἀφ' οὗ αὐταὶ αἱ ἐπαρχίαι ἀπεσπά-
σθησαν κατερημωμένα. Εἰς τὴν Οὐγγαρίαν ἡ μετα-
νάστευσις ἦτον ἀσυγκρίτως πολυπληθεστέρα ἢ εἰς τὴν
Πελοπόννησον, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν ἐν διαστήματι
τινῶν χρόνων ἐγένε σημαντικὴ. Ἀναμφιβόλως συνέ-
πεια τούτου ἦτον ὅτι οἱ ὀθωμανοὶ κατ' αὐτὴν τὴν
μεγάλην κίνησιν, ἐσκέφθησαν περὶ μέτρων νὰ κατα-
στήσουν ἐλαφροτέραν τὴν τύχην τῶν βραγαδῶν. Αἱ
πρῶται δοκιμαὶ χρονολογοῦνται ἔκτοτε. Ἰσως ἐφο-
βοῦντο νὰ ἴδουν γενικωτέραν τὴν μετανάστευσιν.

Ἐν Πελοποννήσῳ τοιοῦτοτρόπως καὶ διὰ τῆς προσ-
θήκης μεταναστεύσεως ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων, ἠύξησεν
ἐπὶ πολὺ ὁ πληθυσμὸς. Κατὰ τὸ ἔτος 1692 ἀριθμοῦν-
ται 116 χ. κατὰ τὸ ἔτος 1701, 200 χ. κατοίκων.
Ἐκτοτε ἡ αὐξουσα πρόοδος ἠκολούθησε τὸν φυσικὸν
αὐτῆς ῥοῦν.

(1) Corner. Guadagnato l' animo d' alcuni de' primati, con
le proposte del loro utile si sono finalmente disposti —
potendo questa sola dispensa degli agrarii (ἥτις παρεχωρήθη)
invitar al concorso le genti della Giannina e paesi interiori
della Grecia.

Διὰ τῆς προσκλήσεως κατοίκων ἦσαν πολὺ μακρὰν ἀκόμη τοῦ νὰ λύσουν τὸ ἴδιον πρόβλημα. Ἡ κατάσταση καὶ ἡ συνήθεια αὐτῶν τῶν κατοίκων καθίστανον ἀναγκαίαν τὴν προνοητικώτερον ἐπιμέλειαν.

Εἰς τοὺς Πελοποννησίους παρετήρουν καὶ οἱ Ἕνετοὶ τὰ προσαπτόμενα πάντοτε εἰς αὐτοὺς ἐλαττώματα. Ὁ Γριμάνης δὲν εὐρίσκει αὐτοὺς μόνον ἀμαθεῖς, ἀλλὰ καὶ πεισματώδεις ἐν τῇ ἀμαθείᾳ αὐτῶν. « Δι' οὐδὲ » μίαν διδαχὴν, λέγει, δὲν ἀπομακρύνονται τῶν ἰδίων » ἐξέων. Πάντοτε φοβούνται ἀπάτην, καθεὶ διεγεί- » ρει τὴν ὑπόνοιαν αὐτῶν, ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτὸ μέ- » τρον σκέπτονται καὶ αὐτοὶ ν' ἀπατήσονται. Ὅταν ἀ- » πευθύνονται πρὸς τὴν ἐξουσίαν, ἐκ πρώτης ὄψεως » ὁμνύειν ὅτι ἔχουν ὄλον τὸ δίκαιον τοῦ κόσμου ὑπὲρ » ἑαυτῶν, κατὰ σταθερὸν κανόνα εἶναι ὅμως ψεδος » καὶ ὑπόκρισις. Μόνον τὸ ἴδιον κέρδος συλλογίζον- » ται, τὸ πρῶτον καὶ τὸ μόνον, τὸ ὅποιον ὁ πατήρ » διδάσκει τὸν υἱόν. Ζοῦν τεταλαιπωρημένοι, διότι » ἔχουν τὴν στερεὰν ἰδέαν, ὅτι τὸ κέρδος ἀποκτάται » μᾶλλον διὰ τῆς κακῆς διαίτης, παρὰ διὰ τῆς δρα- » στηριότητος καὶ τῆς ἐργασίας. Μόνον τὸσον ἐργά- » ζονται, ὅσον ἀπαιτεῖ ἡ ἀπαραίτητος ἀνάγκη. Ὅστις » ἔχει τὰ μέσα, προτιμᾷ νὰ καλλιεργῶν ἄλλοι τὴν » γῆν του, παρὰ ὁ ἴδιος νὰ κινήσῃ τὴν χεῖρα. » Αὐτὰ εἶναι ἐλαττώματα, τὰ ὅποια ἀναπτύσσονται πολὺ εὐ- » κόλως καὶ ἐπὶ πνευματώδους ἔθνους, ὑπὸ τὸν πιέζον- » τα ζυγὸν πείσμα, διότι πᾶς νεωτερισμὸς περιέχει » νέον κακόν· ὑπόνοια, διότι τί καλὸν περιμένεται ἐκ » τοιαύτης καταστάσεως; ῥυπαρὰ καὶ μυστικὴ φειδω- » λία, διότι πάντοτε εἶναι ἐπιφοβὸς ὁ ἄρπαξ κύριος ἀ- » νίκητος ὀκνηρία, διότι οὐδεὶς γνωρίζει, ἂν δὲν ὑπη- » ρετῇ ἄλλον.— Ἰδίως ἐφαίνετο παράδοξον εἰς τοὺς Ἕνε- » τοὺς, πῶς πλὴν τῶν Μανιατῶν, ὅλοι οἱ λοιποὶ καὶ οἱ » δυνατοὶ καὶ εὐρωστοὶ χωρικοὶ, εἶχον ἀκαταμάχητον » ἀπέχθειαν κατὰ τῶν ὀπλων καὶ τῆς στρατιωτικῆς » ζωῆς.

Ἀλλὰ καὶ οἱ νεήλυδες ἀνέπτυξαν μετολίγον ἐπιφό- » ρους ιδιότητας. Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον συχνὰ φανεράν ἢ » μυστικὴν διαπραγματεύειν μετὰ τῶν Ὀθωμανῶν ἐ- » πεθύμουν, ν' ἀνακτήσουν τὰς παλαιὰς ἰδιοκτησίας, » χωρὶς ν' ἀπολέσουν τὰς νέας. Ἐκ τῶν ῥοιμελιωτῶν » τινὲς ἔτρεπον τὸ αὐτὸ φρόνημα, ἄλλοι πάλιν ἄφρη- » σαν τὰς κατοικίας καὶ ἐδόθησαν εἰς τὴν ληστείαν καὶ » αὐτοὶ οἱ Χῖοι συνέκειντο εἰς συνεχεῖς ἐριδας. Οἱ Ἕλ- » ληνες τῶν νήσων ἦσαν ἴσως δραστηριώτεροι καὶ νοή- » μονέστεροι, ἀλλ' ἔτι πονηρότεροι, καὶ ἐπειδὴ ἐγνωρίζον » κάλλιστα ἦδη τὸ Ἕνετικὸν σύστημα, ἢ συμπεριφορὰ » αὐτῶν μετὰ τῶν λοιπῶν κατοίκων ἐδεικνύετο μᾶλλον » ἐπιβλαβῆς καὶ παντοῦ ἔφερον ταραχάς.

Καὶ οἱ Ἕνετοὶ εὐπατρίδαι, οἱ ἐπιτετραμμένοι τὴν » ἐκτέλεσιν τῶν λαμβανόμενων μέτρων, δὲν ἔζων πάν- » τοτε ἀμέμπτως, εὐδιάθετοι ὄντες πρὸς κερδοσκοπίαν » ὅθεν βλέπει τις πῶσον ἦτο δύσκολον νὰ φέρουν εἰς πέ- » ρας τὸ καλόν, ὅσοι ὠδήγουν τὰ πράγματα καὶ σπου- » δαίως τὸ ἐπεθύμουν (1).

(1) Ὁ Νάπτιερ εἶπε περὶ τοῦ Βίρωνος He proceeded brid- » le in hand, not thinking them good, but hoping the make » them better.

Κατὰ πρῶτον ἔπρεπε νὰ προαχθῇ ἡ γεωργία, εἰς » ἣν ἐστηρίζετο τὸ μέλλον. Ἰδωμεν ποῖα μέσα κατέ- » βαλον πρὸς τοιοῦτον σκοπόν.

Γαιοδοσίαι.

Διὰ τῆς ἀποχωρήσεως τῶν Τούρκων τὸ ἔδαφος » ἔμεινε σχεδὸν ἀδέσποτον, διότι δυνάμει τοῦ δικαιοῦ- » ματος τῆς κατακτήσεως οἱ Ἕνετοὶ δὲν ἦσαν μόνον » κυριάρχαι, ἀλλὰ καὶ ἄμεσοι ἰδιοκτῆται τοῦ εἰσάφους.

Τὸ πρῶτον ἔργον αὐτῶν ἦτο (1) νὰ ἐπιβεβαιώσουν » ἕκαστον εἰς τὴν εὐρὸν αὐτὸν κατοχὴν. Τινὰς παραχω- » ρήσεις εἶχον κίμει ἦδη οἱ Τούρκοι, οἱ δὲ Ἕνετοὶ ἐπε- » κύρωσαν αὐτάς. Ἀλλὰ καὶ ὅστις διὰ δύο μαρτύρων » ἐνίσχυεν ἀξίωσιν ἐπὶ γῆς τινος, ἀπέκτα αὐτὴν παρα- » χροῖμα. Εἶναι ἀληθές, ὅτι τοιοῦτοτρόπως οἱ πλείστοι » προεκαλοῦντο ὁπωσοῦν νὰ οἰκιοποιήθουν καὶ ἐκεῖνο, » τὸ ὅποιον εἰς αὐτοὺς δὲν ἀνήκε, καὶ τοῦτο τῆς πρώ- » τῆς στιγμῆς τὸ μέτρον εἶχε τι θηρυβώδες, μᾶλλον δὲ » ἠδύσησαν οἱ νοημονέστεροι καὶ ἐπὶ πολὺ οἱ εὐπορώτε- » ροι τὰς ἰδιοκτησίας παρὰ ἐφωδιασθήσαν οἱ ἐνδεεῖς καὶ » γεωργοὶ ἐν τούτοις ζημίαι δὲν ἠδύνατο νὰ προκύψῃ, » καθόσον ὑπῆρχεν ὀχληρὰ ἀφθονία γῆς.

Καὶ τῶν ἐκκλησιῶν ἐκυρώθησαν τὰ κτήματα, καὶ » μάλιστα αὐταὶ ἐξέτειναν τὴν χεῖρα πέραν τῶν » ἰδιωτῶν.

Ἄν καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ ἐν γένει δὲν ἐκαλλιεργῶν τὴν » γῆν, ὑπῆρχε μολαταῦτα ἐν Πελοποννήσῳ πλῆθος » μισαμεθανῶν γεωργῶν. Ἴσως ἦσαν ἄνθρωποι, οἵτινες » διὰ πολιτικὰ συμφέροντα μετέστησαν εἰς τὸν Ἰσλα- » μισμὸν. Τώρα ἐπανῆλθον ὅλοι εἰς τὸν Χριστιανισμὸν » καὶ ἦσαν 134 οἰκογένειαι. Πρῶτον διὰ τῶν Κατα- » στικατῶρων καὶ μετὰ ταῦτα διὰ τῆς Βουλῆς ἐπεκυ- » ρώθησαν καὶ αὐτῶν τὰ κτήματα. Ἐννοεῖται οἰλοθεν » ὅτι ὄχι μόνον περιῆλθον εἰς τὰς χεῖρας τῆς Πολι- » είας πλῆθος χέρτων γαιῶν, καὶ τοιαῦτα ἦσαν πολλὰ ἐν » Πελοποννήσῳ, ἀλλὰ καὶ πλῆθος καλλιεργημένων, » χωρὶς νὰ γίνῃ ἀπαίτησις περὶ αὐτῶν. « Ἰπῆρχον καὶ » πολλοὶ, λέγει ὁ Ἐμος λιὰν ἀφελῶς, οἵτινες οὔτε » δικαιοῦματα εἶχον, οὔτε ἰκανότητα ν' ἀποκτήσου. » Ἀπέκειτο λοιπὸν τὸσον νὰ φροντίσουν περὶ τούτων, » ὡς ἔτι νὰ ἐξασφαλίσουν ἀπὸ τῆς περαιτέρω ἐξερημά- » σεως τὰς γαίας, ἐξ ὧν ἐδώθησαν οἱ Τούρκοι. Διὰ » τοῦτο ἀπεψάσισαν ἐκ νέου νὰ διανεῖμουν τὰ ἐγκατα- » λειφθέντα κτήματα, θεωρούμενα ὡς δημόσια καὶ ἐ- » φήρυσαν τριπλῆν μέθδον.

Τινὰς ἐπεβάρυναν μόνον διὰ τῆς ὑποχρεώσεως νὰ » πληρῶνουν τὸ δέκατον, ὡς ἐπέκειτο ἐπὶ τῶν ἰδιωτι-

(1) Emo. Questo fu il primo raggio di luce che venne a » dimostrare chiaramente, che Vra. Sa voleva primo felici i » suoi sudditi, ricco poi il suo erario, invitando i possessori a » produrre i lor titoli e rilevati o da concessioni Turesche » o dall' esame di due testimonj; con una carta detta allora » di publico possesso fu ognuno mantenuto nel proprio Che » l'industria e l'interesse non abbino apperto con questo in- » contro un gran campo alle iraudi, non può questo negarsi » mentre con questo mezzo facile e pronto, non allora rigoro- » samente osservato riuscì ad una gran parte de ricchi abi- » tanti di creare patrimonii qualificando per proprii fabri » che e fondi di ragione dei Turchi.

κῶν κτημάτων καὶ νὰ ἐπισκευάσουν τὰς οἰκοδομὰς (1). » Ὁ Καταστικατῶρος Γρίτης ἀριθμεῖ 285 οἰκίας, 212 » μύλους καὶ ἄλλας οἰκοδομὰς, 840 ἀγροὺς, τὰ ὅποια » διένειμε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Μολαταῦτα ἔδωκεν » αὐτὰ μόνον διὰ πέντε ἕως ὀκτῶ ἔτη. Ἄλλα ἐνοικιά- » σθησαν διὰ τὸ τρίτον τῆς ἐπικαρπίας, ὡς ἦτο σύνη- » θες εἰς ἰδιωτικὰς ἐμφυτεύσεις.

Ἐξ ἄλλων καὶ ὡς φαίνεται τῶν πλέον δυσεργά- » στων ἐλάβανον, ἀντὶ τόκου, μέτριον χρηματικὸν ἐ- » νοίκιον, περὶ τοῦ ὁποῦ ἀμέσως παρετήρησαν, ὅτι ἔ- » πρεπε νὰ εἶναι ὅσον δυνατὸν ὀλίγον καὶ διὰ πολὺν » χρόνον προσδιωρισμένον, ἐὰν ἐπεθύμουν νὰ ἴδουν κα- » τωκημένον καὶ ὠκοδομημένον τὸν τόπον.

Πρὸς τοὺς μετανάστας ἐφέροντο ὡς καὶ πρὸς τοὺς » κατοίκους. Οἱ Ἀθηναῖοι, ἰδίως προστατευόμενοι, ἔλα- » βον 7391 ἀγροὺς, 7919 ἀμπελοῦς, πλῆθος ἄλλων » κήπων καὶ πέραν τῶν 47 χ. ἐλαιοδένδρων. Ἐπὶ τού- » των ἐπλήρουν μόνον τὸ δέκατον.

Αὐτὰ ἦσαν ὅμως, ὡς εὐκόλως βλέπομεν, προσωρινὰ » μέτρα. Ἐνόσω διήρχε ὁ πόλεμος, ἐνόσω αἱ περιπέ- » τειαι τῆς μάχης ἐδείκνυον εἰσέτι ἐνδεχομένην τὴν ἐκ- » πτωσιν ἐκ τῆς χώρας, ἀποφασιστικῶς διοργανισμὸς » δὲν ἠδύνατο νὰ γίνῃ, οὔτε ἠθελε συμβάλλει εἰς τί. » Οἱ προνοητικοὶ Ἕλληνες δυσκόλως ἤθελον ὑποβληθῆ » εἰς σπουδαίαν καλλιεργεῖαν τόπου, πᾶσαν στιγμὴν ἀ- » πειλούμενου, νὰ περιπέσῃ εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν.

Ἀλλέως ἐμφορῶθησαν τὰ πράγματα, ἀφοῦ ἐκλεί- » σθη ἡ εἰρήνη καὶ οἱ Τούρκοι ἔκαμαν πραγματικῶς » παραίτησιν τῆς χώρας.

Τότε ἔλαβον οἱ Ἕνετοὶ ἀμέσως ἀποφασιστικὰ μέ- » τρα. Δι' ἀποφάσεως τῆς 18 Ἰουλίου 1699 ἐκήρυξεν » ἡ Βουλὴ τὸ δικηκεῖς τῶν ἰδιοκτησιῶν. Ὁ Φραγκικός » Γριμάνης δι' ἐπίσημον προκηρύξεως ἔκαμε τοῦτο γνω- » στὸν εἰς τὸν τόπον.

Τίποτε δὲν εἶναι τὸσον λυσιτελές, ὅσον αὐτὴ ἡ » διακήρυξις. Τώρα ὅλοι ἤρχισαν νὰ σκέπτονται περὶ » ἰδιοκτησίας καὶ ἐκεῖνοι ἐνεφανίσθησαν, οἵτινες πρό- » τερον ἐδείκνυον μᾶλλον δυσαρέσκειαν κατὰ γεωργι- » κῶν ἐνασχολήσεων. Ἐκεῖνοι ὅμως, οἵτινες εἶχον λάβει » κτήματα, μὴ ὑπολογίζοντες τί ἀπέκτησαν, ἤρχισαν » νὰ φέρουν ἀνθρώπους ἐκ τῆς γειτνιαζούσης Ὀθωμανι- » κῆς ἐπαρχίας (2).

(1) Gritti. Concedendo le fabbriche stesse per un tempo li- » mitato, secondo la loro constitutione, e novi abitanti che » inclinarono di stabilire il proprio domicilio nel regno e qual- » che Greco del paese, come pure di distribuire alli stessi con » la sola decima quella porzione di terreni, che si crede pro- » pria, con obbligo espresso di ristaurare a proprie spese le » case stesse e ridurre a cultura li terreni, restituendo e gli » uni e gli altri in tutta la perfezione al publico spirato il » tempo prefisso a goderli. Φαίνεται ἔτι φοβεῖται μὴ πῶς ἀπα- » τῆσθαι μίμψιν τὸ μέτρον τοῦτο. Ἡ ἀποκατάστασις δὲν ἔλαβε » ποτὲ χώραν.

(2) Τοιοῦτοτρόπως ἐνόω τὸν Ἐμον. Vra. Sa. publicando la » perpetuità dei possessi, fin allora temporanei, impose princi- » palmente ai beneficiati di cercare i mezzi fuori del regno, » atirahendo nuove famiglie di villici del paese ottomano; in che » se non fu eguale alle sue speranze, non riuscì però affatto » inutile l'esperimento.

Ἡ Κυβέρνησις ἠδύνατο ἤδη νὰ δοκιμάσῃ νέον βῆ- » μα εἰς τὰ πρόσω.

Δὲν εὐρίσκει πλέον κατάλληλον νὰ διανεῖμῃ ἀ- » πλῶς καὶ ὡς ἔτυχε τὰς πεφυτευμένας γαίας. Διὰ νὰ » προᾶξῃ τὴν καλλιεργεῖαν τῶν χέρσων, διανεμούσα » τὰς καλλιεργημένας, προσέθετε πάντοτε ὀλιγώτερον » μέρος ἐξ ἐκείνων. Δὲν ἐπεθύμει προσκαλοῦσα εἰς νέας » γαίας ν' ἀποσπάσῃ τοὺς γεωργοὺς ἐκ τῶν παλαιῶν » καὶ οὕτω νὰ ἐξερημώσῃ αὐτάς. Διὰ μικρῶν καὶ με- » τριῶν ἀναδασμῶν ἐνόμ.ζε μᾶλλον νὰ κεντήσῃ τὴν ἐ- » πιμέλειαν, παρὰ διὰ μεγάλων. Ἐντεῦθεν ἐγεννήθη γε- » νικὴ ἄμιλλα καὶ ἕκαστος ἐφιλοτιμεῖτο ν' ἀποκτήσῃ » συστατικὰ ἐξ Ἕνετίας, μόνον διὰ νὰ λάβῃ χέρσον γῆν.

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον προσήχθησαν πρὸς τοὺς » νεήλυδας. Ὁ Γριμάνης ἔκριεν ὅτι 60 στρέμματα » ἐξήρουν διὰ συνήθη οἰκογένειαν καὶ 100 διὰ τὴν οἰ- » κογένειαν κορυφαίου. Αὐτὸς ἔδωκε σχεδὸν μόνον χέρ- » σον γῆν, ἀλλὰ κατὰ δυστυχίαν διὰ πολιτικούς λόγους » ἢ μετανάστευσις διεκόπη δι' ὀλίγον καιρὸν, καὶ ὁ Γρι- » μάνης ἦτον ἠναγκασμένος ν' ἀποπέμψῃ πλῆθος ἐκ τῶν » ἐμφανισθειῶν οἰκογενειῶν. Τὰς παρηγόρησε δὲ διὰ τῆς » ἐλπίδος καλλιτέρων καιρῶν, οἵτινες τῶν ἰδιω- » τῶν ἦλθον.

Ἡ διανομὴ καὶ ἡ πρόοδος τῆς χώρας ἦτον εἰς ἀνα- » λογίαν πρὸς τὸν αὐξαντα ἀριθμὸν τῶν κατοίκων, ὡς » ἦτον εἰς τὴν φύσιν τῶν πραγμάτων.

Ἢδη ἐπεχειρήθησαν κτηματογραφίαν, καταρχὰς » συνισταμένην εἰς καταμέτρησιν τῶν ἐδαφῶν ἐν γέ- » νει, παρὰ εἰς ἀκριβῆ σημειῶσιν τῶν ἰδιοκτησιῶν κατὰ » μέρος· ἀλλὰ τώρα ὁ Γριμάνης εὐρε καὶ αὐτὴν τὴν » τελευταίαν ἀναγκαίαν, καθότι ἡ μεταβολὴ ἐγένε γε- » νικὴ καὶ ἡ ἰδιοκτησία ὅλως νέα. Τὸ κτηματολόγιον » δὲν ὠφείλε μόνον νὰ πιστοποιήσῃ τὴν ἔκτασιν καὶ » ἰδιότητα, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον καὶ τίτλον τῆς κα- » τοχῆς κυρίως ἐσκοπεῖτο ν' ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τῆς ἰδιω- » τικῆς ἰδιοκτησίας ἢ δημόσιος, ὅση ἔμεινε. Ἀφοῦ ἐ- » νεκρίθη ἡ προταθείσα παρ' αὐτοῦ μέθοδος ἐν Ἕνετία » ἀμέσως ἐνηργήθη. Πρὸ πάντων ἤρχετο ἐκ τῶν ἐδα- » φῶν, τὰ ὅποια ἔμειναν ἀκαταμέτρητα, ἀλλὰ ἐβράδυ- » νεν ὀλίγον κατ' ἀρχάς, διότι μόνον εἰς ἐμπειροτέχνης » ὑπῆρχε πρόχειρος. Μετὰ τὴν εἰρήνην ἀπεκτήθησαν ἐν » τούτοις τινὲς μηχανικοὶ, καὶ ὅτε ὁ Γριμάνης ἀνεχώ- » ρησεν, ἀφῆκεν ἐπιτροπὴν εἰς τὸν διάδοχόν του, συνι- » σταμένην ἐκ 15 μελῶν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τινὸς λε- » γομένου Βὰν Δύκ (1). Ὡς βλέπω μόνον τὸ Αἴγιον καὶ » δύο ἐδάφη τῆς Τριπόλεως καταμέτρησε κατ' αὐτὸν » τὸν τρόπον. Οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ἐξηκολούθησαν δρα- » στηρίως τὴν ἐργασίαν. Μόνον κατὰ τοῦτο ἔλαβε χῶ- » ραν μεταβολή, καθόσον ἡ πολιτεία δὲν ἠθελε πλέον » νὰ χορηγῇ τὴν ἀναγκαίαν δαπάνην, ἀλλὰ ἠνάγκαζε » τοὺς ἰδιοκτῆτας ν' ἀναδεχθῶν τὴν πληρωμὴν 3 Σολ- » δίων διὰ τὸ στρέμμα. Δὲν ἐδοκίμασαν δυσαρέσκειαν » εἰς τοῦτο, καθότι ἐνεγράφοντο τὰ ὀνόματα αὐτῶν καὶ » ἡ κληρονομία τοιοῦτοτρόπως ἐξασφαλιζέτο εἰς τοὺς » ἀπογόνους διὰ πάντοτε.

Θέλω προσθέσει κατὰ τὸ τέλος πίνακα καταστα-

(1) Σ. τοῦ Μ. Τοῦτο τὸ ὄνομα ἔφερε περίφημος ζωγράφος » τῆς ελακεδικῆς σχολῆς.

τικόν τῆς χώρας, ὅστις φαίνεται νὰ εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς πρώτης κτηματογραφίας (1) Περὶ τῆς δευτέρας δὲν εὔρον ἔγχοσ ἐν Ἑνετία, δὲν γνωρίζω δὲ ἂν αὐτὴ ἐχρησίμευσεν ὡς βᾶσις, ἢ εἶναι ἡ ἰδίᾳ, ἣτις λέγεται ὅτι διατηρεῖται ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Εἰς πᾶσαν περίπτωσιν τοιοῦτοτρόπως ἡ πίστις περὶ τῆς ἀσφαλείας τῆς ἰδιοκτησίας οὐσιωδῶς ἐνισχύετο καὶ ἠύξανεν ἡ κλίσις πρὸς καλλιέργειαν.

Πρὶν ἐν τούτοις φθάσῃ ἡ γεωργία εἰς τὴν σκοπούμενην πλήρη ἀκμὴν ἔπρεπε νὰ ἐξομαλυνθοῦν ἄλλα προσκόμματα, τὰ ὅποια κυρίως συνίσταντο εἰς τὰ ἐπιεικέμενα ἐπὶ τῆς χώρας βάρη.

Δέκατον.

Ὡς ἐπὶ τῶν Βασιλέων καὶ Σατραπῶν τῆς Περσίας καὶ εἰς πολλὰς Ῥωμαϊκὰς ἐπαρχίας, ἦτον ἐπίσης ἐν Ἑλλάδι εἰσηγμένον τὸ δέκατον. Καὶ αὐτὸς ὁ Πεισιστρατος ἐπέβαλεν αὐτὸ εἰς τὸν ἐλεύθερον λαὸν τῶν Ἀθηῶν (2).

Μετὰ τοσοῦτον χρόνον εὔρον οἱ Ἐνετοὶ αὐτὸν τὸν χρόνον πάλιν, ὃν καὶ εἰσέπραττον ὅσον προέβαινον ἀπὸ τόπου εἰς τόπον.

Ἐδείχθη ἐν τούτοις πολὺ βαρὺς, οὐχὶ διὰ τὸ μέγεθος αὐτοῦ ἀλλὰ διὰ τὸν τρόπον τῆς εἰσπράξεως.

Τότε εἰσπραττέτο σχεδὸν ὅπως ἐγίνε μετὰ ταῦτα πάλιν συνθήκῃ καὶ γίνεται σήμερον. Ἐνοικιάζετο τούτῳ, καὶ ὁ πλειοδοτῶν εἰσέπραττεν αὐτὸν ἐπὶ ἰδίᾳ κινδύνῳ.

Φυσικῶ τῷ τρόπῳ συνεδέοντο μετὰ τῆς μεθόδου ταύτης τὰ μέγιστα ἀποπήματα. Μετ' ἀπεριγράπτου σκληρότητος εἰσπραττέτο τὸ ὀφειλόμενον. Ὁ δεκατευτῆς ἐξ ἡ πρὸς τούτοις δαπάναις τοῦ χωρίου, ὅπου ἐξεπλήρου τὸ ἴδιον ἔργον. Ἡ παρηγορία τῆς συγκομι

(1) Hδη ἐδῶ θέλω νὰ καταχωρίσω διεξοδικώτερον χωρίον ἐκ τῆς πληροφορίας τοῦ Λορεδανῶ, περιεχομένης πολλὰ ἀξιοπερίεργα. Sin da primi anni del acquisto fu creduta necessaria la catastizzazione di tutto il regno, e si gettò nell' incamminamento della grand' opra, non senza publico dispendio. Il primo disegno era di misurar il circondario solo de' territorii; poi con miglior consiglio fu data norma piu aggiustata all' operazione con farla progredire con la distinzione della qualita e quantita de' beni, posizione de' confini e nome de' possessori; col quel metodo continuano li periti ad impiegare le loro diligenze, non piu pero con publico aggravio, mentre piu non conseguiscono paga dalla cassa, bensì tre soldi di quella moneta per ogni strema. Sarà di lunga fatica il compimento della faccenda e servirà piu alla quiete de' sudditi col dilucidarsi il preciso possesso d' ognuno, ed alle ragioni pubbliche per le devoluzioni de' feudi in estinzione di linea, che al principale meditato oggetto di poi formarsi l' estimo universale per stabilirsi sopra di esso immutabile la decima in effettivo contante. Cio è facile concepirsi nel desiderio; ma nell' esecuzione insuperabili si troveranno le difficoltà, non admettendo la Morea, come non si sono potute introdurre meno all' isole, certe pratiche, che coronano ben ordinate nella Terra ferma sotto l'occhio dell' autorità sovrana del Principe. Direi esser prudenzial documento uniformarsi alla natura del paese ed al costume de' popoli; ma essendo l' inspetzione accennate di tempo ancor lontano, la tenuità mia non si fa lecito prevenire con inopportuni riflessi le meditazioni dell' avvenire.

(2) Σ. τοῦ Μ. Ids Bœckh. Staatshaltung der Atgener p. 351.

δῆς, ὡς ἐκφράζεται ὁ Ἔμος καὶ ὡς εἶναι εἰς τὴν φύσιν αὐτῆν τῶν πραγμάτων — « ἡμαυροῦτο κατ' ἀ- » πίστευτον τρόπον εἰς τὸν χωρικὸν διὰ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ δεκατευτοῦ. » Οὐτε εἶχε διὰ τοῦτο μεγαλητέραν ἀσφάλειαν ἢ πολιτεία, διότι οἱ ἀρπακτικώτεροι εἰσπράττει συχνότατα καθυστεροῦν τὸ ὄλον.

Ἀνέκαθεν ἐπεθύμουν οἱ Ἐνετοὶ ν' ἀποφύγουν αὐτὴν τὴν κατάστασιν καὶ ἤδη οἱ Σύνδικοι εἶχον τοιαύτην ἐντολήν, ἀλλὰ οὐδὲν εὗρισκω ὅτι ἐπραξαν πρὸς τοῦτο.

Ἐξ ἐναντίας ὁ Γριμάνης, ὑποστηρίζομενος διὰ τῆς διακηρύξεως, ὅτι ἡ ἰδιοκτησία εἶναι διηλεκτικὴ καὶ ἐνθαβρυνόμενος ἐκ τῆς ἐπιζητήσεως ἀκινήτου ἰδιοκτησίας, προέβη σημαντικῶς. Κατώρθωσε νὰ καταυθίση τοὺς δήμους ἀλληλεγγέτους τῶν φόρων.

Εἶναι ἀναντιρρήτον ὅτι τοῦτο ἦτον ὁσονίνεστι κωλῶς ἐσκεμμένον μέσον. Τὸ πνεῦμα τοῦτο τοῦ ἔθνους δύναται μόνον διὰ τῆς συνδιακοινώσεως τῶν συμφερόντων νὰ ἐγερθῇ καὶ νὰ ὀδηγηθῇ πρὸς ὠρισμένην διεύθυνσιν καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ θεσμὸς μᾶλλον ἀρμόδιος πρὸς τοῦτο. Ἀμέσως παρετήρησαν ὅτι ἡ γεωργία ἐκέρδαινε ἐκ τούτου. Προτὸν πολλοὶ εἶχον πρόφασιν τῆς ὀκνηρίας τὰς ἐνοχλήσεις τῆς δεκατώσεως. Τώρα οὐ μόνον αὐτὴ ἡ δικαιολόγησις ἦτον ἄνευ βᾶσεως, ἀλλὰ, καὶ ὡς μέλη τοῦ δήμου εἰς πᾶσαν περίπτωσιν ὑπεχρεοῦντο νὰ πληρώσουν τὸ ἐπιβάλλον εἰς αὐτούς· ἡ συνέπεια ἦτον ὅτι ἕκαστος κατεγίνετο νὰ συγκομιθῇ ὅ,τι ἠδύνατο δι' ὅσον ἐπλήρουν (1).

Ὁ Γριμάνης ἦτον ὀλίγον ὀρηκτικὸς. Ἠγάπα μεγάλα ἀποτελέσματα, καὶ εὐκόλως ἐκκολακεύετο ὅτι ἠδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ ὅ,τι ἐσχεδίαζε διὰ τοῦ καλάμου! Ἀποροῦμεν ἀναγινώσκοντες εἰς τὴν ἐκθεσιν αὐτοῦ, ὅτι ἤλπιζε μετ' ὀλίγον νὰ διπλασιάσῃ τὸ δέκατον. Τὰ πράγματα ἐδείξαν τὸ ἐναντίον. Το ποσόν, ὅπερ εἶχε προσδιορίσει, ἦτον ἤδη τρυζοῦτον ὑπέρογκον, ὥστε δὲν ἠδυνήθη νὰ εἰσπραχθῇ. Εἰς τὸν πρῶτον ἐνθουσιασμὸν συνεμορφώθησαν οἱ Ἕλληνας, ἀλλὰ κατὰ τὴν δευτέραν ὀλιγώτερον εὐφρονον συγκομιδὴν ἐδείχθη, ὅτι δὲν ἦσαν εἰς κατάστασιν νὰ τηρήσουν τὰς ὑποσχέσεις. Ἐβράδυναν, ἢ δὲν ἐπλήρουν καὶ ἡ κυβερνήσις δυσηρεστεῖτο. Ἀμφότεροι ἐπέστρεψαν εἰς τὸ παλαιὸν σύστημα καὶ αἱ πρῶται βιαιότητες ἀνενηώθησαν πάλιν, τὰ δὲ ταμεία δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρουν τὰς καθυστερήσεις.

Εἰς αὐτὴν τὴν κατάστασιν ἀνέλαβε τὴν διοίκησιν ὁ Ἄγγελος Ἔμος, ὅστις, ὡς φαίνεται, φύσει πρακτικώτερος, ἠδύνατο πρὸς τούτοις εὐκόλως νὰ γνωρίσῃ τὸ σφάλμα, τοῦ ὁποίου τ' ἀποτελέσματα ἦσαν τύσον φανερά (2).

(1) Grimani. Alcune ville, che prima di subastar le decime in commune erano quasi affatto incolte, ora si veggono tutte coltivate, perchè dovente contribuire vogliono anche raccogliere, ben chiaro risultando che la necessità, non la ragione persuade que' popoli, e che la sola prudenza di chi li governa puo additarle cio che sia utile al principe e a loro stessi.

(2) Emo. Venne in pochi a restare scoperta la publica cassa di summe grosse e desolato il paese nella parte più povera, cio è a dire nei villici, e si fece anche di questi più misera la condizione, mentre che mancando le offerte agli incanti per la fuga dei debitori — fu sommariamente ados,

Ἀπεφάσισε νὰ παραβλέψῃ τοὺς πομπόδεις ἀριθμούς, δι' ὧν ἐστόλιζον οἱ Ἄρμωστοὶ τοὺς προϋπολογισμούς, ἂν δυνάμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν αὐτὴν τὴν ἐκφρασιν. « Αἱ πρόσοδοι, λέγει, εἶναι τόσαι, ὅσον εἰσπράττει πραγματικῶς τὸ ταμεῖον· τὰ ἐπίλοιπα εἶναι χίμαιρα. » Ἐν αὐτῇ τῇ πεποιθήσει ἐζήτει ἀσφαλεῖς ἀνθρώπους διὰ τὴν ἐνοικίασιν. Ἀπέκλεισεν ὅλους τοὺς καθιστροῦντας, ὅλους, ὅσοι δὲν εἶχον ἀποχρῶσαν ἰδιοκτησίαν, ἀπὸ τῶν πλειστηριασμῶν καὶ δὲν ἐδέχετο εἰμὴ ὅσους ἐνόμιζεν ἀξιοχρέους. Ἀναντιρρήτως ἔπρεπε νὰ ὑποφέρῃ, ὅτι αἱ πλειοδοσίαι δὲν ἀνεβαίνουν ὅσον εἰς τὸ κατάστιχον τοῦ Γριμάνου· τὸ ὀνομαστικὸν ποσὸν τοῦ δεκάτου ἐδοκίμασε σημαντικὴν ἐκπτώσιν, ἀλλὰ βεβαιώνει, ὅτι τὸ νῦν ὀρισθὲν ποσὸν τῶν εἰσπραχθῆ, καὶ τὸ ταμεῖον εἶχε περίπου 20 χ. Ρεαλίῶν πλεον τῶν πρῶν πραγματικῶς εἰσπραχθέντων.

Ἀλλὰ ἐκ τούτου ἔπρεπε τάχα νὰ παραμεληθῇ ὅλως ἐκεῖνος ὁ ἀνώτερος σκοπὸς τῆς ἐλαφρύνσεως καὶ συνδέσεως τῶν κοινοτήτων διὰ τῆς κοινῆς ἀναδοχῆς τῶν δεκάτων;

Ἄμα εἰσήχθη πάλιν τάξις ὥστε νὰ μὴ κινδυνεύῃ τοῦ ταμείου ἡ ὑπαρξις, ὁ Ἔμος ἐφρόντισε καὶ περὶ τούτου. Ἄς ἀκούσωμεν αὐτὸν τὸν ἴδιον. « Προέπεινα, λέγει, εἰς τὴν Βουλὴν, νὰ καταστήσῃ ὑπεύθυνον πάντα δῆμον διὰ τὸ δέκατον τῆς ἰδίας περιφερείας, τοιοῦτοτρόπως ὅμως, ὥστε νὰ διατηρηθῇ ἡ ἐλευθερία τῆς πλειοδοσίας καὶ οὐδεὶς νὰ στενοχωρηθῇ πέραν τῶν δυνάμεων καὶ τοῦ μέτρου τῆς παραγωγῆς ταῦτοχρόνως ἐζήτησα νὰ ἐνοικιάζεται τὸ δέκατον, οὐχὶ ὡς τώρα δι' ἐν ἔτος, ἀλλὰ κανονικῶς διὰ 5 ἢ 6. Πρῶτον διότι τοιοῦτοτρόπως κόπτονται πλῆθος μικρῶν ραδιουργιῶν, δεύτερον διὰ νὰ μὴ δώσω ἀφορμὴν εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ παραιτοῦν τὰς γαιοπονίας τότε, ὅτε ἡ ἐργασία εἶναι πλέον κατεπειγουσα, ὥστε νὰ παρευρίσκωνται εἰς τοὺς πλειστηριασμούς. Εἰς τὴν ἀλληλεγγίον τῶν δήμων ἐνοχλῶν εὔρον τὴν ἀσφαλεστέραν ἐγγύησιν. Διὰ δουρικτῆς διαταγῆς (ducale) τῆς 2 Ἀπριλ. 1707 ἐπεκυρώθη τὸ ἀξίωμα καὶ ἐνεθαβρύνθη εἰς τὴν ἐκτέλεσιν. Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος ἐπέτυχῃ, μηδαμῶς παραβλέπων τὸν νόμον τῆς δημοσίου πλειοδοσίας, ν' ἀναλάβουν πολλοὶ δῆμοι τὸ δέκατον, καταρχὰς μόνον διὰ δύο ἢ τρία ἔτη· τὸ ἐνήργησα δὲ ἐν Μεσσηνίᾳ συνεννοούμενος μετὰ τῶν προεστώτων καὶ γερόντων. Παρατηρεῖ ὅτι ἐδοκίμασε πολλὴν κόπον, πρὶν ὑπερνικήσῃ ἀπαρέσκεϊαν, προερχομένην ἐξ ἀξιοπαΐνου αἰσθήματος, διότι μετὰ λύπης εἶδον προσηρῶν καὶ δὲν ἐπεθύμουν νὰ συμβῇ ἐκ δευτέρου.

Ὁ Ἔμος ἀπέκτισε διὰ τῶν μέτρων αὐτοῦ μεγάλην ὑπόληψιν, καὶ βαθμηδὸν βλέπομεν τοῦτο τὸ σημαν-

sito con peso in misure eccedenti, nè avendo questo tuttora potuto supplire ai pagamenti, tuttavia gemono sotto il flagello dell' esecuzioni. Così per un cattivo uso si è reso quasi impraticabile il modo di assicurare le decime nel accordarle alle ville, cio che certo formerebbe il motivo piu salutare della quietà dei popoli e il più utile al servizio di Vra. St.

τικὸν στοιχεῖον τῆς δημοσίου οἰκονομίας προοδεῖον. Ἦδη ὁ διάδοχος αὐτοῦ Λορεδανὸς κηρύττει, ὅτι τὸ δέκατον ἠύξησε σημαντικῶς καὶ εἶναι κάλλιστα ἐξησφαλισμένον ἢ διὰ τῆς εὐπορίας τῶν ἐνοικιαστῶν, ἢ δι' ἀποχρῶσης ἐγγυήσεως, ἢ διὰ τῆς ἀλληλεγγίου ὑποχρέωσεως τῶν δήμων. Βεβαιῶ ὅτι κατ' ἔτος πλῆθος δεκάτων κητακυροῦνται εἰς τοὺς τελευταίους τούτους καὶ μάλιστα ἐπὶ ὁσονίνεστι ποθητῶν προσφορῶν καὶ κατὰ τὰς ὀδηγίας τῆς βουλῆς παρῆεν εἰς αὐτοὺς ὅσας ἠδυνήθη περισσοτέρας εὐκολίας (1). Καὶ ὁ Λορεδανὸς ἐπάλασε πρὸς τὴν ἀπαρέσκεϊαν τῶν γεωργῶν, οἵτινες πολλὰκις ἐβράδυνον νὰ παρευρεθοῦν εἰς τοὺς πλειστηριασμούς, ἀλλ' ἡ καλὴ συγκομιδὴ, τὴν ὁποίαν ἀπήλαυσαν δύο χρόνους κατὰ συνέχειαν, καὶ ἡ πρόσοδος τῆς χώρας ἐν γένει, ἔδωσαν καλὴν ἐκδοσιν καὶ κατὰ τοῦτο.

Παρατηρήθη, ὅτι ἡ Τήνος ἦτον ἡ πλέον προωδευμένη εἰς τὴν καλλιέργειαν νήσος τοῦ Ἀρχιεπελάγου καὶ ὡς αἰτία ἐθεωρήθη ὁ διοργανισμὸς καὶ ἡ ἀκριβὴς προσδιορίσις τοῦ δεκάτου, διατηρηθέντος ἐκεῖ ἐκ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἑνετῶν (2). Καὶ ἐν Πελοποννήσῳ, ὡς βλέπομεν, κατεγίνοντο οἱ Ἐνετοὶ νὰ διοργανίτου σταθερὸν προσδιορισμὸν. Ἐν τούτοις προχωροῦσι μετὰ πολλῆς περισκεψείας καὶ βαθμηδόν. Πολλοὶ ἐσκέπτοντο νὰ μεταχειρισθοῦν τὸ κτηματολόγιον διὰ γενικὴν ἀποτίμησιν καὶ κατ' αὐτὴν νὰ προσδιορίσουν δέκατον πάγιον. Ὁ Λορεδανὸς δὲν εὔρε τοῦτο κατορθωτόν. « Εἶναι εὐκόλον, λέγει, τὸ περὶ τούτου σχεδῶν, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν θέλουν ἀναφυῇ ἀνεπέρθητα προσκόμματα. Ἐν Πελοποννήσῳ δὲν δύναμεθα νὰ πράττωμεν ὡς ἐν Ἰταλίᾳ, πλησίον καὶ ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιτήρησιν τῆς κυβερνήσεως. » Ὁφθαλμοφανῶς φοβεῖται, μὴ περιπέση ἡ κυβερνήσις δι' εὐτελοῦς ἀποτιμήσεως διὰ πάντοτε εἰς μεγίστην ζημίαν.

Τούτο ἐνθυμίζει τὰς ἀπαντωμένας παρὰ τῆς σημερινῆς κυβερνήσεως δυσκολίας, ἣτις παλαίει πρὸς ὅλα τὰ ἐλαττώματα τῆς ἐνοικιάσεως. Ἐχὼν συνεῖδησιν τῶν δυσκολιῶν ἀμφιταλαντεύεται, ὡς βλέπομεν, μετὰ τὸ συστήματος ἀμέσως εἰσπράξεως καὶ προσδιορισμοῦ παγίου. Ἄν μᾶς εἶναι συγχωρημένον μακρόθεν καὶ ἄνευ ἀμέσου ἀντιλήψεως νὰ ἐκφράσωμεν κρίσιν, φοβόμεθα μήπως ἐπακολουθήσουν δειναὶ ζημίαι τὴν ἄμεσον εἰσπραξίαν, ἐνὸσω τὸ δημόσιον πνεῦμα δὲν συνεδέθη ἀληθῶς πρὸς τὴν πολιτείαν, καὶ ἡ ἐξέλεξις δὲν ἐγίνε γενικὴ. Περὶ προσδιορισμοῦ σταθεροῦ δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος, πρὶν ἀποκτηθῇ κτηματογραφία, βασιζομένη ἐπὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τοῦ τόπου καὶ ἐκ τῆς κρίσεως τῶν Ἑνετῶν δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι καὶ μετὰ τὴν ἀπόκτησιν αὐτῆς πάλιν ὅλα δὲν ἐξεπληρώθησαν. Τὸ μέτρον τῶν Ἑνετῶν, νὰ καταστήσουν ὑπευθύνους τοὺς

(1) Loredano. Cogli oggetti della sua pietà, onde le ville non siano vessate dall' avarizia de' decimarii, dei quali è indivisibile l' estorsione o la violenza, camina unito il riguardo anche nella maggior sicurezza dell' impegno di ogni commune mal potrà esser pericolosa o mancante.

(2) Thiersch. De l' état actuel de la Grèce.

δήμους, έχει πολλά ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Αἱ πληρωμαὶ γίνονται ἀσφαλίστραι, ἐμφυχοῦται ἡ γεωργία, καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ δημοτικοῦ συστήματος, ἐπὶ τοῦ ὁποῦ προ πάντων στηρίζεται ἡ Ἑλληνικὴ πολιτεία, τρέφεται καὶ ἀνοψοῦται.

Κατὰ τὸ ἔτος 1715 εὐρίσκωμεν τὸ δέκατον εἰς μεγάλην αὐξήσιν καὶ πρόοδον.

Δημόσιος ἰδιοκτησία.

Ἀπέραντος ἦτο καταρχὰς ἡ δημόσιος ἰδιοκτησία διὰ τοῦ συνοικισμού καὶ τῆς διανομῆς εἰς τοὺς κατοίκους ἡλαττώθη σημαντικῶς.

Ἰπῆρχον ἄνθρωποι λυπούμενοι περὶ τούτου, ἀλλ' ὅστις ἐγνώριζε τὸν τόπον, ἐδίδεκεν ἀμέσως, ὅτι ἦτο ἀναγκαῖον καὶ ὅτι ἡ Πελοπόννησος μόνον ὑπ' αὐτὸν τὸν ὄρον ὀδύνατο νὰ εὕρῃ νέους κατοίκους. « Αὕτη » εἶναι, λέγει ὁ Ἔμος, ἡ ἀληθὴς πολιτικὴ ἡγεμονία, ὅστις δὲν δύναται νὰ ὑπολογίζῃ ὡς ὁ ἰδιώτης ».

Δὲν ἠδύνατο ἐν τούτοις νὰ ἐκποιήσῃ ὅλα παρευθῆς, ἀλλὰ πάντοτε ἔμενεν ἀρκετὸν πλῆθος δημοσίου ἰδιοκτησίας καὶ ἀπέκειτο μόνον νὰ διοικηθῇ καλῶς. Κατ' ἀρχὰς ἐδόθησαν εἰς ἐμφύτευσιν, ὡς ἦτο πανταχοῦ συνήθεια, ἀλλὰ, πρὶν παρέλθῃ χρόνος, ἐδείχθη, ὅτι τὸ σύστημα τῆς ἐμφυτεύσεως ἦτο πλέον ἐπιζήμιον παρὰ ἀλλαγῆ.

Πρῶτον εἶχεν ἡ ἐξουσία ἐνεκα τούτου τόσον ὀλίγην ἐπιστάσιαν, ὥστε ἠναγκάζετο νὰ ὑποφέρῃ συνεχεῖς ἀρπαγὰς τῶν γειτόνων ἰδιωτῶν ἐπὶ τῶν δημοσίων γαιῶν. Ἐδίσταζον μάλιστα νὰ ἐναντιωθῶν ἀποφασιστικῶς εἰς αὐτὰς τὰς παρανομίας καὶ ἐφαίνετο πολιτικῶς ἐπικίνδυνον νὰ ζητήσῃ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν ἀντιποιήσεων (1).

Πρὸς τυτοῖς νεωστὶ φθάσαντες μετανάσται κατέπειθον τοὺς ἐργάτας νὰ φεύγουν ἐκ τῶν δημοσίων γαιῶν καὶ νὰ τοὺς ἀκολουθοῦν.

Τὸ κύριον ἦτο πάντοτε τὸ ἀναξιοχρεῶν τῶν ἐμφυτευτῶν, οἵτινες ἐξήντλουν τὴν χώραν καὶ μετὰ ταῦτα ἐγκατέλιπον αὐτὴν πολλὰκις μὴ πληρώσαντες τὸ ἐνοίκιον. Ἐνωρὶς ἐστοχάσθησαν νὰ παρατείνου τὴν ἐμφύτευσιν, διότι ἐδεικνύετο ἐπιθλαβεστέρα, ὅσον ἦτο συντομώτερος ὁ χρόνος τῆς διαρκείας, ἀλλ' ἡ ἐντεῦθεν ὠφέλεια μικρά.

Ἀφοῦ μετὰ τὸ τέλος τῶν ἐχθροπραξιῶν καὶ μετὰ τὴν ἀλλων, διότι ἠξίωσεν ἡ καλλιέργεια, ἡλαττώθη ἡ ἀξία τῶν δημητριακῶν, ἐπεσαν καὶ αἱ ἐμφυτεύσεις αἰφνιδίως κατ' ἀπίστευτον τρόπον. Μόλις προσεφέροντο τώρα 400 Ρεάλια, ὅπου ἄλλοτε 1000 καὶ αὐτὰ μεθ' ὑπεροφίας. Τὰ ὠραιότερα κτήματα ἔμενον ἀνεκμίσθωτα.

Πραγματικῶς ἦτο τοῦτο πολὺ φυσικόν· ἀφοῦ ἔγινε τῶν εὐκόλων ἡ ἀπόκτησις τῆς ἰδιοκτησίας, ἔ-

παυεν ἡ ὄρεξις τῆς ἐμφυτεύσεως μόνον τότε ἐφαίνετο ἀνταμειβόμενος ὁ κόπος τῆς βελτιώσεως τῆς χώρας καὶ κατεβάλλετο, ὅτε ὑπῆρχεν ἐλπίς νὰ ἐγκαταλειφθῇ τι καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους.

Τοιαύτη ἦτον ἡ κατάστασις, ὅτε κατὰ τὸ 1701 ἦλθον οἱ ἐξετασταὶ (inquisitori) εἰς τὴν Πελοπόννησον. Μόνον μέσον εὗρον πρὸς διόρθωσιν νὰ μετατρέψουν τὰς ἐκμισθωθείσας γαίας τρόπον τινὰ εἰς ἰδιοκτησίαν, καθόσον τὸ ποσὸν τοῦ ἐνοικίου ἔγινε φόρος μόνιμος μεταβαίνων καὶ εἰς τοὺς κληρονόμους.

Κατὰ πρῶτην προσβολὴν ἐπέτυχε λαμπρὰν ἔκδοσιν τοῦτο τὸ μέτρον καὶ οἱ Ἕλληνες συνηγωνίζοντο εἰς τὴν ἀπόκτησιν τοιούτων γαιῶν (1).

Οἱ ἐξετασταὶ ἐνομίζοντο διὰ τοῦ συναγωνισμού διοικιολογημένοι ν' αὐξήσουν τὰς ἀπαιτήσεις. Ἐστοχάζοντο διὰ τῆς ἀείποτε ἀπονομῆς νὰ καθυποβάλλουν εἰς τὸ αὐτὸ μέτρον καὶ τὴν χέρσον γῆν, ἣτις ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἠδύνατο νὰ καλλιεργηθῇ, ἂν καὶ μέχρι τοῦδε δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ἐκμισθώσεις. Ἐνεκα τούτου ἀπήτησαν λίαν ὑψηλὸν ἐνοίκιον πάγιον. Οἱ Ἕλληνες ζωηρῶς ἔλαβον μέρος καὶ συνηκολούθουν.

Ἀλλέως ὅμως ἐδείχθησαν, ὅτε ἦλθε καιρὸς νὰ ἐκπληρώσουν τὰς ὑποχρεώσεις οὐχὶ ἐκ κακῆς θελήσεως ἀλλ' ἐκ πραγματικῆς ἀδυναμίας δὲν ἠδύνατο νὰ χρηρηγῆσιν τὸ ὑποσχεθὲν ποσόν. Ὁ Ἔμος δὲν δύναται νὰ περιγράψῃ, πῶς εὗρε τὰ βιβλία τῶν καθυστερούντων πλήρη ὀνομάτων— τὸ ἥμισυ τῶν κατοίκων ἀναξιοχρεῶν! Ὁ ἔκτος Ἰηρος λαὸς καθυστερούντων.

Ὡς ὁ Γριμάνης εἶχεν ὑπερβῆ πᾶν ὄριον κατὰ τὰς προσδοκίας τοῦ δεκάτου, οὕτω οἱ ἐξετασταὶ ἐπὶ τῆς διηνεκοῦς ἐμφυτεύσεως. Ὁ Ἔμος ἡλάττωσε τὸ δέκατον καὶ ἠναγκάσθη νὰ μετριάσῃ τὸν φόρον τῆς διηνεκοῦς ἐμφυτεύσεως (2). Ἐξ αὐτῆς τῆς περιστάσεως διέκοψε τὴν περαιτέρω μετατροπὴν τῆς προσκαίρου ἐμφυτεύσεως εἰς διηνεκῆ. Ὁ Ἔμος εἶχε πολλὰ εἰσέτι νὰ ἐκμισθώσῃ καὶ εὗρε τὰς ἐλαχίστας προσφοράς, ὅθεν ἠναγκάσθη νὰ κατακυροῖ πάλιν δι' ὀλίγους χρόνους.

Ἰπὸ τὴν διοίκησιν αὐτοῦ τὸ ποσὸν τῶν προσκαίρων ἐμφυτεύσεων συνεπροσῆτο εἰς 18 Ρεάλια, τὸ ποσὸν τῶν φόρων τῆς διηνεκοῦς ἐμφυτεύσεως εἰς 50 ἄ.

Ἐπὶ Ἀρσενανῶν ἐβελετώθη ἡδὴ ἡ πληρωμὴ τοῦ δευτέρου. Παντοῦ εὐρίσκει αἰτίαν καθυστερήσεως τὴν ἀδυναμίαν, οὐχὶ τὴν κακὴν προαίρεσιν καὶ διὰ τοῦτο ζητεῖ παράβλεψιν (3).

Οὐδεὶς πλέον ἤθελε τὴν πρόσκαιρον ἐμφύτευσιν καὶ ἐπὶ Ἀρσενανῶν τὸ σύνολον αὐτῶν ἐσμικρύνθη τόσον, ὥστε δὲν εὐρίσκει αὐτὸ ἄξιον μνείας.

Ὁ Σαγρέδος διακηρύττεται κατὰ τῆς προσκαίρου

(1) Emo. Tò ἔπραξαν non senza fortuna di molto concorso ai privilegi di questo titolo, apprezzato anche fuori di misura dai concorrenti;

(2) Τὸ ἐξίμια του. Il dare modo alla sussistenza è il vero modo di accrescere la popolazione, ed in questa maneggiata con atti di giustizia e di carità sta il vero arcano di arricchire l'erario.

(3) Ogni esperimento gagliardo contro loro produrrebbe pregiudicii alla popolazione, ed è forza proceder con dolce mano.

(1) Emo. Sotto la cura perirebbe l'infermo. Guardi Dio che questo pretese si mettessero in questioni, che con le nuove stime, risarcimenti ed altro sarebbe questo l'ultimo colpo sopra quel popolo ed il totale suo eccidio. Vra Sa. è condannata a questo sacrificio dai riguardi di carità e dal proprio interesse, consecrando perfino alle rapine la reggia ua convenienza.

ἐμφυτεύσεως καὶ εὐρίσκει, ὅτι ὁ ἐμφυτευτὴς δὲν ἔχει συμφέρον ἴδιον, διὰ τοῦτο δὲ παραμελεῖ ὅλα καὶ τὰ ἀφίνει νὰ χειροπερεύουν. Ἡ συμβουλή αὐτοῦ εἶναι νὰ μὴ διδεται πλέον τὸ ἐλάχιστον εἰς πρόσκαιρον ἐμφύτευσιν.

Ἐξ ἐναντίας ἐλάμβανε καλλίστην βροπὴν ἡ ἀπονομὴ εἰς διηνεκῆς ἐμφυτεύσεις ἐπὶ μετρίων ὄρων. Καὶ τὸ ἐνοίκιον ἐπληρόνετο, ὡς εἰσέτι ἐγίνοντο καθημέραν προσφοραὶ. Ὁ Σαγρέδος ἔδωκεν εἰς διηνεκῆ ἐμφύτευσιν ὑπὲρ τὰς 18 ἄ. πλήρων γῆς, μετὰ τὸ δὲ τούτων ἦτο μέγα μέρος χέρσου.

(ἀκολουθεῖ.)

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ.

(Τόμος. Ids. φυλλὰς. 285, 283 καὶ 287.)

Z'.

Ἀξιοσημείωτον εἶναι ὅτι οἱ ἀπατόμενοι εὐκολώτερον εἰς τὸν κόσμον τοῦτον εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔκρπε νὰ ἔχωσι περισσοτέραν προσοχὴν· ὅστις ἐδίδεκε καὶ τὸ ἐλάχιστον κίνημα τοῦ Γάστου θὰ ἐνόει ὅτι ἐπασχεν ἡ καρδιά του διὰ τὴν Κ. Βερσέλ. Καὶ ὅμως ἡ Μαργαρίτα δὲν τὸ ἐνόησεν, ἢ μᾶλλον δὲν ἠθέλησε νὰ τὸ ἐνοήσῃ. Μὲ ὅλην τὴν λύπην τὴν ὁποίαν ἐδοκίμαζεν, αἰσθημα ἀνεξήγητον, τὸ ὁποῖον πολλοὶ θὰ ἐνόμιζον ἀδύνατον, τὴν ἐμπόδιεν ἐπὶ πολὺ ἀπὸ τὸ νὰ διακρίνῃ τὴν ἀλήθειαν· τὸ αἰσθημα δὲ τοῦτο ἦτο ὁ θαυμασμός της διὰ τὴν νέαν Βερσέλ.

Ἡ νέα Βερσέλ ἦτο ὑψηλὴ, ξανθὴ καὶ ἑλκυστικὴ δὲν ἦρσκε μόνον τὸ κάλλος της ἀλλὰ καὶ ἔτερπε. Τὸ βλέμμα καὶ ἡ ὁμιλία της εἶχον τόσην γλυκύτητα, ὥστε ἦτον ἀδύνατον νὰ μὴ καταβληθῇ τις ὅταν τὴν ἐδίδεκε. Πρῶτῃ ἐδείξε πολλὴν φιλίαν πρὸς τὴν Μαργαρίταν, καὶ τὴν ἐδίδεκε δύσκολά τινα κεντήματα εἰς τὸν περίπατον ἐστηρίζετο εἰς τὸν βραχίονά της, καὶ προτρέψασα αὐτὴν νὰ τραγωδήσῃ ἤχους τοῦ χωρίου της τὴν ἐσυντρόφευε παίξουσα κύμβαλον· ἡ δὲ Μαργαρίτα τόσο μᾶλλον εὐγνωμόναι διὰ τὴν καλοκάγαθίαν αὐτὴν, ὅσον ἡ καρδιά της ἦτο περιλυπὸς.

Τρεῖς ἡμέραι εἶχον παρέλθει μετὰ τὴν ἀφίξιν τῶν δύο ξένων καὶ αὕτη ἔξει λησμονημένη καὶ μεμονωμένη· ἀλλ' ἡ νέα Παρισιανὴ πλησιάσασα πρῶτῃ αὐτὴν τὴν ὠμίλησεν ἐκεῖνη δὲ ἀνεσκήρτισεν ἀπὸ εὐχαριστήσιν καὶ συστολήν· ἐπασχε βλέπουσα ὅτι τὴν ἐλησμονήσεν ὁ Γάστων, καὶ εἶχεν ἀρχίσει νὰ ὑπικνεύεται τὴν αἰτίαν· διὰ τοῦτο ὅτε τὴν ἀπέτεινε τὸν λόγον ἡ νέα Βερσέλ, ὑπερεχάρη βλέπουσα ὅτι δὲν τὴν εἶχον παραμελήσει ὅπως διόλου, καὶ ἐκολακεύθη μάλιστα ἡ φιλαυτία της, διότι εἰλκυσε τὴν προσοχὴν τοσοῦτον ὠραιᾶς κυρίας. Τὸ κάλλος ταύτης, τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἐξεγείρῃ τὴν ζηλοτυπίαν της τὴν ἐμάγευσεν εὐθὺς, καὶ ἐξοικειωθείσα μικρὸν κατὰ μικρὸν μετὰ τὴν νέαν ξένην, τὴν ἠγάπησε μετὰ ὅλην τὴν καρδίαν. Δὲν ἐθαύμαζε μόνον τὸ πρόσωπόν της, ἀλλὰ καὶ τὸ ἦθος καὶ τὴν ἀφέλειαν καὶ τὸν τρόπον τοῦ ἐνδύματος καὶ ἐν γένει πᾶν ὅ,τι ἔφερον· ἀδιακόπως εἶχε τοὺς ὀφθαλ-

μοὺς προσηλωμένους εἰς αὐτὴν, καὶ τὴν ἤκουεν ὀμιλοῦσαν μετ' ἀκραν προσοχὴν. Ὅτε ἡ νέα Βερσέλ ἐπαίξε κύμβαλον, τὰ βλέμματα τῆς Μαργαρίτας ἠκτινοδύλου, καὶ ἐφαίνοντο λέγοντα εἰς ὅλους· « ἰδοὺ ἡ καλὴ μας φίλη παίζει. » Τὴν ὠνόμαζε δὲ πάντοτε καλὴν τῆς φίλην ὑπερηφανευσμένην διὰ τοῦτο. Ὅτε διήρχοντο καὶ αἱ δύο ὁμοῦ διὰ τοῦ χωρίου, οἱ χωρικοὶ τὰς ἠτένιζον· καὶ ἡ μὲν νέα Βερσέλ δὲν τὸ παρετήρει, ἡ Μαργαρίτα ὅμως ἐκαμάρονε. Πᾶσαν σχεδὸν πρῶτῃν, πρὸ τοῦ προγεύματος, ἐπεσκέπτετο τὴν καλὴν τῆς φίλην, τὴν ἐβοήθει νὰ συγυρισθῇ, τὴν ἐδίδεκε νίπτουσαν τὰς ὠραιᾶς καὶ λευκάς χεῖράς της, τὴν ἤκουε τραγωδοῦσαν ἰταλιστῆ, καὶ μετὰ ταῦτα κατέβαινε μετ' αὐτῆς εἰς τὴν αἴθουσαν, ὑπερήφανος ὅτι ἔμαθε τινα ἦχον τὸν ὁποῖον ἐψιθύριζε καταβαίνουσα. Ἀλλὰ, μετὰ τὸ ὄλων τούτων, ἡ λύπη τὴν κατέτρεχε, καὶ ὁσάκις ἔμενε μόνη ἐκλαίεν.

Ἡ Κ. Λατοῦρ, ἣτις δὲν εἶχε πολλὴν ὀξυδερκειαν, δὲν παρετήρησε τὴν ἀλλοίωσιν τῆς βαπτιστικῆς της· ἐνόησε μόνον ἔλεγε· « Μὲ φαίνεται ὅτι εἶσαι ὠχρὰ· μήπως δὲν ἐκοιμήθης, καλὰ; » Ἀλλὰ χωρὶς νὰ περιμείνῃ ἀπόκρισιν ἔστρεψε τὴν προσοχὴν εἰς ἄλλα. Ὁ Γάστων ὅμως ἦτον ὀξυδερκέστερος, καὶ ὅταν ἐβλεπε τὴν Μαργαρίταν δὲν ἐδίσταζε διὰ τὴν αἰτίαν τῆς λύπης της· ἐστοχάζετο μόνον ὅτι τὸ πρᾶγμα ἦτο παιδαριῶδες, ὅτι ἠσθάνετό τινα ζηλοτυπίαν φυσικὴν εἰς τὰς γυναῖκας, ἣτις ὅμως θὰ παρήρχετο. Παρατηρητέον ἐνταῦθα ὅτι ἡ Μαργαρίτα ἀπέφευγε πάντοτε τὸ νὰ εὐρεθῇ μόνη μετὰ τὸν Γάστων. Ἐτρέμε συλλογισμένη νὰ μείνῃ μόνη μετ' αὐτὸν, καὶ ἐάν ποτε περιδιαβάσασα τὸν παρετήρει μακρόθεν ἐστρέφετο εἰς ἄλλο μέρος. Ἐνεκα δὲ τῶν προφυλάξεων τούτων ὁ Γάστων τὴν ἐθεώρει ὡς ἔχουσαν μᾶλλον ἄγριον χαρακτῆρα. Παράδοξος νέα! ἔλεγε βλέπων αὐτὴν μακρομένην ἐάν ποτε ἤθελε νὰ τὴν πλησιάσῃ· ἐνόησε μάλιστα ἐπιθυμῶν νὰ γελᾶσῃ τὴν ἐπλησίαζε καὶ μὴ θέλουσαν· ἐκεῖνη δὲ ἔκυπτε τὴν κεφαλὴν καὶ ἀπεκρίνετο διὰ μονοσυλλάβων.

Αἱ ἡμέραι παρήρχοντο μονότονοι· ὁ Γάστων δὲν ἀπῆρχετο πλέον εἰς τὸ κυνήγιον· ἐπαίξον ὀλίγον ἡ σπανίως ἐπεριδιάβαζον· αἰωνίως συνωμίλουν, καὶ δις ἢ καὶ τρίς τῆς ἡμέρας ἡ Κ. Λατοῦρ ἐνευε πρὸς τὴν Μαργαρίταν νὰ ἀποχωρήσῃ· ἡ ταλαίπωρος ἄλλο δὲν ἔκαμε παρὰ νὰ ἀναβαῖνῃ εἰς τὸν θάλαμόν της καὶ νὰ καταβαῖνῃ. Ἐάν ἐνόησε ἦρχετο εἰς τὴν αἴθουσαν εἰς ὧραν παράκαιρον, ἐδίδεκε τὰς δύο μητέρας νεούσας πρὸς ἀλλήλας καὶ ὅτι ὅλοι ἐσιώπων· ὅτε δὲ τὴν ἐκάλουν μετὰ μακρὰν καὶ κρυφίαν συνομιλίαν, ἐκάθητο χωρὶς νὰ ἰδῇ κανένα, καὶ ἡ ἀνησυχία της ὠμοιάζε τὴν ἀνησυχίαν τὴν ὁποίαν αἰσθανόμεθα κατὰ θάλασσαν, ὅταν μετὰ τὴν γαλήνην βλέπωμεν ἐρχομένην ἀργὰ θύελλαν.

Μίαν τῶν ἡμερῶν διαβαίνουσα πλησίον τῆς θύρας τῆς νέας Βερσέλ ἐκαλέσθη παρ' αὐτῆς. Μετὰ τινὰς δὲ ἀδιαφόρους ὁμιλίας ἡ Μαργαρίτα παρετήρησεν εἰς τὸν δάκτυλον τῆς φίλης της ὠραῖον δακτύλιον.

— Δοκίμασέ το, εἶπεν ἡ Κ. Βερσέλ, νὰ ἰδῶμεν ἂν σὲ πηγαῖν καλὰ.

— Ὁ κυρία μου! τὸ χέρι μου δὲν εἶναι ἀρκετὰ ὥρατον ὥστε νὰ φέρῃ τόσον πλούσια δακτυλίδια.

— Ἄφησέ το, σὲ πηγαίνει κάλλιστα· θὰ σὲ τὸ χαρίσω τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου μου.

— Καὶ θὰ ὑπανδρευθῆτε; ἠρώτησε τρέμουσα ἡ Μαργαρίτα.

— Τίς ἤξευρε; ἀπεκρίθη γελῶσα ἡ Κ. Βερτέλ· αἱ νέαι ὑπόκεινται εἰς αὐτὴν τὴν ἀσθένειαν.

Τὰ ὀλίγα ταῦτα κατετάραξαν τὴν Μαργαρίταν· αἰωνίως εἰς αὐτὰ εἶχε τὸν νοῦν της, ἀλλὰ μηχανικῶς καὶ χωρὶς νὰ τολμῆσῃ νὰ σκεφθῆ. Μετὰ τὸ δεῖπνον ὁ Γάστων λαβῶν κωθίσκον καφέ, τὸν ἐπρόσφερεν εἰς τὴν Μαργαρίταν· αὐτὴ ὁμῶς ἀποβιλοῦσα τὴν προσφοράν εἶπε· «Μὲ τὸν διδετε τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου σας.» Καὶ αὐτὸς μὲν ὑπεμεϊδίασεν ἀπορῶν, ἀλλὰ δὲν ἀπεκρίθη· ἡ δὲ Κ. Λατούρ συνοφρυωθεῖσα εἶπε πρὸς τὴν Μαργαρίταν ὁπωςοῦν ὠργισμένη νὰ μὴν ἀνακατῶνεται εἰς ξένας ὑποθέσεις.

Ἡ περίστασις αὕτη ἐφάνη εἰς τὴν Μαργαρίταν ὅτι ἐπεκύρωσε τὰς ὑποψίας της. Ἐτρεξε λοιπὸν καὶ ἐκλείσθη εἰς τὸ δωμάτιόν της, καὶ βαλοῦσα τὸ πρόσωπον ἐντὸς τῶν χειρῶν της ἔκλαυσε πικρῶς. Μετὰ μικρὸν δὲ σηκωθεῖσα ἐκλείσει καλὰ τὴν θύραν διὰ νὰ μὴ τύχῃ καὶ ἰδῇ τις τὴν θλιψὴν της. Οὕτω δὲ κλεισμένη, ἤρχισε νὰ ἐξετάζῃ τὴν καρδίαν της.

Μὲ ὅλην τὴν μεγάλην νεότητά καὶ τὸ μωρὸν πάθος της εἶχε πολλὴν ὀρθὴν κρίσιν. Τὸ πρῶτον πράγμα τὸ ὁποῖον ἠσθάνετο ἦτον ἡ ἀδυναμία τοῦ νὰ παλαίῃ πρὸς τὰ γινόμενα. Ἐνόησεν ὅτι ὁ Γάστων ἠγάπα τὴν Κ. Βερτέλ, ὅτι αἱ δύο οἰκογένειαι εἶχον συμφωνίαν καὶ ὅτι ὁ γάμος ἦτον ἀποφασισμένος. Ἰσως προδιωρίσθη καὶ ἡ ἡμέρα. Ἐνθυμήθη ὅτι εἶδεν εἰς τὴν βιβλιοθήκην ἀνθρώπων ἐνδεδυμένον μαῦρα, ὁ ὁποῖος ἐγραφεν ἐπὶ χαρτοσήμου, πιθανὸν συμβολαιογράφον συντάττοντα τὸ προικοσύμφωνον. Ἡ Κ. Βερτέλ ἦτο πλούσια καὶ ὁ Γάστων ἐπίσης· πῶς ἐδύνατο ἡ Μαργαρίτα νὰ παλαίῃ πρὸς δεσμούς τὸν φυσικούς καὶ τόσον δικαίους; Ὅσον πλέον ἐσυλλογιζέτο αὐτὰ τόσον ἐβλεπεν ὅτι τὸ ἐμπόδιον ἦτον ἀκατανίκητον. Μὴ δυναμένη νὰ ἐμποδίσῃ τὸν γάμον ἐνόμησεν ὅτι τὸ καλλίτερον ἦτο νὰ μὴ παρευρεθῆ εἰς αὐτόν. Ἐσφύριεν ὑποκάτω ἀπὸ τὴν κλίνην της μικρὸν κιβώτιον ἀνήκον εἰς αὐτὴν διὰ νὰ βάλῃ τὰ ἐνδύματά της καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τοὺς γονεῖς της· ἀλλ' ἔχασε τὸ θάρρος της καὶ, ἀντὶ ν' ἀνοίξῃ τὸ κιβώτιον, ἐκάθησεν ἐπάνω καὶ ἤρχισε νὰ κλαίῃ.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον ἔμεινε μίαν σχεδὸν ὥραν σείουσα τὴν κεφαλὴν ὡς νὰ ἠθελεν ἀποτεινάζῃ τοὺς λυπηροὺς λογισμούς της. Ἐνῶ δὲ κατεγίνετο σκεπτομένη τί ν' ἀποφασίσῃ, παρετήρησεν ὅτι τὸ κρῖνον της ἦτο περὶ τὸ τέλος, καὶ ἐπειδὴ μετ' ὀλίγον ἐσθῆθη ἐσκήθη καὶ ἤνοιξε τὴν θύραν διὰ νὰ ζητήσῃ φῶς· ἀλλ' ἰδοῦσα ὅτι ὅλοι ἐκοιμῶντο ἐπροχώρησε μόνη μὲ προσοχὴν.

Ὅτε δὲ καταβαίνουσα παρετήρησεν ὅτι ἦτο σκότος εἰς τὴν κλίμακα καὶ ὅτι αὐτὴ ἦτο μόνη ἐφοβήθη. Ἐστάθη λοιπὸν, μὴ τολμῶσα νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ δωμάτιόν της ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἦτον ἀρκετὰ με-

μακρυσμένη. Ἐνόησε περίστασις τις, μικρὰ κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀλλάσσει τὴν σειρὰν τῶν ἰδεῶν της, καὶ τοῦτο συμβαίνει μάλιστα εἰς τὸ σκότος. Ἡ κλίμαξ τῆς οἰκίας ἦτο κατεσκευασμένη, ὡς εἰς πολλὰ παλαιὰ κτίρια, ἐντὸς πυργίσκου τὸν ὁποῖον κατεῖχεν ὀλόκληρον, καὶ ἐστρέφετο ἐλικρικτικῶς περὶ στήλην λιθίνην. Ἡ Μαργαρίτα φοβουμένη ἐστηρίχθη ἐπὶ τῆς στήλης αὐτῆς, τῆς ὁποίας ἡ ψυχρότης ἐνωθεῖσα μετὰ τὸν φόβον καὶ τὴν λύπην ἐπάγωσε τὸ αἷμά της. Ἐστάθη λοιπὸν ἀκίνητος καὶ ἰδεῖα ἀπαίσια ἀνέβη εἰς τὸν νοῦν της, ἡ ἰδέα τοῦ θανάτου, ἡ ὁποία ὁμῶς ὀλίγον διήρκεσεν. Ὅθεν ἡ Μαργαρίτα ἀναλαβούσα θάρρος ἐπέστρεψεν εἰς τὸ δωμάτιόν της καὶ ἐκλείσθη μετὰ τῆς ἡμέρας.

Μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, κατέβη εἰς τὸν κήπον. Τὸ φθινόπωρον ἦτο λαμπρὸν τὸ ἔτος ἐκεῖνο· τὰ φύλλα ἐφαίνοντο χρυσαῖα καὶ ἐνόμιζες ὅτι ὁ ἥσυχος καὶ χλιαρὸς ἀνεμὸς ἐσέβετο αὐτὰ.

Ἡ Μαργαρίτα αἰσθανθεῖσα τὸ εὐεργητικὸν θάλπος τοῦ ἡλίου ἠσθάνθη καὶ τὴν λύπην της μετριαζομένην. ἤρχισε νὰ ἐνθυμῆται τὸν πατέρα, τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν θρησκείαν της, καὶ ἀνεπόλησε τὸν πρῶτον σκοπὸν της τοῦ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς αὐτοὺς. Μετ' ὀλίγον μάλιστα δὲν ἐθεώρησε καὶ τοῦτο πολλὰ ἀναγκαῖον· διατί νὰ μακρυνθῆ ἀπὸ τόπον εἰς τὸν ὁποῖον ἐπέρασε τὸν εὐτυχέστερον καιρὸν τῆς ζωῆς της; Ἰπέθεσε λοιπὸν ὅτι ἐδύνατο νὰ μείνῃ, καὶ ὅτι θὰ ἐπάσχε μὲν, ὀλιγώτερον ὁμῶς παρὰ ἐάν ἀπεμακρύνετο. Εἰσεχώρησε λοιπὸν εἰς τὰς σκοτεινὰς δεινροστοιχίας ποτὲ μὲν περιπατοῦσα ἀργὰ ποτὲ δὲ τρέχουσα, καὶ ἄλλοτε στεκομένη. Χίλιοι ἀντιφατικοὶ λογισμοὶ ἐδάρυον τὴν παιδικὴν κεφαλὴν της καὶ καθήσασα ἀπηυδμημένη ὑπὸ δένδρον ἀπεκοιμήθη.

Ἦτο μεσημβρία ὅτε ἐξύπνησε καὶ ἰδοῦσα περὶ ἐαυτὴν μόλις ἐνθυμήθη τὴν λύπην της. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἤκουσεν ἐλαφρὸν θόρυβον καὶ στρέψασα τὴν κεφαλὴν εἶδε τὸν Γάστων καὶ τὴν νέαν Βερτέλ ἐρχομένους πρὸς τὸ μέρος της. Ἐπειδὴ δὲ ἐκάθητο μεταξὺ πυκνῶν φύλλων δὲν τὴν ἐβλεπεν. Καὶ ἡ μὲν Κ. Βερτέλ ἐκάθησεν εἰς θρανίον, ὁ δὲ Γάστων σταθεῖς ὄρθιος ἐμπροσθέν της τὴν παρετήρει μὲ στοργὴν μετὰ ταῦτα γονυπετήσας ἔλαβε καὶ ἠπάσθη τὴν δεξιάν της. Τοῦτο ἰδοῦσα ἡ Μαργαρίτα ἐσηκώθη ἔξω φρενῶν, καὶ χωρὶς νὰ ἤξεύρῃ πῶς διευθύνετο ἔτρεξεν εἰς τὴν πεδιάδα.

Η'.

Ὁ Πέτρος ἀποτυχῶν νὰ γένῃ ὑπέρτερος τοῦ Γάστωνος ἐγίνετο ἡμέρα τῆς ἡμέρας μελαγχολικώτερος. Οἱ παρηγορητικοὶ λόγοι τῆς Μαργαρίτας τὸν εἶχον εὐχαριστήσῃ πρὸς καιρὸν· ἀλλ' ἡ εὐχαριστήσις αὕτη εἶχε διαρκέσει ὅσον καὶ τὰ λείψανα τοῦ γεύματος· τὰ ὁποῖα εἶχε χῶσει εἰς τὰ θλάκιά του. Ὅσον ἔφερε τὸν νοῦν του εἰς τὴν ἀγαπητὴν του Μαργαρίταν, τόσο ἠσθάνετο ὅτι δὲν ἐδύνατο νὰ ζῆσῃ μακρὰν αὐτῆς, καὶ οὕτε ὁ βίος τὸν ὁποῖον διήγεν, οὕτε οἱ σύντροφοί του κοῦροὶ ἦσαν βεβαίως κατάλληλοι εἰς τὸ νὰ διασκεδάσωσι τὴν λύπην του. Ὅθεν τὴν ἡμέραν καθ'

ἦν ἀπηλπίσθη ἡ Μαργαρίτα, καὶ αὐτὸς ἔξοσκε τοὺς ζούρκους τοῦ πλάσιον τοῦ ποταμοῦ. Αἰφνης βλέπει, ἐκατὸν περίπου βήματα μακρὰν αὐτοῦ, γυναῖκα τρέχουσαν μὲ μεγίστην ὀρμὴν, ἣτι· εἰσελθοῦσα μεταξὺ τῶν παρὰ τὴν ὄχθην δένδρων ἐγεινεν ἀφαντος. Τοῦτο ἰδὼν ἔτρεξεν εὐθὺς καὶ αὐτὸς διὰ νὰ φθάσῃ τὴν γυναῖκα· ἀλλ' ὅτε ἐφθασεν εἰς τὸ μέρος τῶν δένδρων, ἡ γυνὴ δὲν ἐφαίνετο· διὸ τὴν ἐζήτησεν εἰς διάφορα μέρη, καὶ μάλιστα εἰς τινὰ παρακείμενον μύλον· ἐπειδὴ δὲ δὲν τὴν εὗρεν ἦλθεν εἰς τὴν ὄχθην ἀπαίσια προαισθανόμενος. Ὁ ποταμὸς ἦτο φουσκωμένος τὴν ἡμέραν ἐκεῖνην διὰ τὴν ἀφθονίαν τῶν βροχῶν, καὶ τὰ κύματα του ἐφαίνοντο εἰς τὸν Πέτρον ἀγριώτερα ἢ συνήθως. Ἐνόμησε μετ' ὀλίγον ὅτι παρετήρησε πρᾶγμα λευκὸν κινούμενον μεταξὺ τῶν καλάμων, καὶ πλητιάσας ἔπεσε πρηνὴς εἰς τὴν ὄχθην, καὶ ἔσφουε πρὸς εαυτὸν πτώμα, τὸ πτώμα τῆς Μαργαρίτας. Ἡ ταλαίπωρος δὲν ἔδιδε σημεῖα ζωῆς! ἦτον ἀκίνητος, ψυχρὰ ὡς μάρμαρον, καὶ εἶχε τοὺς ὀφθαλμούς ἀνοικτούς καὶ στερεοῦς.

Ὅτε τὴν εἶδεν ὁ Πέτρος ἤρχισε νὰ κραυγάζῃ τότε δυνατὰ ὥστε ἦλθον ἕλοι οἱ τοῦ μύλου. Τσαυτὴ δὲ ὑπῆρξεν ἡ λύπη του ὥστε τῷ ἦλθεν ἰδέα κατ' ἀρχὰς νὰ πέσῃ καὶ αὐτὸς εἰς τὸν ποταμὸν καὶ νὰ πνιγῆ ὁμοῦ μὲ τὸ μόνον ὃν τὸ ὁποῖον ἠγάπα εἰς τὸν κόσμον. Ἐνθυμήθη ὁμῶς ὅτι ἤκουσεν ἄλλοτε νὰ λέγεται ὅτι οἱ πνιγμένοι ἐπιστρέφουν ἐνίοτε εἰς τὴν ζωὴν ἐάν τοὺς βοηθήσωσιν ἐγκαίρως. Ναὶ μὲν οἱ χωρικοὶ ἐσθεβαιοῦσαν ὅτι ἡ Μαργαρίτα ἀπέθανεν, αὐτὸς ὁμῶς δὲν ἠθέλησε νὰ τοὺς πιστεύῃ, οὕτε ἀφῆκε νὰ παραλάβωσι τὸ πτώμα εἰς τὸν μύλον· τὸ ἐφόρτωσεν εἰς τὴν βάρην του, καὶ περιπατήσας μετὰ ταχύτητος τὸ ἔφερεν εἰς τὴν καλύβην του. Κατ' εὐτυχίαν ἀπήντησε καθ' ὄδον τὸν ἰατρὸν τοῦ χωρίου, ὁ ὁποῖος ἀπήρξατο ἐπιππος εἰς ἰατρικὰς ἐπισκέψεις, καὶ τὸν ὑπεχρέωσε νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν του διὰ νὰ παρατηρήσῃ τὴν πνιγείσαν.

Ἀλλὰ καὶ ὁ ἰατρὸς εἶπε τὴν αὐτὴν γνώμην τῶν χωρικῶν· διότι μόλις ἰδὼν τὸ πτώμα ἀνέκραξεν·

— Εἶναι ἀποθ�μένη, καὶ φρόντισε νὰ τὴν θάψουν· ἀπὸ τὴν κατάστασιν τοῦ σώματός της φαίνεται ὅτι θὰ ἔμεινεν εἰς τὸν ποταμὸν πλέον τοῦ ἐνὸς τετάρτου τῆς ὥρας.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἐξῆλθε καὶ ἠτοιμάσθη νὰ ἀναβῆ εἰς τὸν ἵππον του, προσθεὶς ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑπάγῃ κατὰ τὸν νόμον εἰς τὸν δήμαρχον διὰ νὰ ἀναγγεῖλῃ τὸ πρᾶγμα.

Ὁ Πέτρος δὲν ἠγάπα μόνον τὴν Μαργαρίταν, ἀλλ' ἦτο καὶ πολλὰ ἰσχυρογνώμων· ἤξευρεν ὅτι δὲν εἶχε μείνει ἐν τέταρτον εἰς τὸν ποταμὸν, διότι τὴν εἶχεν ἰδεῖ ὅτε ὑπῆγε νὰ πέσῃ. Ἐτρεξε λοιπὸν κατέπει, καὶ τὸν παρεκάλεσε διὰ τοὺς οἰκτιρισμούς τοῦ Θεοῦ νὰ μὴ ἀναχωρήσῃ ἐάν πρῶτον δὲν βεβαιωθῆ ὅτι πᾶσα βοήθεια εἶναι ματαία.

— Καὶ τί βοήθειαν θέλεις νὰ τὴν δώσω; ἠρώτησε μὲ θυμὸν ὁ ἰατρὸς. Δὲν ἔχω οὔτε ἐν ἀπὸ τὰ ἀναγκαῖα ἐργαλεῖα.

— Πηγαίνω καὶ τὰ φέρνω, ἐρχώτατε, ἀπεκρίθη ὁ Πέτρος· εἶπέτε μόνον ποῦ εἶναι, περιμένετε με, καὶ ἀμέσως ἐπιστρέψω.

Ὁ δὲ ἰατρὸς βιασμένος ν' ἀναχωρήσῃ ἐδάγκασε τὰ χεῖλη διὰ τὴν ἀνοησίαν τὴν ὁποίαν ἔκαμεν εἰπὼν περὶ ἐργαλείων, καὶ ἐνόησεν ὅτι ἐάν ἀπεποιεῖτο τὴν βοήθειάν του θὰ ἔχανε τὴν ὑπόληψίν του.

— Γρήγορα λοιπὸν, ἀπεκρίθη· ζήτησε ἀπὸ τὴν ὑπέρτεράν μου τὸ κίτρινον κούτιον καὶ ἐπίστρεψε ὡς πούλι. Ἐγὼ ἐν τῷσούτῳ περιτυλίσω τὸ πτώμα με αὐτὰ τὰ σκεπάσματα καὶ ἀρχίζω νὰ τὸ τρίβω. Φρόντισε συγχρόνως νὰ εὕρῃ στάκτην τὴν ὁποίαν νὰ ζεστάνωμεν· με ὅλα ὁμῶς αὐτὰ θὰ χάσωμεν τὸν καιρὸν μας, ἐπρόσθεσεν ἀνασκηκῶσας τοὺς ὤμους καὶ κτυπήσας τὴν γῆν με τὸν πόδα· ἤκουσες τί σὲ εἶπα;

— Ναί, ἐρχώτατε, καὶ διὰ νὰ ὑπάγω γρηγορώτερα δότε με τὴν ἄδειαν νὰ καθυλακίσω τὸ ἄλογόν σας.

Ἀλλὰ χωρὶς νὰ περιμεῖνῃ τὴν ἄδειαν, ἀνεπήδησεν εἰς τὸν ἵππον καὶ ἐγεινεν ἀφαντος. Μετὰ ἐν τέταρτον ἐπέστρεψεν ἔκδρομος φέρων δύο μεγάλους σάκκους μὲ στάκτην, καὶ εἶπε·

— Βλέπετε, ἐρχώτατε, εἶπε δείξας τὸν καταφορτωμένον ἵππον, ὅτι δὲν ἔχασα τὸν καιρὸν μου· δὲν εἶπα λέξιν εἰς κανένα· ἡ ὑπέρτερά σας ἔλειπε, καὶ ὅλα τὰ ἔκαμα μόνος μου.

— Ὁ διάβολος νὰ σ' ἐπάρῃ! εἶπε καθ' εαυτὸν, ἀφάνισες τὸ ἄλογόν μου. Καὶ μυρμουρίζων ἤρχισε νὰ φουᾶ διὰ φούσκας εἰς τὸ στόμα τῆς ταλαίπωρου Μαργαρίτας, ἐνῶ ὁ Πέτρος ἔτριβε τοὺς βραχιόνάς του. Τὸ πῦρ ἐντοσούτῳ ἠναίβε καὶ ἀφ' οὗ ἐξεστάθη ἡ στάκτη τὴν ἐσκόρπισεν εἰς τὴν κλίνην οὕτω πως, ὥστε ὀλόκληρον τὸ σῶμα ἐσκεπάσθη. Ὁ ἰατρὸς ἔχυσε τότε σταλαγμούς τινὰς ὕγρου εἰς τὰ χεῖλη της, καὶ μετὰ ταῦτα σείσας τὴν κεφαλὴν ἀνέσφουε τὸ ὡρολόγιόν του.

— Λυποῦμαι, εἶπε μὲ ὕφος γοερὴν· δὲν πρέπει ὁμῶς οἱ νεκροὶ νὰ βλάπτουν τοὺς ἀσθενεῖς. Μὲ περιμένουν πολλὰ μακρὰν, καὶ πηγαίνω.

— Ἐάν, ἐρχώτατε, μείνετε ἀκόμη μισὴν ὥραν σὰς δίδω ἕνα τάλλαρον.

— Ὄχι, παλληκάρι μου, εἶναι ἀδύνατον, δὲν θέλω τὰ χοήματά σου.

— Ἰδοῦ, ἐρχώτατε, τὸ τάλλαρον, εἶπεν ὁ Πέτρος βαλὼν αὐτὸ εἰς τὴν χεῖρά του.

Καὶ ὁ μὲν Πέτρος· ἔδωκεν ὅλην τὴν περιουσίαν του, ὁ δὲ ἰατρὸς, ἐννοεῖται, τὴν ἐπῆρε προθυμότητα.

— Ἔστω, εἶπεν ὁ ἰατρὸς, μὲν ἀκόμη μισὴν ὥραν μετὰ ταῦτα ὁμῶς ἀναχωρῶ ἀφεύκτως, διότι, ὡς βλέπετε, δὲν ὠφελῶ εἰς τίποτε.

Μετὰ μισὴν ὥραν ἡ Μαργαρίτα ψυχρὰ πάντοτε καὶ ἀκίνητος δὲν ἔδωκε τὸ ἐλάχιστον σημεῖον ζωῆς. Ὁ ἰατρὸς, εἰς αὐτὸν τὸν σφυγμὸν της καὶ λαβῶν τὴν βάρθρον καὶ τὸν πῖλόν του διευθύνθη πρὸς τὸν ἵππον του. Ὁ δὲ Πέτρος, μὴ ἔχων πλέον χρήματα καὶ βλέπων ὅτι αἱ παρακλήσεις του δὲν εἰσηκούοντο, ἠκολούθησε τὸν ἰατρὸν καὶ ἐστάθη ἐμπροσθεν τοῦ ἵππου μὲ τὴν αὐτὴν ἀταραξίαν τὴν ὁποίαν εἶχε καὶ ὅτε ἐστάθη ἐνώπιον τοῦ Γάστωνος.

— Τί ζητεῖς; ἠρώτησεν ὁ ἰατρὸς, θέλεις νὰ κληθῶ ἐδῶ;

— Ὄχι, ἐρχώτατε, ἀπεκρίθη ὁ Πέτρος, πρέπει

ὅμως νὰ μείνετε ἀκόμη μισὴν ὥραν· ἔχει ἀνάγκη ἀναπαύσεως τὸ ἀλογόν σας.

Καὶ ταῦτα λέγων ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρα μαγγούραν καὶ ἔβλεπε τόσον ἀλλόκοτα, ὥστε ὁ ἰατρός ἦλθε καὶ τρίτην φορὰν εἰς τὴν καλύβην. Ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην δὲν ἠμπόρισε πλέον νὰ κρατηθῇ.

— Εἰς τὸν διάβολον! ἀνέκραξε· θὰ μὲ κάμης νὰ χάσω εἴκοσι φράγκα.

— Πλὴν, ἐσχώτατε, εἶπεν ὁ Πέτρος, λέγουν ὅτι ὁ πνιγμένος καὶ μετὰ ἕξ ὥρας ἀναλαμβάνει.

— Ποτέ! ποῖος σὲ τὸ εἶπεν; αὐτὸ ἔλειψε νὰ μὲ κάμης νὰ περάσω ἕξ ὥρας εἰς τὴν καλύβην σου.

— Καὶ θὰ τὰς περάσετε, ἀπεκρίθη ὁ Πέτρος· ἢ τοῦλάχιστον θὰ μὲ ἀφήσετε τὸ κουτί καὶ τὰ ἐργαλεῖα καὶ ὅλα τὰ λοιπὰ, καὶ ἀφ' οὗ σὰς ἰδῶ δύο ὥρας τί θὰ κάμετε, ἴσως ἤμπορέσω νὰ τὸ κάμω καὶ ἐγὼ ἀκολούθως.

Ὅσον καὶ ἂν ὠργίσθη ὁ ἰατρός, ἠναγκάσθη ὅμως θέλων καὶ μὴ θέλων νὰ μείνῃ ἐτι δύο ὀλοκλήρους ὥρας. Ἀλλὰ μετὰ ταῦτα ἐπειδὴ καὶ ὁ Πέτρος ἤρρισε νὰ ἀπελπίζεται τὸν ἀφῆκε νὰ ἀναχωρήσῃ. Ἐμεινε λοιπὸν μόνος πλησίον εἰς τὸ πτώμα καὶ τὰ βλεῖντα ἔχων στηριγμένα ἐπὶ τῆς Μαργαρίτας ἐκάθητο ἀκίνητος. Τὸ ἐσπέρως ἐσηκώθη διὰ νὰ ὑπάγῃ νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν Πιεδλὲ περὶ τοῦ θανάτου τῆς θυγατρὸς του. Καὶ ἐξεληθὼν τῆς καλύβης ἐκλείσει τὴν θύραν ἀλλ' ἐνῶ τὴν ἐκλείει ἐνόμισεν ὅτι ἤκουσεν ἀδύνατον φωνὴν κρᾶζουσαν αὐτόν· καὶ ἀνασκιρτήσας ἐπέστρεψεν εἰς τὴν κλίνην. Ἀλλ' ἐπειδὴ εἶδε τὴν Μαργαρίταν ἀκίνητον ὑπέθεσεν ὅτι παρήκουσεν. Ὅπωςδὴ ποτε ἀπεφάσισε νὰ καθίσῃ καὶ πάλιν ὅπου καὶ πρὶν, καὶ νὰ μείνῃ ἐκεῖ ἕως αὔριον. Παρατηρῶν δὲ μὲ προσοχὴν τὴν Μαργαρίταν ἐνόμισεν ὅτι εἶδεν ἀλλαγὴν τινα εἰς τὸ πρόσωπον τῆς. Τῷ ἐφάνη ὅτι πρὸ ὀλίγου οἱ ὀδόντες τῆς ἦσαν συνεσφιγμένοι καὶ ὅτι τὴν ὥραν ἐκείνην τὰ χεῖλη τῆς ἦσαν διεσταλμένα. Ἠρπασε λοιπὸν εὐθύς τὸ ἐργαλεῖον τοῦ ἰατροῦ καὶ ἐδοκίμασε νὰ φυσήσῃ εἰς τὸ στόμα τῆς· ἀλλὰ πῶς, δὲν ἤξευρεν. Ἐφύσα ὅμως καὶ ὁ ἀήρ ἐχάνετο εἰς μάτην. Ἐχυσε βανίδας τινὰς ἀμνιακοῦ εἰς τὰ χεῖλη τῆς, καὶ ἐπειδὴ δὲν διεπέρασε τὸν λάρυγγά τῆς ἤρχισεν πάλιν νὰ φυσᾷ· τίποτε ὅμως δὲν κατώρθωσε.

— Τί ἐλπίνα ἐργαλεῖα! ἀνέκραξε δὲν ἀξίζουσιν τίποτε. — Καὶ ῥίψας αὐτὰ ἔβαλε τὰ χεῖλη του εἰς τὰ χεῖλη τῆς, καὶ ὡς ἀπληπισμένος ἐφύσα μὲ ὅλην τὴν δύναμίν του εἰς τὸ στόμα τῆς. Συγχρόνως ἐταράχθη ἡ στάκτη καὶ δύο βραχίονες ἀνασκιρτήσαντες ἔπεσαν εἰς τὸν λαμῖόν του. Καὶ ἀναστενάξασα ἡ Μαργαρίτα ἀνέκραξε.

— Παγὸ ὦ, παγὸ ὦ!

— Ὄχι, δὲν παγόνεις, ἀπεκρίθη ὁ Πέτρος, εἶσαι κουκουλωμένη μὲ θερμὴν στάκτην.

— Διατί μ' ἐβάλετε ἐδῶ;

— Διὰ νὰ σὲ σώσωμεν, Μαργαρίτα· πῶς εἶσαι τώρα;

— Καλά. Ἦμην μόνον πολλὰ κουρασμένη· βοήθησέ με ὀλίγον νὰ σηκωθῶ.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ Πιεδλὲ καὶ ἡ Κ. Λατοῦρ

εἰδοποιηθέντες ἀπὸ τὸν ἰατρὸν ἦλθον εἰς τὴν καλύβην, ἐν ᾧ ὁ Πέτρος εἶδεν εἰς τὴν πνιγμένην χάριν ἀναψυχῆς δροσιστικόν τι ποτόν.

— Τί μὲ εἶπετε; ἀνέκραξεν ὁ Πιεδλὲ· ἤξεύρετε ὅτι δὲν κάμνετε καλὰ νὰ λέγετε εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅτι ἡ κόρη των ἀπέθανε!

Καὶ ἐνηγκαλίσθη τὴν θυγατέρα του.

— Πρόσεξε, πατέρα μου, εἶπεν ἡ Μαργαρίτα μεδιῶσα, μὴ με σφίγγης πολὺ, διότι δὲν εἶναι πολλὴ ὥρα ἀφ' οὗ ἀνέζησα.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ περιγράψω τὴν χαρὰν τῆς Κ. Λατοῦρ καὶ ὄλων τῶν συγγενῶν τῆς Μαργαρίτας οἱ ὅποιοι συνῆλθον ἐκεῖ. Ἦλθε δὲ καὶ ὁ Γάστων καὶ ἡ νέα Βερσέλ, ἐνῶ ἡ Κ. Λατοῦρ λαβοῦσα κατὰ μέρος τὸν Πιεδλὲ συνωμίλει μετ' αὐτοῦ. Τότε μόνον ὁ γέρον ἐνόησε τί ἔτρεχεν. Εἶχον μὲν ὑπὸ πτερυθτὴ τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ἐπ' ἐσχάτων μόνον. Διασκέλισας ἀπαξ καὶ δις τὴν καλύβην ἐστάθη πάλιν πλησίον τῆς Κ. Λατοῦρ, τὴν εἶδε, καὶ εἶπεν·

— Ἐπλήρωσα τὴν καλοσύνην σας, περισσότερον ἴσως τοῦ δέοντος.

Καὶ λαβὼν ἀπὸ τὴν χεῖρα τὴν θυγατέρα του, τὴν ἔφερον εἰς τινα γωνίαν τῆς καλύβης, καὶ δεῖξας σινδὼνα εἶπεν·

— Ἴδου, λάβε τὴν καὶ ἂν εἶσαι τιμίᾳ κόρη, φύλαξέ τὴν διὰ σάθανόν μου, ἀλλὰ μὴν δοκιμάσῃς ἄλλοτε νὰ πνιγῇ.

Μετὰ δὲ ταῦτα πλησιάσας τὸν Πέτρον, καὶ βαλὼν τὴν δεξιὰν εἰς τὸν ὦμόν του·

— Ὀμίλει λοιπὸν, κύριε, σὺ ὁ ὁποῖος ἤξεύρεις νὰ φυσᾷς τόσον καλὰ εἰς τὰ στόματα τῶν κροίττιων. Δὲν πρέπει νὰ λάθῃς ὀπίσω τὰ φράγκα τὰ ὅποια ἔδωκας εἰς τὸν ἰατρόν;

— Ἐὰν ἀγαπᾶτε, κύριε, ἀπεκρίθη ὁ Πέτρος λαμβάνων ὀπίσω τὰ φράγκα μου, ἀλλ' οὔτε λεπτόν περισσότερον ὄχι ἀπὸ ὑπερηφάνειαν, ἀλλὰ διότι εἰς τὸν κόσμον αὐτόν ἠμπροεὶ τις νὰ εἶναι μικρὸς καὶ . . .

— Πήγαινε λοιπὸν! εἶπεν ὁ Ποεδλὲ· πήγαινε νὰ φροντίσῃς τὴν ἀβῶστίη σου.

Θ.

Μετὰ δέκα ἔτη αἱ ἐνδοξοὶ τῆς Γαλλίας συμφοραὶ τοῦ 1814 ἔτους ἐπανεφέραν εἰς αὐτὴν πολλοὺς στρατιώτας. Κατατρεχόμενος ἀπὸ τὴν Εὐρώπην ὅλην ὁ αὐτοκράτωρ ἐτελείωσεν ὅπως ἤρρισε, καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ σταδίου του ἀνεζήτη, ἀλλ' εἰς μάτην, τὰς ἐμπνεύσεις τῶν εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατειῶν. Ὁ ῥωσικὸς στρατὸς διευθυνόμενος εἰς Παρισίους εἶχε κατατροπωθῆ εἰς Ναγγίς, ὅπου δέκα χιλιάδες ξένων ἔπεσαν, καὶ ἀξιοματικὸς τις βαρέως τραυματισθεὶς καὶ μόλις δυνάμενος νὰ ἀναβαινῇ τὸν ἵππον, ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸ στρατόπεδον τοῦ στρατηγοῦ Gérard καὶ ἤρχετο εἰς Βῶσιν. Καταβεβλημένος ἀπὸ τὸν κόπον ἐκτύπησέ τινα ἐσπέραν τὴν θύραν χωρικῆς ἀλλ' εὐχῆμου οἰκίας, εἰς τὴν ὁποίαν παρεκάλεσε νὰ διανυκτερεύσῃ. Ὁ δὲ οἰκοδεσπότης, ὅστις δὲν εἶχεν ἡλικίαν ἀνωτέραν τῶν εἰκοσιπέντε ἐτῶν, ἔφερε τὴν σύζυγόν του νέαν καὶ ὡραίαν χωρικὴν, τῆς αὐτῆς μὲν σχεδὸν ἡλικίας, μητέρα δὲ πέντε τέκνων. Ὅτε ὁ ἀξιοματικὸς εἶδεν

αὐτὴν εἰσελθούσαν ἀφῆκε φωνὴν θαυμασμοῦ, ἐνῶ ἡ χωρικὴ τὸν ἐχαίρεισεν ὑπομειδιῶσα.

— Μὴν ἀπατώμαι; εἶπεν ὁ ἀξιοματικὸς· δὲν ἦσθε ἄλλοτε εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Κ. Λατοῦρ, καὶ δὲν ἐνομάζεσθε Μαργαρίτα;

— Ὅλη, ὅλη, ἀπεκρίθη ἡ χωρικὴ· καὶ ἂν δὲν ἐλησμένησα μὲ φαίνεται ὅτι ὀμιλῶ μὲ τὸν συνταγματάρχην καὶ κόμητα Γάστων Ὀμβίλ. Ἴδου ὁ συζυγός μου Πέτρος, εἰς τὸν ὁποῖον χρεωστῶ τὴν ζωὴν μου. Φιλῆσατε τὰ παιδιά μου, Κ. κόμη· ἰδοὺ τί μένει ἀπὸ τὴν οἰκογένειαν ἡ ὁποία τόσους χρόνους ὑπηρετήσε τόσον πιστὰ τὴν ἐδικὴν σας.

— Εἶναι δυνατόν! ἀνεφώνησεν ὁ ἀξιοματικὸς· καὶ οἱ ἀδελφοὶ σου;

— Ἐπεσαν εἰς τὸν πόλεμον, ἀπεκρίθη ἔνδακρος ἡ χωρικὴ· ὁ πατήρ μου ἐπερίμενον ἕξ χρόνους.

— Κ' ἐγὼ, ἐπανελάβεν ὁ ἀξιοματικὸς, ἔχασα τὴν μητέρα μου, καὶ δι' ἐνός μόνου θανάτου ἐστερήθην ὅσον καὶ σεῖς!

Εἶπε καὶ ἐσφόγγισε τὰ δάκρυά του.

— Ἐλα, Πέτρε, εἶπε μετ' ὀλίγον εὐθύμως πρὸς τὸν ἄνδρα τῆς χωρικῆς, ἀς πῶμεν ὑπὲρ τῶν ἀποθανόντων, φίλε μου, καὶ εἰς ὑγίαν τῶν παιδιῶν μας. Ἡ ζωὴ ἔχει καὶ κακὰς ὥρας· πρέπει μόνον νὰ ἤξεύρωμεν νὰ τὰς περάσωμεν.

Τὴν ἐπιούσαν ἀναχωρῶν εὐχαρίστησε τοὺς φιλοξενήσαντας αὐτόν, καὶ ἐνῶ ἀνέβηκε τὸν ἵππον του εἶπεν εἰς τὴν χωρικὴν·

— Ἐνθυμείσαι, Μαργαρίτα, τοὺς παλαιούς σου ἔρωτας;

— Βεβαιωθήτε, Κ. κόμη, ὅτι ἐπνίγησαν εἰς τὸν ποταμόν.

— Καὶ μὲ τὴν ἀδειαν τοῦ κυρίου συνταγματάρχου, εἶπεν ὁ Πέτρος, δὲν θὰ ὑπάγω νὰ τοὺς σώσω.

ALFRED DE MUSSET.

ΠΥΡΓΟΣ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΠΝΥΞ.

— — — — —

Ἐν τῷ δωδεκαετῷ διαστήματι καθ' ὃ ἐκδίδεται τὸ ἀνά χειρας περιοδικόν, καὶ γενικαί τινες τῶν Ἀθηναίων περιγραφαὶ ἐξεδόθησαν δι' αὐτοῦ, οἷον ἡ ὑπὸ Σ. Κουμανοῦδου (1) καὶ ἡ ὑπὸ Ρ. Ράγκαθῆ (2), καὶ πᾶσαι ἄλλαι ἐιδικώτεραι περὶ τινῶν ἐν αὐταῖς ἀρχαίων μνημείων, ἧτοι τοῦ Παρθενῶνος, τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, τῶν Καρυατίδων, τῆς ἀκροπόλεως κλ. διαλευκανθεῖσαι πολλᾶκι καὶ δι' εἰκόνων. Ἐπειδὴ δὲ τινες τῶν ἐκτὸς τῆς ἐλευθέρως Ἑλλάδος ὁμογενῶν, τῶν μῆποτε ἐπισκεφθέντων, ἀλλὰ καὶ μὴ ἐλπίζόντων νὰ ἐπισκεφθῶσι τὰς ἰσοτεφάνους Ἀθήνας, ἔγραψαν πρὸς ἡμᾶς ζητοῦντες νὰ τέρψωμεν κἂν διὰ τῆς γραφίδος τοὺς ὀφθαλμούς αὐτῶν, ἐδέχθημεν τὴν αἰτήσιν. Εἰς τὰς δημοσιευθησόμενας δὲ κατὰ καιροὺς εἰκόνας θέλομεν παραθέτει μικρὰν ἐρμηνείαν, μηδὲ

(1) Ὁρα Γ' ἔτος Πανδ. φυλλάδ. ΕΖ', σελ. 440.

(2) Ὁρα ΙΒ' ἔτος Πανδ. φυλλάδ. 271, σελ. 145.

ὅπως ὅμως ἔχουσιν τὴν ἀξίωσιν ἀρχαιολογικῆς δεινότητος καὶ ἐπιστημονικῆς ἀκριβείας· ἐν ἄλλαις λέξεσι θέλομεν ἀναδειχθῆ ἀπλῶς ἐξηγηταί, ὡς ὠνόμαζεν ὁ Πausanias τοὺς κατὰ τοὺς δυτικούς Εὐρωπαίους ciceroni.

Ἀρχόμεθα λοιπὸν σήμερον ἀπὸ τοῦ πύργου τοῦ Ἀνδρόνικου, τοῦ γνωστοτέρου εἰς ἡμᾶς ὑπὸ τὸ ὄνομα Ναός τοῦ Αἰόλου, καὶ χυδαιότερον Ἀέριδες.

Τὸ μνημεῖον τοῦτο ἐπιλοτεχνήθη τὸ κατ' ἀρχὰς ἐπὶ Περικλέους ὑπὸ τοῦ Μέτωνος, ὀνομαστοῦ ἀστρονόμου, ὅστις διέταξε τὰ τῆς χρονολογίας, ὅρισας τὸ μὲν ἡλιακὸν ἔτος ἐκ 365 ⁵/₁₀ τὸ δὲ σεληνιακὸν ἐκ 35 ⁴/₁₀ ἡμερῶν· ἐχρησίμευε δὲ τότε ἀντὶ ὠρολογίου σκιαθηρικοῦ καὶ ὑδραυλικοῦ, εἰς ὃ ἔδλεπον τὰς ὥρας οἱ εἰς τὴν παρακειμένην, ὡς καὶ σήμερον, ἀγορὰν φοιτῶντες. Ἐπὶ Αὐγούστου ὅμως ὁ ἐκ Κυρρήστικῆς, χώρας τῆς Ἀσίας, Ἀνδρόνικος μετεσκευάσεν αὐτὸν εἰς μνημεῖον κατάκοσμον.

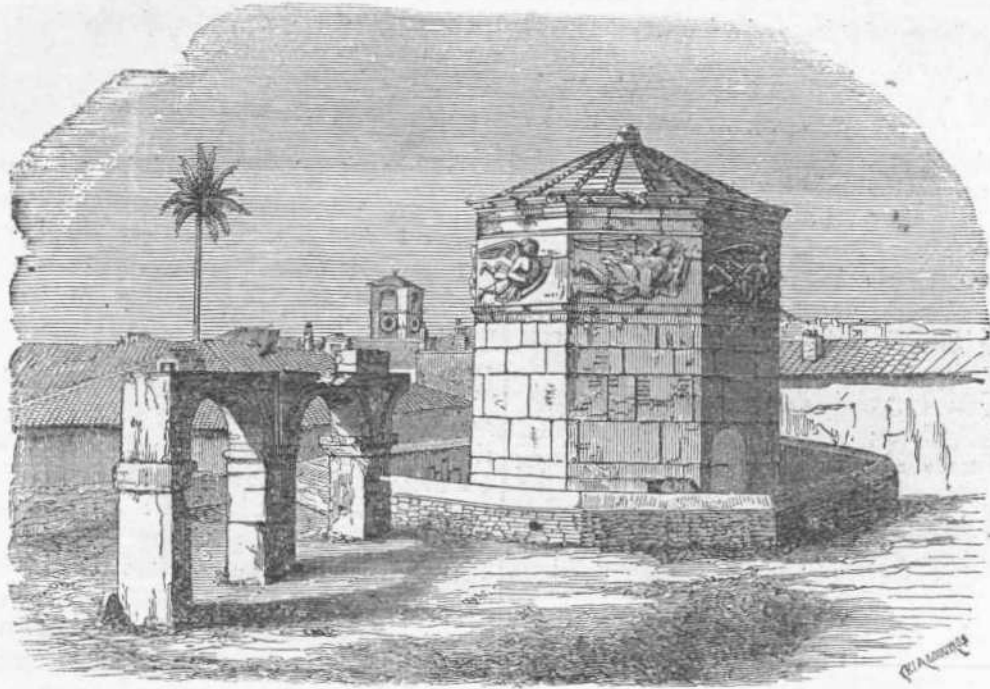
Πρὸ τινῶν ἐτῶν τὸ μικρὸν τοῦτο κτίριον ἦτο κατὰ τὰ δύο σχεδὸν τρίτα κεχωσμένον· ἀνασκαφὴν δὲ ἐπιμελεῖα τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρίας ἀνεφάνη ὀλοκλήρον. Ἴδου τί περὶ αὐτοῦ λέγει ὁ Βιτρούβιος· «Οἱ ἐνασχοληθέντες περὶ τὴν ἀκριβεστέραν ἐξέτασιν τῆς διαφορᾶς τῶν ἀνέμων, παρεδέχθησαν ὀκτώ, καὶ μάλιστα ὁ Ἀνδρόνικος Κυρρήστικος, ὅστις ἀνήγειρεν ἐπὶ τούτῳ ὀκτογώνιον ἐκ μαρμάρου μνημεῖον, εἰς ἐκάστην τοῦ ὁποίου γωνίαν ἔθετο τὴν εἰκόνα ἐνός ἀνέμου. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς δὲ αὐτοῦ ἀποληγούσης εἰς πυραμίδα προσήλωσε χαλκοῦν τρίτωνον, ἔχοντα ἐν τῇ δεξῇ ῥάβδον καὶ στρεφόμενον πάντοτε ἀντιθέτως πρὸς τὸν πνέοντα ἀνεμὸν, τὸν ὁποῖον ἐδείκνυε δι' αὐτῆς.»

Οἱ διὰ συμβολικῶν εἰκόνων παριστανόμενοι ὀκτῶ ἀνεμοὶ εἶναι οἱ ἑξῆς· Βορέας, Σκείρων, Ζέφυρος, Λιψ, Νότος, Εὐρος, Ἀπηνιώτης καὶ Καικίας.

Εἶχε δὲ τὸ κτίριον δύο θύρας ὅπως εἰσερχόμενοι ἐλευθέρως οἱ πολῖται βλέπωσιν εἰς τὴν κλειψύδραν τὴν ὥραν.

Ἐπειδὴ παρὰ τὴν εἰκόνα τοῦ μνημείου τούτου βλέπει ὁ ἀναγνώστης καὶ δύο ἀψίδας ἢ καμάρας, προσθέτομεν εἰς πληροφориαν αὐτοῦ ὅτι ἀγνωστον ὑπάρχει μέχρι τῆς σήμερον εἰς τί ἐχρησίμευον καὶ ἂν ἀπετέλουν μέρος ἄλλου μνημείου μικροῦ ἢ μεγάλου. Εἶναι δὲ κατασκευασμένα ἐξ ὑψηλοῦ λίθου, μεταγενέστεραι, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς περὶ τὴν κατασκευὴν ἀπειροκαλίας, καὶ τοῦ πύργου τοῦ Κυρρήστου.

Περὶ δὲ τῆς Πνυκῆς ἐπαναλαμβάνομεν ὀλίγα ἐκ τῶν τοῦ ἡμετέρου συναδέλφου Κ. Ράγκαθῆ α. . . Ἀναβῶμεν κάτωθεν τοῦ Μουσείου τὸν ὀμαλὸν ἐκείνον λόφον ὅστις εἶναι ἡ Πνύξ· ἡ θέσις εἶναι ὑψηλὴ, ὡς περὶ τῆς Πνυκῆς μαρτυρεῖται, καὶ ὡς ἐκείνη, προσεχῆς τῷ Μουσεῖῳ καὶ τῇ ἀγορῇ πρὸς τὴν Πειραικὴν πύλιν, καὶ ἀφορῶσα, ἡ μόνη μάλιστα ἀφορῶσα συγχρόνως πρὸς τὰ προπύλαια, τὴν θάλασσαν καὶ τὸν ἄρειον πάγον, καὶ προσέτι, ὡς ἦν ἡ Πνύξ, πλήρης λάκκων, πιθακνίων καὶ οἰκοπέδων· καὶ ὡς εἰς ἐπίμετρον ἀποδείξεως, ἰδοὺ προσκρούει ὁ ποδὸς ἡμῶν εἰς ἐνεπίγραφον λίθον, φέροντα ἐν ἀρχαίοις γράμμασι τὰς λέ-

Πύργος Ἀρδουρῆκου.

Ξεις' α' Ὀρος Πρυκός. » Εἰς τούτου τοῦ λόφου τὴν κορυφὴν συνεπεκροῦτο τὸ πάλαι ὁ δῆμος, ἀφ' οὗτο ὁ Κλεισθένης ἴσως ἐκ τῆς ἀγορᾶς μετέφερον αὐτόθι τὴν ἐκκλησίαν. Ἀλλ' ὁ Θεμιστοκλῆς κατέστρεψε τὸ ἀφελῶς μεγαλοπρεπὲς τοῦτο ἀνάκτορον τῆς κυριαρχίας τοῦ δήμου ὅταν ὠχόρου τὴν πόλιν, καὶ διήγαγε τὸ τείχος δι' αὐτοῦ τοῦ τόπου τῶν συνελεύσεων, εὐθὺς ὀπίσω τοῦ βήματος. Ἐσπευσεν ὅμως νὰ διασκεύασῃ ἀμέσως ἕτερον βῆμα τοῦ πρώτου ἐπιφανέστερον, ἰσοπέδῶσας τὴν ὑπ' αὐτὸ κλιτῖν, τοὺς ὀγκώδεις λίθους, οὓς οὕτως ἐξῆγεν, εἰς ἔρεισμα τῆς νέας πλατείας μεταχειρισθεῖς, καὶ ἐξ αὐτοφουδῶς βράχου τὸ μέγα βῆμα λαξεύσας, ὡς οἰωνίζομενος ἄσειστον τὴν κρηπίδα τῆς τοῦ λόγου ἐλευθερίας· ὅταν ὅμως οἱ μεταγενέστεροι εἶδον δύο βῆματα, ὧν τὸ μὲν ἄνω, καὶ ἐπιβλέπον τὴν θάλασσαν, ἀφ' οὗ εἶχε καταπέσει τὸ τείχος, τὸ δὲ κάτω, καὶ ἀποβλέπον πρὸς τὴν ξηρὰν, ἐμυθολόγησαν τότε ὅτι οἱ Τριακόντα ἀπέστρεψαν αὐτὸ ἀπὸ τῆς θέας τῆς εὐρείας θαλάσσης, ἥτις ἠῦρνε καὶ ἐξῆρε τῶν Ἀθηναίων τὸ φρόνημα, καὶ ἐξέτεινε παρ' αὐτοῖς τὸν ἐμφυτον ἔρωτα τῆς ἐλευθερίας. Ἐλεγον δὲ ταῦτα, ὡς ἂν ἦν δυνατόν ἐκ τοῦ ἄνω βήματος νὰ εἰσείκοιτο ἡ θάλασσα, ἐνόσω ἔτι τὸ τείχος διήρχετο ὀπίσω αὐτοῦ, ἢ ὡς ἂν ἦν ἀναγκαῖον εἰς τ' ἀληθῆ ἐγκλήματα τῶν αἰμοδοῶρων ἐκείνων τυράννων νὰ προστεθῶσι καὶ ἕτερα φανταστά, ὅπως καταστήσῃσι τὴν μνήμην αὐτῶν ἀποτρόπαιον.

Ἄλλοτε ἦν ὁ βράχος οὗτος τὸ πολιτικὸν συνέδριον τῆς οἰκουμένης· ὅταν ἤρετο σημεῖον ἐν ἀγορᾷ καὶ ἐκνήρυττετο ἐκκλησία, ἐσπευδεν ἐνταῦθα ὁ δῆμος ὁ κυραμοτρόξ, τὸ μεμιλωμένον φεύγων σχοινίον καὶ ἐτι μᾶλλον ἐπιθυμῶν τὸ τριώβολον, καὶ κατελάμβανε θέσεις ἐπὶ τῶν πετρῶν, τὸ πρῶτον ζύλον τοῖς Πρυτάνεσι καταλείπων. Ἀμα δὲ ὁ κήρυξ, τὸ καθά-

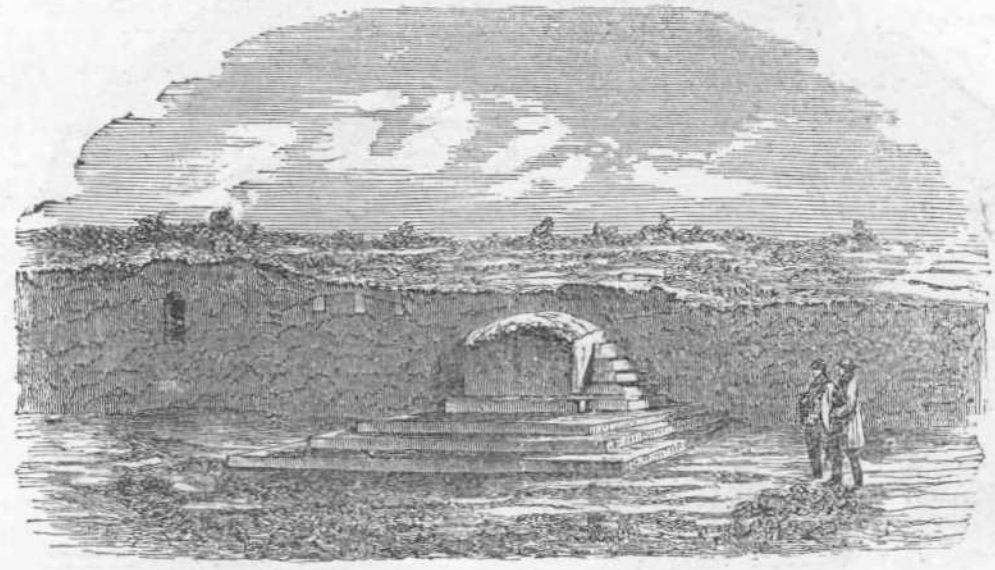
ριον ὕδωρ περιαγαγὼν ἤρχετο εἰς τὸν Ἰπατον Δία· ὅστις ἦν ἰδρυμένος παρὰ τὸ βῆμα, καὶ ἀρὰς εἰπὼν κατὰ τῶν πονηρῶν καὶ τῶν δωροδόκων, ἠρώτα « τίς ἀγορεύειν βούλεται »; τότε φωνὴ βροντώδης ἀντήχει ἀπὸ τοῦ βήματος, πόλεμον ἢ εἰρήνην τῆς Ἑλλάδος ἐπιτείουσα, καὶ ὑπέφρισε τὸ ἀκροώμενον πλῆθος, ὡς ὁ πόντος ὑπὸ πνεῦμα ἀνέμου, καὶ ἐκινεῖτο ἡ Ἑλλάς καὶ ἔτειναν τὸ οὐς τὰ ἔθνη, ὧν ἡ τύχη ἐνταῦθα ἐκρίνετο. Ἐκτοτε ἔρημος ἦν ἡ Πνύξ καὶ βωβός ἦν οὗτος ὁ λίθος, μέχρις οὗ ἐθέρμαιναν αὐτὸν αὐθις ἡ πρώτη τῆς ἐλευθερίας ἀκτὶς καὶ, ὡς εἰς τὴν τοῦ Μέμνονος, τῷ ἀπέδωκε τὴν φωνήν. »

ΠΕΡΙ ΒΑΜΒΑΚΟΠΥΡΙΤΙΔΟΣ.

Ἐκ τῶν σημαντικωτέρων ἀνακαλύψεων ὅσαι ἐγένοντο κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους εἶναι καὶ ἡ τοῦ μεταβάλλειν διάφορα ὀργανικὰ σώματα, οἷον βάμβακα, βαμβακερὰ ὑφάσματα, σχοινία, στυπία, κτλ. εἰς οὐσίαν ἔχουσαν, ἕνεκα τῆς θλαστικότητος τῶν ἀτμῶν καὶ τῶν ἀερίων, ἅτινα κατὰ τὴν ἀνάφλεξιν αὐτῆς ἀναπτύσσονται, ἀνωτέραν δύναμιν τῆς συνήθους πυρίτιδος. Ἐπειδὴ δὲ ἡ θαυμασίως αὕτη οὐσία ἔχει τὴν δύναμιν τῆς πυρίτιδος, ἐκλήθη Βαμβακοπυρίτις (cotton fulminant, —Gossypium fulminans). Καὶ ἐπειδὴ ὁ μεταβληθεὶς βάμβαξ γίνεται σκληρότερος ἐδόθη τῇ παραδόξῳ ταύτῃ οὐσίᾳ τὸ ὄνομα Πρωξυλίνη, (Cycosylina).

Προάγεται δὲ διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος, ἢ τοῦ νιτρικοῦ καλίου καὶ τοῦ θεϊκοῦ ὀξέος ἐπὶ τοῦ βάμβακος. Ἡ οὐσία αὕτη, ἡ δυναμένη ἀντικαταστήσαι τὴν πυρίτιδα, ὡς ἔχουσα ἀνωτέραν δύ-

Πρόβ. (Ἴδε σελ. 589.)

ναμιν αὐτῆς, ἀναφλέγεται διὰ κρούσεως, δι' ἠλεκτρικοῦ σπινθήρος, καὶ ἐπ' αὐτῆς τῆς ιδιότητος στηρίζεται ἡ ἐφαρμογὴ πρὸς διάρρηξιν λίθων εἰς ὑπερῶγια μέρη, δυναμένη νὰ ἀναφλεχθῇ μακρόθεν τοῦ σκοπούμενου μέρους διὰ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ βαμβακοπυρίτις δύναται νὰ κατασκευασθῇ εἰς ἕκαστον δωμάτιον ὑπὸ ἀνδρὸς ἐμπείρου, ὥστε πᾶσα οἰκία δύναται νὰ θεωρηθῇ πυριτοποιεῖον, καὶ ἐπειδὴ φλέγεται καὶ ἐνεργεῖ ἰσχυρότερον τῆς πυρίτιδος, χωρὶς νὰ προξενῇ καπνόν, ἀποκαθισταμένη τοιοῦτοτρόπως φρικώδεις ὄπλον πρὸς καταστροφὴν τῶν ἐχθρῶν εἰς τὸν πόλεμον καὶ πρὸ πάντων εἰς ναυμαχίας, ἡ χρῆσις καὶ διάδοσις αὐτῆς δὲν ἔλαβεν ἐκείνην τὴν ἔκτασιν ἣν ἠλπίζεν ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν αὐτῆς, καὶ αἱ ἰδία Κυβερνήσεις καλῶς καὶ πατρικῶς ποιῶσαι ἐμπόδιον τὴν χρῆσιν τῆς. Νομίζοντες ὅμως περιέργῳ τὰ τελευταῖα πειράματα δημοσιεύμεν αὐτὰ χάριν τῶν ἀναγνωστῶν.

Τῆς βαμβακοπυρίτιδος ἐγένετο ἐσχάτως χρῆσις εἰς ὑπερῶγιους ἐργασίας, μεγάλα δὲ καὶ φρικώδη πειράματα ἐξετελέσθησαν κατὰ τὸν παρελθόντα Ἰανουάριον 1862 εἰς Ἑνετίαν παρόντος καὶ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ ἀπείρων ἀξιωματικῶν καὶ πληθῶς κόσμου. Κιθώτιον μέγα ἐμπειρέχον 400 λίτρας βαμβακοπυρίτιδος κατεβυθίσθη εἰς βάθος 14—18 ποδῶν εἰς τὴν θάλασσαν, καὶ διὰ σπινθήρος ἠλεκτρικοῦ καταλλήλως μετενεχθέντος ἐξετελέσθη ἡ φλέξις καὶ ἡ ἐκπυροσκόπησις τῆς ἐν τῷ κιθωτίῳ ἐγκλεισμένης βαμβακοπυρίτιδος. Ἀνυψώθη δὲ δι' αὐτῆς καὶ βρῖκιον παρακείμενον συμπαράσυρον κολοσιαιάν στήλην ὕδατος εἰς ὕψος 500 ποδῶν, ὅπερ περὶν κατεκερματίσθη. Δεύτερον πείραμα ἐξετελέσθη δι' ὁμοίου ποσοῦ βαμβακοπυρίτιδος εἰς μικρότερον πλοῖον, τὸ ὅποιον ἀνυψώθη μετὰ χειμάρρου ὕδατος μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ κωδονοστασίου τοῦ Ἁγίου Μάρκου καὶ καταπέσον

ἐθραύσθη εἰς ἄπειρα τμήματα. Τὰ δὲ ἐν τὰ βάθει τῆς θαλάσσης λοφίδια κατεκερματίσθησαν εἰς ἐλάχιστα τεμάχια.

Ε. ΛΑΝΔΕΡΕΡ.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΕΚΔΟΣΙΣ

τῆς ὑπὸ Σπυρίδωνος Τρικοῦπη ἱστορίας
τῆς ἑλληνικῆς ἐπαραστάσεως.

Τῆς δευτέρας ταύτης ἐκδόσεως τῆς ὁποίας οἱ μὲν τρεῖς τόμοι ἐτυπώθησαν ἤδη, ὁ δὲ τέταρτος εὐρίσκεται ὑπὸ τὰ πιεστήρια ἐν Λονδίῳ, ἐπέτρεψεν ἡμῖν φιλοκαγῆθως ὁ συγγραφεὺς νὰ φυλλολογήσωμεν τοὺς ἐκδοθέντας ἀλλὰ μὴ δημοσιευθέντας εἰσέτι τόμους. Ἡ μετὰ τύπωσις, γενομένη ἐντὸς βραχείου χρονικοῦ διαστήματος, παρ' ἡμῖν ἰδίως ὅπου, πλὴν τῶν βιβλίων ὅσα χρησιμεύουσιν εἰς τὰ σχολεῖα, σπανίως φαίνεται δευτέρα ἐκδοσις, ἀποδεικνύει ὅτι τὴν ἐπιδοκιμασίαν τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ξένου τύπου, παρηκολούθησεν ἄλλη πολλῶ ἐπικρατεστέρα, ἀπαθεστέρα καὶ ἐμπειροτέρα, ἢ τοῦ κοινῶ. Καὶ τῶντι τὸ κοινὸν τὸ διὰ μὲν μνήμης ἔχον πρόσφατα τὰ γεγονότα, ὑπὸ δὲ τὰς ὄψεις τὰ πρόσωπα τοῦ μεγάλου δράματος, ἀδέκαστον ἐυγοστάτησε καὶ κατ' ἀξίαν ἐτίμησε συγγραφήν, τῆς ὁποίας τὸ φιλάλληλος καὶ ἀπροσωπώληπτον διαλάμπουσιν ἀνὰ πᾶσαν σελίδα.

Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς, καταδειξάντες ἐξ ἀρχῆς ταῦτα τὰ προτερήματα καὶ ἄλλα ἐμφαίνοντα τὴν ὑγιᾶ κρίσιν, τὴν πρὸς τὸ ἀπονέμειν ἐκάστῳ τὰ δικαία προαίρεσιν καὶ τὴν ἀδολὸν φιλοπατρίαν τοῦ συγγραφέως, ἐπεκαλέσθημεν τὴν προσοχὴν τῶν ἀναγνωστῶν καὶ εἰς τὸν λόγον ἐκείνον δι' ὃν οὗτος

φρονεῖ ἀναγκάϊαν τὴν σύγχρονον ἱστορίαν ἐννοοῦμεν δὲ τὴν ἀνακάλυψιν, ὡς λέγει, τῶν ἐλλείψεων πρὸ ἄλλων ἀμασάντων κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν. Ἡ ἀνὰ χεῖρας ἐκδόσις ἀποδεικνύει ὅτι ὁ συγγραφεὺς ἐτήρησεν ἀπαρεγκλίτως ὅ,τι: ὑπετέθη, μελετήτας ὅσα ἐγράφησαν περὶ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, καὶ προθύμως παραδεχθεὶς τὰ ἀξία παραδοχῆς, ὅπως ἀμειβόμενος τῆς παιδαγωγίας καὶ μωρᾶς ἐκείνης φιλοτιμίας, δι' ἣν πολλοὶ ἐπιμένονσιν ἰσχυρογυμνῶν εἰς τὰ ἀπλὰ παρ' αὐτῶν λεγθέντα.

Ἰδοὺ τί λέγει αὐτὸς οὗτος προοιμιζόμενος:

« Μετὰ τὴν πρώτην ἐκδόσιν τῆς ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἐξεδόθησαν διὰ τοῦ τύπου καὶ ἐκονοιοποιήθησαν καὶ πρὸς ἐμὲ ἰδιαιτέρως διατριβαὶ καὶ ὑπομνήματα περὶ τῆς διεπραγματεύθησιν ὕλης, καὶ περὶ τινῶν χωρίων ἢ ὡς ἐλλειπῶν ἢ ὡς ἐσφαλμένων.

» Περί πολλοῦ ποιούμενος τὴν ἐπὶ τὸ ἀκριβεστερον καὶ πληρέστερον διήγησιν τῶν γεγονότων, προθύμως παρεδέχθην ἐν τῇ δευτέρᾳ ταύτῃ ἐκδόσει ὅ,τι ἐξ ὧν ἐγράφησαν ἡδὴ ὀρθῶν καὶ ἀξίων γενικῆς ἱστορίας, τόσῳ μᾶλλον καθ' ὅσον πρὸς τὸν σκοπὸν κυρίως τούτου ἐξέδωκα τὸ σύγγραμμά μου ζώτης εἰσέτι τῆς γενεᾶς τῶν ἀγωνιστῶν ἐπιμελήθη δὲ νὰ βελτιώσω καὶ τινὰ οἰκοθεν ὅπως δευτέραι μελέται καὶ νέαι ἔρουναι ὑπηγόρευται (*).

» Ἐπιμελῶς καὶ εὐσυνειδήτως ἐπιλαθόμενος τοῦ ἔργου μου ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς ἀπρεπῆς ἐνόμισα χάριν παρανενοημένης φιλογενείας ν' ἀποκρύψω ἢ νὰ παραμορφώσω ἐν τῇ διηγήσει τῶν συμβάντων τὰ κακῶς ἔχοντα. Ἡ μὴ ἀληθῆς καὶ μὴ ἀμερόληπτος ἱστορία εἶναι ἀναξία ἔθνους, οὕτινος ὁ ἐν μέσῳ παντοίων δεινῶν πολυένδοξος καὶ μοναδικὸς ἀγὼν μεγαλύνει τὸν ἄνθρωπον, δοξάζει τὸν καθ' ἡμᾶς αἰῶνα καὶ εὐαγγελίζεται τὸ αἶσιον τέμμα τοῦ εἰσέτι ἀτελοῦς μεγάλου ἔργου.

» Ἄν παντὸς ἔθνους ἱστορικὸς χρεωστῆ νὰ εἴπῃ ἐν παντὶ καιρῷ τὴν ἀλήθειαν, χρεωστῆ ὑπὲρ πάντα ἄλλον καὶ ὑπεράλλοτε νὰ τὴν εἴπῃ ὁ ἐν τοῖς σημερινοῖς καιροῖς συγγραφεὺς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως Ἑλλήν, καὶ νὰ δείξῃ δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων πρὸς τοὺς πασιφανῶς ὄργωντας πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ὁμογενεῖς καὶ ὁμοπίστους ποῖα τὰ αἰρετὰ καὶ ἐπαινετὰ, καὶ ποῖα τὰ φευκτὰ καὶ μεμπτά, « ὡς » εἶποτε καὶ αὐθὶς τὰ ὅμοια καταλάβοι, ἔχοιεν, » πρὸς τὰ προγεγραμμένα ἀποβλέποντες, εὐχρησθῆναι τοῖς ἐν ποσὶν ».

Ἐκ τῶν ὀλίγων τούτων ἐννοοῦμεν πόσον ἀκριβεστερά καὶ ἀκραιφνεστερά, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀξιολογώτερα ἢ δευτέρα οὕτως εἶπειν αὐτὴ ἱστορία. Ἐπειδὴ δὲ τινες καὶ ἐκ τῶν τὰς ὀρθοτέρας κρίσεις ἐπενεγκόντων, παρεξηγήσαντες τὸν νοῦν τοῦ συγγραφέως ἢ καὶ μὴ μελετήσαντες ὅσον εἶδει τὸ σχέδιον τοῦ συγγράμματος, κατέκριναν αὐτὸν ὅτι παρέλιπέ τινα ἀναπό-

(*) Παρέπεμψε εἰς τὸ τέλος τοῦ συγγράμματος, ὡς εἰς οἰκειότερον τόπον, τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ κατὰ τὴν πρώτην ἐκδόσιν περὶ τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, καθὼς καὶ τὴν ἐν τῇ Ζ' κεφαλαίῳ γενικὴν ἐπιθεώρησιν τῆς πρὸς τὸν ἑλληνικὸν αἰῶνα πολιτικῆς τῶν μεγάλων Δυνάμεων.

φευκτὰ, ἐν τῇ νεωτέρᾳ ταύτῃ ἐκδόσει δίδεται ἐνῶστε λόγος περὶ τῆς παραλείψεως ταύτης. Κατεκρίθη παραδείγματος χάριν ὁ συγγραφεὺς ὅτι δὲν ἐπραγματεύθη τὰ περὶ Ῥήγαν· ἀλλ' ἰδοὺ πῶς δικαιολογεῖ ἐν σημειώσει, καὶ ὀρθῶς καθ' ἡμᾶς, τὴν σιωπὴν ταύτην:

« Ἡρώτησάν τινες διατὶ δὲν συμπαρέλαβα ἐν τῇ ἀνὰ χεῖρας ἱστορίᾳ καὶ τὰ κατὰ τὸν Ῥήγαν. Ἰδοὺ ἡ ἀπάντησίς μου:

» Συγγραφεὺς τὰ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ὄφειλα νὰ ἐξετάσω κατὰ πρόωτον τίς ὁ ὀργανισμὸς καὶ τίς ὁ κινήσας αὐτὴν. Τούτου χάριν, ἐνδιέτριψα εἰς τὰ τῆς φιλικῆς Ἐταιρίας, ἧτις τὴν ὀργάνισεν καὶ τὴν ἐκίνησεν· οὐδεὶς δὲ σύνδεσμος ὑπάρχει αὐτῆς καὶ τῶν κατὰ τὸν Ῥήγαν, οὐδὲ λόγος περὶ τούτων γίνεται ἐν τοῖς ὀργανισμοῖς ἢ ἐν τοῖς ὀρκίοις ἐκείνης μαρτυρεῖ δὲ τὰ λεγόμενα καὶ ὁ συνεταῖρος τοῦ Ῥήγα καὶ ἀπόστολος τῆς Ἐταιρίας Περβόκιδος ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύματι του. Σχέσιν τινὰ εἶχεν ἡ φιλικὴ Ἐταιρία μόνον πρὸς τὴν ἐν ἔτει 1813 συστηθεῖσαν ἐν Ἀθήναις φιλόμουσον Ἐταιρίαν, καὶ τὴν σχέσιν ταύτην δὲν ἀπεσιώπησα. Οὐδεὶς ἀμφισβητεῖ, ὅτι τὰ σημερινὰ συμβάντα εἶναι γεννήματα τῶν χθесινῶν, καὶ ὅτι εἰς ἀκριθεῖ γνῶσιν ἐκείνων ἀναγκάϊα ἡ διήγησις τούτων· ἀλλὰ, ἂν ἐνεκα τούτου χρεὸς εἶχα νὰ συμπαράλαβω τὰ κατὰ τὸν Ῥήγαν, χρεὸς διὰ τὸν αὐτὸν λόγον θὰ εἶχα νὰ συμπαράλαβω καὶ τὰ κατὰ τὸν Παπαθύμιον, τοὺς πολέμους Σουλίου καὶ Ἀλῆπασα, τὰ ἐπὶ τῆς ἡγεμονίας τούτου, τὰ κατὰ τὸν Ἀμπρόν Κατσώνη καὶ τὰ ἐπὶ τῆς Αἰκατερίνης, νὰ ῥίψω τὸ βλέμμα εἰς τὰ διάφορα πολιτεύματα τῆς Ἑπτανήσου, νὰ ἐπεξεύλω τὸς πολέμους Ἐνετῶν καὶ Τούρκων, νὰ διατρέξω τὰ κατὰ τὸν Σκενδέρμπεην καὶ ἄλλους τοπάρχας, ν' ἀναβῶ εἰς αὐτοὺς τοὺς καιροὺς τῆς ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἂν ὄχι ἀπώτερον, καὶ νὰ ἐξετάσω ὅποια ἢ ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ κατάστασις τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους, ὅποια ἢ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους καὶ πόθεν ἢ πρόδος ἐκείνου καὶ ἡ παρακμὴ τούτου. Τοιαύτη δὲν ἦτον ἡ πρόθεσίς μου· ὑπανίττοιμαι ὁμῶς ἐν προοίμιῳ τὰ σκοπιμώτερα. Τόσον ἀπῆται ἡ οικονομία τοῦ συγγράμματος νὰ εἴπω καθ' οὐδ' ἕθεσα ὄρους, καὶ τόσον εἶπα. »

Ὁ Γόρδων, δὲν ἐνθυμώμεθα τοῦ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ, ἐξελέγχων τὴν ἐπιπολαιότητα ἐκείνων οἷτινες ἐμέμφοντο τοὺς Ἑλληνας τοῦ ἀγῶνος διὰ τὰ ἐλαττώματα αὐτῶν, ἐθαύμαζεν ἐξ ἐναντίας τούτους ὅτι προετίμησαν νὰ ὑποστῶσιν ἐπὶ τέσσαρας ὀλοκλήρους ἑκατονταετηρίδας τὴν αἰσχροτάτην καὶ βιαιοτάτην τῶν τυραννῶν, ἢ ἀρνόμενοι τὴν ἰδίαν θρησκείαν νὰ γίνωσιν αὐτοὶ τύραννοι καὶ νὰ ἀναβῶσι διὰ μιᾶς εἰς τὴν ἀνωτάτην περιωπὴν τῆς δοξῆς, τοῦ πλοῦτος καὶ τῶν ἀπολαύσεων. Καὶ εἶχε δίκαιον ὁ φιλέλληνας Βρετανός, διότι τὰ ἐλαττώματα τῶν Ἑλλήνων, ὅπως ξένα, ὑπὸ ξένης καὶ ἀδυσωπῆτου χειρὸς ἐνεφευθῆσαν εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν. Ἰδοὺ τί λέγει ἐν τοῖς Προλεγόμενοις καὶ ὁ ἡμέτερος συγγραφεὺς:

« Τὰ ἀθεμιτοῦργήματα τῶν Ἑλλήνων εἶναι μαθήματα τῆς τουρκικῆς σχολῆς καὶ ἀποκυήματα τῆς δουλείας· τὰ δὲ τῶν Τούρκων εἶναι ἔργα τῆς θελή-

σεως καὶ τῆς ἐξουσίας τῶν, καὶ ὡς τοιαῦτα ἀσυγκρίτω λόγῳ ἀξιωματικώτερα· διὰ τοῦτο δίκαιον νὰ κατακρίνωμαι ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀθεμιτοῦργημάτων οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ κύριοι μᾶλλον ἢ οἱ διδασκόμενοι καὶ οἱ δούλοι. Ἄν χρεὸς ἀπαραίτητον πάσης κυβερνήσεως ἦναι νὰ καθοδηγῆ τὸν λαόν τῆς εἰς τὰ ἠθικὰ καθήκοντά του, ἂν ἀξιοκατάκριτος ἦναι πᾶσα κυβερνητικὴ ἀμελοῦσα τὸ πρόωτιστον τοῦτο πρὸς τὸν λαόν τῆς χρεὸς, δὲν εἶναι ἄρα πολλῶ μᾶλλον ἀξιοκατάκριτος ἢ δίδουσα ἐκ συστήματος ἢ ἰδίᾳ διὰ τῶν βδελυρῶν καὶ ἀπανθρώπων πράξεων τῆς τὸ αἰσχιστον παραδείγμα πάσης πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἀκολασίας; Τοιαύτη ἦταν ὁμολογούμενος ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἡ τουρκικὴ κυβερνησις μῆτε θεῖα τιμῶσα μῆτε ἀνθρώπινα, καὶ ὡς τοιαύτη ἀξία πάσης κατακρίσεως· διότι, ἀντὶ νὰ ἐξημερόνη, ἐξηγγρίονεν αὐτοτελήτως τὸ φανατικὸν λαόν τῆς, καὶ τοὶ ζῶτα ἐν μέσῳ τοῦ εὐρωπαϊκοῦ φιλάνθρωπισμοῦ. »

Ἀληθεστάτη καὶ ἀμφισβητήτως ἀλήθεια διότι, ἀπολλῶν πάχυν ἀπὸ τῶν κοινῶν ἐπιτηδεύματων ἐπιβρέουσι οἱ ἔθισμοὶ τοῖς ἰδιωτικοῖς βίοις, ἢ τὰ καθ' ἕκαστον ὀλιθίματα καὶ πάθη τὰς πόλεις ἀναπλήρῃσι πραγμάτων πονηρῶν » (1).

Ἀλλὰ καὶ τὴν ὕψην καὶ τὴν φράσιν τῆς δευτέρας ταύτης ἐκδόσεως ἐπεμελήθη ἔτι μᾶλλον ὁ συγγραφεὺς· διὸ καὶ ἡ διήγησις προβαίνει λεῖα καὶ ὁμαλὴ καὶ τὸ σαφές ἐπανθεῖ καὶ τῶν πραγμάτων ἡ συμπεριπλοκὴ αὐτῶ πῶς κατεσκευάσται, ὥστε τὸ κάλλος τῆς ὑποθέσεως, σύμμαχον ἔχον τὴν δεξιότητα τῆς ἀφηγήσεως, ἐλκεῖ τὴν προσοχὴν τοῦ ἑλλήνος ἀναγνώστου καὶ ἀναπερὶ τὸ φρόνημα αὐτοῦ.

Καὶ τῶντι τὸ ἑλληνικὸν φρόνημα ἔχει εἴπερ ποτε ἀνάγκην τῆς ἀνυψώσεως ταύτης· οὐδεμία δὲ ἀνάγκη εἰς ἐπιτηδειότερα πρὸς τοῦτο ὅσον ἢ τῆς ἱστορίας τῆς ἡμετέρας ἐπαναστάσεως. Ἀνάγκη νὰ πεισθῇ ὁ νέος Ἕλληνας, ἀναγινώσκων ἀδιακόπως τὴν ἱστορίαν ταύτην ὅτι, καὶ εἰ ποτε ἀποδεικνύετο ἀληθῆς ἢ παράβολος τὸ Φαλαμεγάρῃς ἰδέα, τοσαύτη ἐγένετο ἡ φιλοπατρία καὶ τοιαῦτα τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγωνισθέντων, ὥστε καὶ ἀνευ τῶν ἀρχαίων ἐμβλημάτων τοῦ Μαραθῶνος καὶ τῶν Θερμοπυλῶν, τὰ χαρᾶχθέντα ὑπὸ τῶν ἡρώων τοῦ Καφηρέως καὶ τοῦ Μεσολογγίου εἶναι ἱκανὰ, εἰ καὶ νεώτατα, νὰ περιάψωσιν ἐπίσημον καὶ ἀρχαιοπρεπὴ εὐγένειαν εἰς τῶν Ἑλλήνων τὸ γένος. Διὸ ἀναπόφευκτον θεωροῦμεν τὸ νὰ καταστῇ ὅσον ἐνεστι γενικώτερα ἢ ἀνάγνωσις τῆς νεωτέρας ἡμῶν ἱστορίας, εἰσχυρομένης τῆς ὑπὸ τοῦ Κ. Τρικούπη φιλοπονηθείσης καὶ εἰς αὐτὰ τὰ δημοτικὰ Σχολεῖα, ὅπου θέλει εἶναι εὐκατάληπτος διὰ τὸ ἀφελεῖς τοῦ ὕψους αὐτῆς. Εὐεργέτην ἄρα τοῦ ἔθνους θέλομεν ὀνομάσει τὸν ὁμογενῆ ἐκείνον, ὅστις χρώμενος ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ πανελληνίου τῶ πλοῦτος αὐτοῦ, ἅμα δὲ καὶ τῇ ἰδίᾳ δοξῇ ἀνεγείρων μνημείον διαρκέστερον τῶν ἐπιστηθίων παρασῆμων, διανεμῆ δωρεᾶν τὸ ἔσσει κτῆμα, τὸ ὅποιον ὁ Κ. Τρικούπης ἐκλχροδότησε τῇ φυλῇ τῶν Ἑλλήνων.

Π Α Ν Δ Ω Ρ Α .

ΑΞΙΟΛΟΓΟΣ ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ.

— 333 —

Ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος ἡ φυσικὴ καὶ χημεία ἔκμαν γιγαντιαίας προόδου διὰ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ, νῦν δὲ ἡ νέα τοῦ Βυτένου καὶ Κιρκχώφου ἀνακάλυψις ὑπόκειται ἐτι μεγαλητέρας ἰδίως εἰς τὴν χημείαν, διότι διὰ τῆς νέας ταύτης ἀνακαλύψεως αἱ ἀναλύσεις θέλουσι γίνεσθαι μετὰ μεγίστης εὐκολίας ἅμα δὲ καὶ ἀκριβείας.

Ἐκαστος γνωρίζει ὅτι αἱ φωτεινὰ λευκὰ ἀκτίνες διερχόμεναι διὰ κρυσταλλώδους πρίσματος (prisme) διαλύονται εἰς ἐπτὰ χρώματα διαφόρων πῶς καὶ ἀνίσως διαθλώμενα, καὶ ἀποτελοῦντα τὸ ἡλιακὸν λεγόμενον εἶδωλον· ἕκαστον δὲ χρῶμα ὑπόκειται εἰς ἀναριθμήτους διαφόρων βαθμῶν διαθλάσεις, ἐν τῷ μεταξύ διαστήματι τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι καὶ γραμμαὶ τινες σκοτεινῆς, αἵτινες κατέχουσι πάντοτε τὴν αὐτὴν θέσιν ἀποτελοῦσιν εἶδος τι σημείου, δι' οὗ δυνάμεθα νὰ γνωρίσωμεν τὴν μονιμότητα ἢ ἀλλοίωσιν τῆς φύσεως τῶν σωμάτων· οὕτω χ. π. βλέποντες ὅτι αἱ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός σκοτεινῆς γραμμῆς οὐδὲν ἠλλοιώθησαν κατ' ἀριθμὸν ἢ κατὰ θέσιν μετὰ τὰς παρατηρήσεις τοῦ Φραυνοφέρου (Fraunoffer), εἰκόζομεν ὅτι οὐδὲ ἡ φύσις τῆς ἡλιακῆς ἀτμοσφαιρας ἠλλαξε. Τὰ διὰ τῆς σελήνης καὶ τῶν πλανητῶν ἀντανακλώμενον ἡλιακὸν φῶς, διερχόμενον διὰ τοῦ πρίσματος, ἀποτελεῖ εἶδωλον φέρον τὰς αὐτὰς ἰδιότητας τοῦ ἀμέσως σχηματιζομένου ἡλιακοῦ εἶδωλου. Οὐχὶ ὁμῶς τὸ φῶς τὸ ἐκ τῶν ἀπλανῶ ἀστέρων ἀντανακλώμενον· διότι τὸ εἶδωλον τὸ πηγάζον ἐκ τῶν φωτερῶν αὐτῶν ἀκτίνων, διαλύεται εἰς τὰ ἐπτὰ μὲν χρώματα, ἀλλ' αἱ σκοτεινῆς αὐτοῦ γραμμῆς εἰσὶν ἄλλως πῶς διατεθειμένα. Ἐκαστος μάλιστα τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων ἔχει τὴν ἰδιότητα νὰ παριστᾷ, εἰς τὸ ἐκ τῶν φωτερῶν αὐτοῦ ἀκτίνων σχηματιζόμενον εἶδωλον, κατ' ἰδίον τινα τρόπον τὰς περὶ ὧν ὁ λόγος σκοτεινῆς γραμμῆς· ὥστε ἡ διαφορὰ αὐτῆς τῶν σκοτεινῶν τούτων γραμμῶν διαθέσεως, ἐμπορεῖ κάλλιστα νὰ χημισμῶσιν ὡς χαρακτηριστικὸν σημεῖον ἐκάστου ἀστέρος, καθὼς καὶ πρὸς τακτικὴν τινα διάθεσιν (classification) τῶν οὐρανίων τούτων σωμάτων, ἀναλόγως δηλονότι τῆς ὁμοιότητος ἢ διαφορᾶς τῶν σκοτεινῶν αὐτῶν γραμμῶν. Τὴν ἰδιότητα τοῦ ἀποτελεῖν φωτερὰ εἶδωλα ἔχουσι καὶ ἅπαντα τὰ ἐντεχνα φῶτα, ἀλλ' ἐν τοῖς εἰδώλοις αὐτῶν ἀντὶ σκοτεινῶν γραμμῶν ἀπαντῶνται φαιναὶ καὶ στιλπναὶ πάντη διάφοροι τῶν τοῦ ἡλιακοῦ εἶδωλου. Τὰς ἐν τοῖς εἰδώλοις λοιπῶν τῶν οὐρανίων σωμάτων καὶ ἐντέχων φωτῶν σχηματιζόμενας γραμμὰς ἐξετάσαντες οἱ διάσημοι καθηγηταὶ Βύτενος καὶ Κιρκχώφους, ἐξήγαγον ὅτι ἡ διαφορὰ τῶν γραμμῶν πηγάζει ἐκ τῆς φύσεως αὐτῆς τῶν σωμάτων, ἐξ ὧν γεννᾶται τὸ φωτερόν εἶδωλον. Οὕτω παρετήρησαν ὅτι πάντα τὰ ἅλατα ἐνός καὶ τοῦ αὐτοῦ μετάλλου διαπρηθόμενα ἀποτελοῦσιν εἶδωλον φέρον πάντοτε γραμμὰς στιλπνῆς ὁμοιομόρφως χρωματισμένης καὶ κατὰ τὴν αὐτὴν ἀείποτε θέσιν διατεθειμένης· μάλιστα παρετήρησαν ὅτι ἡ ἐλαχίστη ποσότης ἐνός οἴου δῆποτε μετάλλου ἀποτελεῖ πάντοτε τὰς καὶ κα-

(1) Illust. ἐν βιβίῳ Λυσάνδρου.

τὰ τὸ χρώμα καὶ κατὰ τὴν θέσιν χαρακτηρίζουσας τὸ εἰδῶλον αὐτοῦ γραμμᾶς. Ἐνὶ λόγῳ ἀνεκάλυψαν ὅτι πάντα τὰ μέχρι τοῦδε γνωστὰ χημικὰ στοιχεῖα διαπρηθόμενα ἀποτελοῦσιν ἐν τῷ φωτερῷ αὐτῶν εἰδῶλι ἰδιαζούσας καὶ εἰδικῶς χαρακτηρίζουσας αὐτὰ γραμμὰς, ὅπερ μᾶς χορηγεῖ τὸ μέσον ἡ ἀνακαλύπτωμεν ἀκριβῶς καὶ ἀλανθᾶστως ἕκαστον τῶν στοιχείων τούτων· καὶ τοῦτο ἄνευ οὐδεμιᾶς δυσκολίας, διότι καὶ αἱ ἐλάχισται τῶν ποσοτήτων, ὡς π. χ. αἱ τῶν ὁμοιοπαθητικῶν ἰατρῶν, διακρίνονται κάλλιστα διὰ τῆς εἰρημένης μεθόδου. Ἐπομένως οἱ ἀνωτέρω καθηγηταὶ ἀνεκάλυψαν εἰς διάφορα σώματα στοιχεῖα τινὰ, ἃ οὐδὲν διέκρινον διὰ τῶν συνήθως γενομένων, καὶ τοῖς ἐμπειροτάτων χημικῶν, ἀναλύσεων.

Διὰ τῆς παρατηρήσεως ταύτης ἠδυνήθησαν ὡσαύτως ἡ ἀνακαλύψωσι καὶ δύο νέα μέταλλα ἀποτελοῦντα φωτερὰ εἰδῶλα φέροντα γραμμὰς οὐδὲν ὁμοίως συνάδουσας πρὸς τὰς τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν μετάλλων. Τὰ νέα ταῦτα μέταλλα, τὰ ἀποχωρισθέντα διὰ τῆς χημικῆς ἀναλύσεως, ὠνόμασαν rubidium καὶ cesium. Διὰ τῆς παρατηρήσεως ταύτης οὐδὲν εἰς τὸ ἐξῆς τῶν στοιχείων δύναται πλέον νὰ μὲν κερυμμένον, καὶ αἱ χημικαὶ τῶν διαφόρων σωμάτων ἀναλύσεις θέλουσι τελεῖσθαι εἰς τὸ ἐξῆς μετὰ μεγίστης ἀκριβείας, ἅμα δὲ καὶ εὐκολίας· διότι ἵνα εἰς τὸ ἐξῆς γνωρίσωμεν τὴν χημικὴν φύσιν σώματός τινος, ἀρκεῖ μόνον νὰ παρατηρήσωμεν τὸ φωτερόν αὐτοῦ εἰδῶλον. Οὕτως ἐκ τῆς παρατηρήσεως τοῦ ἡλιακοῦ εἰδῶλου ἐξήγαγον οἱ διαληφθέντες καθηγηταὶ ὅτι ἡ τοῦ ἡλίου ἀτμοσφαῖρα ἐμπεριέχει τινὰ τῶν γηίνων μετάλλων, ἰδίως δὲ σίδηρον, νίκιλον καὶ χρώμιον· ἄργυρος δὲ, χαλκὸς καὶ μόλυθος οὐδὲν ὑπάρχουσιν, ὡς δὲ φαίνονται οὔτε κατ' ἐλάχιστην ποσότητα ἔχοντι σιλίσιου (silicium) καὶ στυπτιροειδοῦς (aluminium), τῶν δύο δηλαδὴ ἀργιλλοειδῶν στοιχείων τῶν ἐν μεγίστῃ ἀφθονίᾳ ἐν τῇ ὑδρογείῳ ἀπαντωμένων. Ἴσως τελειοποιουμένων τῶν ὀπτικῶν ἐργαλείων δυνηθῶμεν μιᾶ τῶν ἡμερῶν νὰ γνωρίσωμεν τὴν φύσιν τῶν στοιχείων, ἐξ ὧν σύγκεινται τὰ ἀναρίθμητα καὶ τὴν δόξαν τοῦ Ἰψίστου διηγούμενα οὐράνια σώματα. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Λαβουάσιερ, τοῦ πρώτου ἐνασχοληθέντος εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῶν διαφόρων σωμάτων, δὲν εἶχε κάμει ἡ ἐπιστήμη μεγαλύτερον βῆμα πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς φύσεως τῶν σωμάτων· ὅθεν πάντες οἱ ἐπιστήμονες ἐπευφάνθησαν τὰς ἐρεῖς αὐτῶν ἀκαμάτων τούτων καθηγητῶν, καὶ πλείστοι τῶν Κυβερνήσεων ἐσπευσαν νὰ βραβεύσωσι γενναίως αὐτοὺς, οὓς ἴσως οὐδὲ κἄν γνωρίζει ἡ ἡμετέρα Κυβέρνησις, τῶν ὑπουργῶν αὐτῆς ὀλίγον περὶ λογίων καὶ παιδείας φροντιζόντων.

I. ΔΕ-ΚΙΓΑΛΛΑΣ.

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑΙ.

Πλὴν τῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίου Σπυρίδωνος Τρικοῦπη ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος, ἔχομεν ὑπ' ὄψιν καὶ τρεῖς ἄλλας, τὴν μὲν ἐκδοθεῖσαν γαλλιστὶ ὑπὸ τοῦ

ἀκαδημαϊκοῦ καὶ γνωστοῦ παρ' ἡμῖν K. Brunet de Presle (α), τὰς δὲ ἀγγλιστὶ ὑπὸ τοῦ K. George Finlay (β). Τῆς πρώτης τὴν ἀνάλυσιν πρὸ πολλοῦ ἠθέλομεν δημοσιεῖσαι ἐὰν ὁ ἀναλαβὼν τὴν σύνταξιν αὐτῆς ὡς ἰδίως ἀσχολούμενος περὶ τὰ τῆς ἱστορίας, δὲν ἐκωλύετο ὑπὸ νόσου δι' ἣν καὶ τὰς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ παραδόσεις αὐτοῦ ἠναγκάσθη νὰ διακόψῃ. Εἰ δὲ καὶ ἐλπίζομεν ὅτι δὲν θέλει πλέον ἀναβληθῆ ἐπὶ πολὺ ἡ ἀνάλυσις αὐτῆς, ἐκρίναμεν ὁμῶς καλὸν νὰ προεξεγείρωμεν τὴν πρὸς τὸν φιλέλληνα συγγραφέα εὐγνωμοσύνην τῶν ἡμετέρων, παραθέτοντες μεταπεφρασμένον τὸ προοίμιον αὐτοῦ.

Ὁ K. de Presle, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ τίτλου τοῦ συγγράμματος αὐτοῦ, ἐνέκυψε κυρίως εἰς τὴν ἀπὸ τῆς ὑπὸ Ῥωμαίων καταστροφῆς τῆς Κορίνθου μέχρι τῆς ὑπὸ Τούρκων ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως περίοδον. Ἐπειδὴ δὲ, ὡς γνωστὸν, τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ἡμετέρου ἐθνικοῦ βίου, διὰ τὴν ἐνδειαν ἱστορικῶν εἰδήσεων καὶ τὴν καθ' ἡμῶν πολλάκις μὲν ἄδικον πολλάκις δὲ καὶ ἀταλαίπωρον κρίσιν τῆς Δύσεως, ὑπάρχει ἐτι καὶ νῦν σκοτεινὸν καὶ ἀβέβαιον, εὐκόλως ἐνηνοῦμεν πόσον ἀξίος καθίσταται τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν Ἑλλήνων ἐκεῖνος, ὅστις τὴν προαίρεσιν ἔχων ἀπροσώπηκτον, τὴν συνειδήσιν ἀκεραίαν καὶ τὸν νοῦν ὀρθόν, ὡς ὁ K. de Presle, ἐπιλαμβάνεται τῆς διευκρινήσεως ζητημάτων καὶ γεγονότων, ἧτις οὐ μόνον τὴν ἰδίαν ἡμῶν ἱστορίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν γενικὴν αὐτῆν διαφωτίζει.

Λυπούμεθα μὴ ἔχοντες ἀφορμὴν νὰ εἰπώμεν τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τοῦ δευτέρου μέρους τῆς ἱστορίας ταύτης, τοῦ ὑπὸ τοῦ K. Al. Blanchet συνταχθέντος καὶ διαλαμβάνοντος ἀπὸ τῆς ἀλώσεως μέχρι τῶν καθ' ἡμῶν χρόνων. Ὁ συγγραφεὺς οὐ μόνον ἐπιπολαιῶς ἐμελέτησε τὰ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἀλλὰ καὶ τὴν προαίρεσιν καὶ τὴν κρίσιν κατὰ πολὺ ἐλαττοῦται τοῦ φιλοπονήσαντος τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἱστορίας· δι' ἃ συσσωρεύσας καὶ συμπιλήσας ἀθασανίστως ὀνόματά τε καὶ πράγματα, ἐκεράμεισε πυργίδιον ἑτοιμον νὰ καταρρέσῃ καὶ πρὸ τῆς ἀσθενεστερας ἐπιθέσεως.

Περὶ δὲ τῶν δύο ἱστοριῶν τοῦ K. Finlay θέλομεν ὁμιλήσει ἐκτενεστερον, ἦν Θεὸς διδῶ, ἄλλοτε, διότι καὶ τὰς δύο μόλις πρὸ ὀλίγου ἐλάθωμεν· τοῦτο μόνον εἶδομεν κατὰ τὴν πρώτην τοῦ ὀφθαλμοῦ ῥιπήν, ὅτι οὐχὶ ἀπλῶς αὐστηρὸς ἀλλὰ καὶ πικρόχολος καὶ ἀνελεῆμων δεικνύεται περὶ τὰς κρίσεις. Ζῶν μὲν ἐν τῷ κόσμῳ ἀλλὰ φιλοσοφῶν ὡς ἄλλος οὐρανοδόμων ἀναχωρητῆς, λησμονεῖ τὴν ἀληθῶς φιλοσοφικὴν καὶ ἀναντιρρήτον ἀλήθειαν ὅτι α πᾶρ πρᾶγμα καὶ πρόσωπον· δύο εἶχει λαβὰς μιᾶ φρονητὴν καὶ μιᾶ ἀφρονη-

(α) Grèce depuis la conquête romaine jusqu' à nos jours. Première partie de la destruction de Corinthe par les Romains à la prise de Constantinople par les Turcs 116 av. J. C. — 1453 par Wl Brunet de Presle membre de l' Institut, Paris 1860. Τὸ δὲ δεύτερον μέρος τῆς ἱστορίας ταύτης μετὰ τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἐπιγράφεται οὕτως· Histoire de la Grèce depuis la prise de Constantinople par Mahomet II jusqu' à nos jours par M. Al. Blanchet.

(β) Ἡ μὲν πρώτη ἐπιγράφεται History of Greece under foreign domination, ἡ δὲ δευτέρα, History of the Greek revolution.

τον, ἢ καὶ ὅτι ἐγκλιπόμενος τὴν μίαν μόνην καὶ ἀποκρούων τὴν ἑτέραν ἀναδείκνυται πρῶτος ἱερόσυλος πρὸς τὸ λόγιον τὸ ὁποῖον ἐνεκλόλαψεν εἰς τὴν κεφαλίδα τοῦ ἰδίου συγγράμματος· «Κοῦδὲν παρήσω τῆς ἀληθείας ἐπις» (α).

Ἰδοὺ τὸ προοίμιον τοῦ K. Brunet de Presle.

«Καὶ εἰς τὰς σφοδρότητας τῶν καταστροφῶν ἀντέχουσι τὰ ἔθνη ὅσας ἀντὶ θεμελιῶν ἔχουσι καταγωγὴν καὶ ἦθη καὶ γλώσσαν καὶ ἔνδοξον παρελθόν. Ἰδοὺ διὰ τί ἡ Ἑλλὰς εἰς τρεῖς περιπεσοῦσα κατακτήσεις, ὧν ἕκαστη ἰκανὴ ἦτο νὰ ἐξοντώσῃ αὐτήν, ἀνεφάνη πάντοτε εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ κόσμου, καὶ μὲν οὐχὶ ἐπίσης περικληθῆ, βεβαίως ὁμῶς ἀξιοσημείωτος διὰ τὴν ταυτότητα τῶν χαρακτήρων.

«Αἱ πολιτεῖαι ὅσαι κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους ἐδοξάσθησαν, καθυποταχθεῖσαι μετεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων εἰς ἐπαρχίας, διότι οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον τὴν ἐμπειρίαν τοῦ διατηρεῖν διὰ τῆς πολιτικῆς δεξιότητος τὰς χώρας ὅσας κατέκτησαν διὰ τῶν ὀπλων.

«Καὶ τὰ μὲν διάφορα μέρη τοῦ κράτους συνεδέοντο δι' ὁμοιομόρφου διοικήσεως, εἰς δὲ τὰς πόλεις ἐπετρέθη δημοτικὴ τις ἀνεξαρτησία, ὡς τις τροφὴ παραχωρούμενη εἰς τὴν δραστηριότητα τῶν πολιτῶν. Καὶ ἡ λατρία καὶ αἱ δεισιδαιμονίαι αὐταὶ ἔμενον ἀθικτοί, καὶ εἴποτε ἡ ἐξουσία τῶν ἀνθυπάτων ἐρίνετο ὑπὲρ τὸ δέον ἐπαισιότη, ἢ οἱ εἰσπράκτορες τῶν προσόδων κατέθλιβον τὸν τόπον, αἱ ἐπαρχίαι ἀπετείνοντο πρὸς τὴν μητρόπολιν ἐπ' ἐλπίδι δικαιοσύνης. Ὅθεν οἱ Ἕλληνες, οἱ πάλαι ἀδάμαστοι πρόμαχοι τῆς ἰδίας ἐλευθερίας, οἱ πολεμήσαντες ὑπὲρ αὐτῆς καὶ κατὰ τοῦ Ξέρξου καὶ κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔφερον ἀγογγύτως τὸν ζυγὸν τῆς Ῥώμης λησμονήσαντες σχεδὸν καὶ αὐτῆς αὐτῶν τῆς ἀνεξαρτησίας τὴν στέρησιν· διότι ἐβλήσαν τὰς μὲν πόλεις κοσμομενάς διὰ μεγαλοπρεπε-

(α) Καὶ εἰς τὴν Ἀγγλίαν αὐτῆ, ἐπιηκτεῖται ἡ ὑπερβόλλουσα αὐστηριότης τοῦ ἱστορικοῦ· ἰδοὺ τί λίγει τὸ περιοδικὸν «The Saturday Review» ἐν τῷ ὑπ' ἀριθμ. 331 φυλλάδιον τῆς 4 Μαρτίου· «Καὶ δὲν κατακρίνομεν μὲν αὐτὴν ἐπὶ προσωπικῶς, κατακρίνεται ὁμῶς εἰς τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ (History of Greece under foreign domination) ἄλλο τι, ἢ τοῖς πάθος σφοδρότατον. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ δεύτερον (History of the Greek revolution) εὐρίσκωμεν ῥιπήν τινα εἰς τὴν ἐπιπέσειν κρίσεως μετὰ δριμύτητος καὶ ζωγραφεῖν τοὺς το ἀθρώπους καὶ τὰς πράξεις αὐτῶν διὰ μελανωτάτων χρωμάτων. Προέρχεται δὲ τοῦτο, ὡς φαίνεται, ἐκ τῆς ἀνικανότητος ἢν ἔχει τοῦ ἐνεῖν τὴν βίαν τῶν ἄλλων, ἀνικανότητος προκοπούσης ἐκ τοῦ μεμνημένου βίου ἢν δάγει. Καὶ φρονούμεν μὲν ὅτι εἰ κρίσεις αὐτοῦ εἶναι οὐσιαστικῶς εὐθεταί, ἀλλ' ἡ εὐθύτης εἶναι ὅλως ἄκρατος καὶ ἀνελεῆμων. Ὅτε δὲ πραγματεύεται περὶ ἀνθρώπων καὶ πράξεων τῶν ὁποίων ἔλαβε γνῶσιν ἀποπροσώπως, ἢ πρὸς τὴν αὐστηριότητα τῆς κατακρίσεως εἰς τὸ ἑκακρον. Ἄλλοι ἐπαινοῦσιν ἢ καταδικάζουσι κατὰ τὰς ἰδέας τῆς μερίδος ἢ τῆς πατρίδος αὐτῶν· ἀλλ' ὁ K. Finlay ὅστις δὲν ἔχει μερίδα, δὲς δ' εἰπεῖν οὐτε πατρίδα, παρακρίεται ὑπὸ τοῦ πειρασμοῦ, εἰς δὲν καὶ ἰνδίδει, τοῦ κατακρίνειν ἀπροσώπολητως πάντας. «Τὴν γνῶμην ταυτην ἐπεξηγεῖ ὁ ἀγγλος ἐπικριτῆ· προβαίνων εἰς τὴν ἀνάλυσιν τοῦ συγγράμματος, τὸ ὁποῖον ἄλλως ἐπαινεῖ, οἰχηματίζων ἐτι μᾶλλον τὴν ῥιπήν ταυτην τοῦ ἱστορικοῦ, «Ὡς τις χεῖρων καταφέρει παντοῦσε πληγῆς, καὶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ κατὰ τῶν Βυζαντινῶν καὶ κατὰ τῶν Ἀγγλων», ὅστις καὶ τοῦ· Τούρκους δὲν ἀγαπᾷ, ἔχει ὁμῶς εἰς ἡμετέρον Σουλτᾶν Μαχμεῦτην I κλ.»

στάτων μνημείων ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων, τοὺς δὲ φιλοσόφους καὶ συγγραφεῖς τιμωμένους εἰς ἄκρον ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν πόλεων καὶ τοὺς νικητὰς ὁμολογοῦντας ἑαυτοὺς ἠττηθέντας ὑπὸ τῶν τεχνῶν τῆς Ἑλλάδος.

«Ἄλλ' ἔμελλεν ἡ πνευματικὴ αὐτῆ ἐξουσία νὰ θεμελιωθῇ μετ' ὀλίγον ἐπὶ βάσεως πλατυτέρας καὶ στερεωτέρας, ἐπὶ τῆς βάσεως λέγω τῆς ἀληθοῦς θρησκείας, ἧτις εὔρεν ἐν Ἑλλάδι καὶ ζηλωτὰς ἀποστόλους καὶ εὐγλωττοὺς ἐρμηνευτὰς.

«Ἐν τοσοῦτῳ τῷ κράτι τῶν Ῥωμαίων κατασταθὲν ἀπέραντον καὶ διὰ τοῦτο δυσκόλως κυβερνώμενον ὑφ' ἑνός, ὅσω ἰσχυρὸς καὶ ἂν ἦτο, διηρέθη εἰς δύο, καὶ πόλις τις ἐλληνικὴ ἐπωνομάσθη νέα Ῥώμη· ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἕλληνες ἐνηθύνοντο καλούμενοι Ῥωμαῖοι, παρ' ὀλίγον συνεχωνεύοντο οἱ δύο λαοί. Τὸ ἐλληνικὸν ὁμῶς στοιχεῖον ὑπερίσχυε, καὶ ἐναντίον τῶν ἀγίων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει αὐτοκρατόρων, οἵτινες ἐκίνουν πάντα λίθον ἵνα τηρήσωσι τὴν γλώσσαν καὶ τὰς παραδόσεις τῆς Ῥώμης, τὸ κατὰ τὴν Ἀνατολὴν κράτος ἐγένετο, πλὴν τοῦ ὀνόματος, ἐλληνικόν.

«Ναὶ μὲν καὶ χρόνος καὶ νέον θρησκευμα ἐπέφεραν τινὰς ἀλλοιώσεις εἰς τὰ ἦθη καὶ τὴν γλώσσαν τῶν Ἑλλήνων, ὁ εἰρμὸς ὁμῶς ἔμενεν ὁ αὐτός· βεβαίως ὁ εὐγλωττος Ἄγιος Βατίλειος ἦτο διάδοχος τοῦ Δημοσθένους. Οἱ ἐνθερμοὶ καὶ μεταρσιολέσχες θεολόγοι τῶν Συνόδων ἀνεκάλουν συνεχῶς εἰς τὴν μνήμην τὰς συζητήσεις τῶν ἀρχαίων αἱρέσεων τῶν φιλοσόφων καὶ σοφιστῶν· ὁ δὲ ἅγ. Γρηγόριος, Παῦλος ὁ Σιλεντιάριος καὶ ὁ Ἀγαθίας ἀν. γέννησάν τινὰς τῶν ἐλληνίδων μουσῶν, καὶ ἡ ἱστορία εὕρισκεν ἐτι ἀξίους ἐρμηνευτὰς. Ὁ Εὐστάθιος, ὁ Φώτιος ἦσαν ἄμεσοι διάδοχοι τῶν σοφῶν τῆς Ἀλεξανδρείας γραμματικῶν, καὶ ἂν ἡ θρησκευτικὴ τῶν ἰδεῶν τάσις ἀπέτρεπε τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῆς ὀπλάσκιας καὶ τῶν τεχνῶν, εἶναι ὁμῶς βεβαίον ὅτι οὔτε ἡ ἀνδρία οὔτε ἡ αἰσθησις τοῦ καλοῦ ἐξέλιπον ἀπ' αὐτῶν.

«Μετὰ τινὰς δὲ αἰῶνας ἡ Ἑλλὰς περιέπεσον εἰς δευτέραν κατάκτησιν. Τὸ 1204 ἔτος οἱ Σταυροφόροι ἐλθόντες μὲν ὅπως βοηθήσωσι τοὺς κατὰ τὴν Ἀνατολὴν χριστιανούς, λησμονήσαντες ὁμῶς τὸν θρησκευτικὸν τοῦ ἐπιχειρήματος σκοπὸν, ἐγένοντο κύριοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Οἱ βόρειοι ἐκεῖνοι, οἵτινες εἶχον κατακλύσει τὸ δυτικὸν κράτος καὶ ἀναμνησθῆσαι ὀλόκληρον σχεδὸν τὴν κοινωνίαν, ἦλθον φέροντες καὶ εἰς τὴν Ἀνατολὴν τὰ αὐτὰ ἔθιμα· καὶ διασκορπισθέντες καθ' ὅλον τὸ ἐλληνικὸν κράτος διεμερίσαντο αὐτὸ κατὰ τοὺς τιμαριωτικὸς νόμους. Αἱ Ἀθῆναι ἐκυβερνήθησαν ὑπὸ δουκῶν, αἱ Ὄθβαι καὶ αἱ Πάτραι μετεβλήθησαν εἰς βαρονίας. Καὶ δὲν κατεβλήθη μὲν ὁ κατακτητὴς λαός, ἀλλὰ καὶ δὲν ἐτιμᾶτο. Οἱ φράγγοι ὁποῖοι ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ὁ Β. Βλαρδουίνος, κύπτιοντας τὴν κεφαλὴν, ἀγνοοῦντες τὰς παραδόσεις τῆς ἀρχαιότητος οὐδὲ φροντίζοντες νὰ διδαχθῶσι τὴν σοφίαν ἀνθρώπων δειλῶν, δὲν ἐκρυπτον τὴν πρὸς τοὺς Ἕλληνας καταφρόνησιν οὓς καὶ σχισματικὸς ἐθεώρουν. Οὗτοι δὲ καταπληθθέντες τὸ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τῆς ἀτρομῆτου γενναϊότητος τῶν εὐαρίθμων κατα-

κτητών, θαυμάζουν τις ιπποτικές αὐτῶν γυμνασίας καὶ εὐρῆτας καθ' ἃς ἐπικρατεῖ τὸ πολεμικὸν πνεῦμα. Πολλοὶ δὲ καὶ γοητευθέντες ὑπὸ τοῦ κράτους ἐκείνου τῆς ἀνδρίας καὶ τῆς πρὸς τὸ ὠρεῖν φύλον κλίσεως, συντάττουσι μυθιστορίας κατὰ τὸ πνεῦμα τῆς Δύσεως, καὶ εἰς ἀρειμανίους ἱππότες μεταβάλλουσι τοὺς ἀρχαίους ἥρωας Ἡρακλῆ καὶ Θησία καὶ Ἀλέξανδρον. Ἀλλὰ καὶ ὡς στρατιωτικοὶ διαπρέπουσι τινες τῶν εὐγενῶν Ἑλλήνων ἀναφλεχθέντες ὑπὸ ἀμίλλης ὁ θρησκευτικὸς ζῆλος καὶ τὸ ἐθνικὸν πνεῦμα ζωογονοῦσι τὴν ἀρχαίαν ἀνδρίαν. Οἱ ἐν Νικαίᾳ ἀποχωρήσαντες Ἕλληνες αὐτοκράτορες ἀνακτῶσι τὴν Κωνσταντινούπολιν, καὶ τὸ τιμαριωτικὸν τῶν Φράγκων κράτος, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἐξασθενήσει διασκορπισθὲν καθ' ὅλην τὴν χώραν τῶν Καισάρων, συντρίβεται πανταχοῦ.

» Καὶ ἰδοὺ ἡ Ἑλλάς ἐκ νέου ἀμύζουσα, ἀλλ' ἐπὶ βραχὺν μόνον χρόνον. Καὶ μὲν ἐπίλαισεν ὡς καὶ ἄλλοτε καρτερικῶς, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσε καὶ τὴν ἐνότητα ἧς εἶχεν ἀνάγκη ὅπως ἀντιστή εἰς τὸν νέον ἐχθρὸν. Διὰ μόνης τῆς ἐπὶ Σέρξου ἀνδρίας, ἠνωμένης μετὰ τοῦ ἰσχυροῦ τῶν Ῥωμαίων πολιτεύματος, ἐδύνατο ν' ἀντιπαλαίσων εὐδοκίμως οἱ Ἕλληνες πρὸς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Μωάμεθ, κατακτῆσαντας ἤδη τὸ ὠραιότερον μέρος τῆς Ἀσίας.

» Ἡ τρίτη αὕτη κατάκτησις δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὰς προηγηθείσας τῶν μὲν Ῥωμαίων ἢ ἡγεμονία ἢ το μὲν ἀλαζὼν ἀλλὰ τακτικῆ, τῶν δὲ Φράγκων τὴν ἀκατάσχετον ὀρμὴν ἐμετρίαζον ἢ τε θρησκεία καὶ τῆς τιμῆς οἱ νόμοι τῶν Τούρκων ὅμως ἢ ἐνθεομανία καὶ ἡ βαρβαρότης δὲν εἶχον ὅρια. Δὲν ἐπρόκειτο πλέον περὶ ἐλευθερίας ἢ τεχνῶν, ἀλλὰ περὶ τῆς ὑπάρξεως τῆς φυλῆς τῶν Ἑλλήνων. Ὅσοι ἢ διὰ τοῦ θανάτου ἢ διὰ τῆς φυγῆς δὲν ἐσώθησαν ἀπὸ τῆς τρομερῆς ταύτης δουλείας ἐξαγοραζοῦσι κατ' ἔτος τὰς κεφαλὰς αὐτῶν καὶ βλέπουσιν ἀποδεκατιζόμενα τὰ ἴδια τέκνα. Αἱ ἐκκλησίαι ὅσαι δὲν μετεβλήθησαν εἰς τουρκικὰ τεμένη καταβρέουσαι δὲν ἐπισκιάζονται, διότι δὲν ἐπιτρέπουσιν οἱ κρατοῦντες καὶ ὁ μὲν πληθυσμὸς ἐλαττοῦται καθ' ἑκάστην, οἱ φόροι ὅμως μένουσιν οἱ αὐτοὶ καὶ βαρύνουσι τοὺς γεωργούς· μόνη δὲ θεραπεία ἔμενε τῶν τῶν τῶν δεινῶν ἢ ἐπανάστασις ἢ ἡ θρησκευτικὴ ἀπρστασία.

» Ἰδοὺ ποῖον τρομερὸν ζυγὸν ἀπέσισαν οἱ καθ' ἡμᾶς Ἕλληνες δι' ἀνηκούστων ἀγῶνων. Καὶ μὲν πολλάκις εἶχον διαμαρτυρηθῆ διὰ κινήματων ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀνεξαρτησίας κατὰ τῆς μουσουλμανικῆς ἀρπαγῆς, ἀλλ' ὁ κολοσσὸς ἐκεῖτο βαρὺς ἐπ' αὐτῶν. Ἐπειδὴ ὅμως εὐτυχῶς ἡ τυραννία, ἐξασθενήσασα τοὺς παρ' αὐτῆς καταβλιβομένους ἐξασθενίζει καὶ ἑαυτήν, τὸ κράτος τῶν Ὀθωμανῶν δὲν ἦτο κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνεστῶσης ἐκατονταετηρίδος ὁποῖον κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τῆς κατακτῆσεως. Ἐξ ἐναντίας οἱ Ἕλληνες ἀναπτύσσοντες ὁσάκις ἐδύναντο τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν πρὸς τὴν παιδείαν κλίσιν αὐτῶν, ἐδείκνυσαν ὅτι δὲν εἶχον ἀπολέσει τὴν ἀρχαίαν δραστηριότητα· πολλάκις μάλιστα εἰ καὶ δοῦλοι ἐξουσίαζον δι' ἐπιδειξίτητος τῶν κυρίων αὐτῶν.

» Καὶ σήμερον ἀναγεννηθέντες διὰ μακροῦ ἀγῶνος ἀποδόντος ἐλευθερίαν εἰς τὰς πόλεις εἰς ἃς ἐπέλαμψε φαινοτέρα τὸ πάλαι, ἐπὶ τῶν αὐτῶν εἰλικυσαν τὴν συμπάθειαν ἡμῶν, ὥστε ἀναγκαῖον θεωροῦμεν νὰ ἀναζητήσωμεν τὰ ἔγνη τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς χρόνους καθ' οὓς εἶχεν ἐξ ὀλοκλήρου καλυφθῆ ὑπὸ σκότους, ὡς οἱ ποταμοὶ οἱ ἀφανίζόμενοι μὲν ὑπὸ τὴν ἄμμον, ἀναβλύζοντες δὲ πάλιν ἀφθονοὶ καὶ διαυγεῖς.

» Ἐπειδὴ δὲ ἡ πολιτικὴ τῆς Ἑλλάδος ἱστορία διεκόπη ἢ τοῦλάχιστον ἀνεμίγη ἐπὶ τινὰ χρόνον μετὰ τῆς τῶν Ῥωμαίων, τῶν Φράγκων καὶ τῶν Ὀσμανλίδων, ἠναγκάσθημεν νὰ ἐγκύψωμεν εἰς τὴν κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἱστορίαν τῶν ἡθῶν, τῆς φιλολογίας καὶ τῆς θρησκείας δι' ὧν διετηρήθη ἡ ἐθνικὴ ὑπαρξίς. Τὴν μίαν τῶν περιόδων τούτων, τὴν περιλαμβάνουσαν τὰ βυζαντινὰ χρονικά, ἐπραγματεῖθη περικλυτὸς τις ἱστορικός, ὁ Γκόδων, τὸν ὁποῖον ἐνόησε καὶ ἐλάδομεν ὡς ὑπόδειγμα ὡς πρὸς τὸν τρόπον καθ' ὃν συνδυάζει τὰ γεγονότα, ὅπως παραστήσωμεν τὰς περιπετείας τῶν θεσμῶν. Καὶ τοῦτο μὲν καθιστᾷ ἀξίον προσοχῆς τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ, τὴν προσοχὴν ὅμως ταύτην δὲν ἤθελε βεβαίως κατορθῶσαι νὰ ἐκλύτῃ, καὶ τοι τῶν αὐτῶν ἔχων δεξιότητα, ἐὰν περιέγραφε κατὰ τὸν τίτλον τοῦ συγγράμματος μόνην τὴν βραδείαν ἀγωνίαν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ λαοῦ. Ἀλλὰ τὰ ἔθνη δὲν ἀποθνήσκουσι, καὶ τέλος τῶν Ἑλλήνων δὲν ἦτο ἢ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Κατὰ τὸ σχέδιον λοιπὸν ἡμῶν θέλομεν παρακολουθήσει ἐτι πορρωτέρω τοὺς Ἕλληνας, καὶ θέλομεν φθάσει ὅπου νέον μέλλον ἀρχεται δι' αὐτούς.

» Τὸ κράτος τῶν Τούρκων εἶχε τινὰς ὁμοιότητας πρὸς τὸ τῶν Ῥωμαίων, τὴν αὐτὴν πρὸ πάντων δίψαν κατακτῆσεων, ἅμα δὲ καὶ πύργους καὶ τρόπους ἀξιολογητάτους προερχομένους ἐκ τῆς διοργανώσεως αὐτοῦ. Μεταξὺ δὲ τῶν δεινῶν ὅσων ἐγένετο παραίτιον πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ἀπέκειμεν αὐτοῖς καὶ μεγίστην τινὰ ὑπηρεσίαν συμπίζας αὐτοὺς διὰ τῆς δουλείας· ὅτε κατέβρεε τὸ βυζαντινὸν κράτος εἶχον ζητήσαι προστασίας ξένας γενόμενοι πῆκοι τῶν Ἑνετῶν, τῶν Γενουητικῶν καὶ τῶν ἱπποτῶν τῆς Ῥόδου· ἀλλ' ὅτε ἐγένοντο πάντες βυζαντινοὶ, ἀνεδείχθησαν ἐκ νέου Ἕλληνες.

» Ἡ ἀρχαία Ἑλλάς περιεκυκλοῦτο ὑπὸ πολλῶν λαῶν, οἷον Ἰλλυριῶν, Θρακῶν, Ἡπειρωτῶν καὶ Μακεδόνων οὓς ὠνόμαζε βαρβάρους· οἱ πλεῖστοι ὅμως τῶν ἡγεμονῶν τῶν λαῶν τούτων ἐκαυχῶντο ἐπὶ ἑλληνίδι καταγωγῇ· οἱ μὲν βασιλεῖς τῆς Ἡπείρου ἐλέγοντο ἀπύργοι τοῦ Ἀχιλλέως, οἱ δὲ πρόγονοι τοῦ Ἀλεξάνδρου ἤξιον ἑαυτοῦ Ἡρακλεΐδας. Ἀλλὰ καὶ ἡ γλῶσσα καὶ τὰ ἔθιμα τῶν Ἑλλήνων ἦνθον εἰς τὰς αὐλὰς αὐτῶν. Ἡ ὑπεροχὴ αὕτη κατέστειλε τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐγγυρίων ἰδιωμάτων μηδέποτε μὲν ἀποκτείναντων φιλολογίαν, ἐπιζησάντων ὅμως εἰς τὸ στόμα τῶν λαῶν. Ἰποταχθέντες δὲ ὡς καὶ ἡ Ἑλλάς εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ὑπετάγησαν ἐν γένει πλέον ταύτης εἰς τὴν λατινικὴν ἐπιβροχήν. Ἡ Δακία, εἰ καὶ κατεκτήθη μόνον ὑπὸ τοῦ Τραϊανοῦ, διετήρησεν ὅμως ἐτι καὶ σήμερον πολλὴν ἀναλογίαν πρὸς τὰς νεολατινικὰς γλώσσας. Καὶ ἄλ-

λοι δὲ λαοὶ ἐλθόντες ἐκ τῆς Ἀσίας ἢ τῆς ἀρκτικῆς Εὐρώπης, οἷον Σέρβοι, Σλαῦοι, Ἀλβανοὶ, Βούλγαροι, καθυπετάγησαν εἰς τὸ κράτος τῆς Ἀνατολῆς, τὸ ὁποῖον εἶχον μὲν ἀπειλήσει τὸ κατ' ἀρχάς, οὐτινος ὅμως ἐγένοντο μετὰ ταῦτα ἰσχυρότατα στηρίγματα δυνάμει συνθηκῶν καὶ μάλιστα ἐνεκα τῆς θρησκείας. Ἐκ τῶν διαφύρων τούτων στοιχείων ἀνεφύησαν κατὰ τὸν μεσαιῶνα πολλαὶ ἡγεμονίαι, αἵτινες μετὰ τινὰς ἀγῶνας ὑπέκυψαν μὲν ὡς καὶ ἡ Ἑλλάς εἰς τὸν ὀθωμανικὸν ζυγόν, διετήρησαν ὅμως τὸν ἴδιον ἐθνικὸν χαρακτήρα· ἀφοῦτο δὲ τὸ ὀθωμανικὸν κράτος ἤρχισε νὰ προσεγγίξῃ εἰς τὴν διάλυσιν αὐτοῦ, καὶ τὰ ἔθνη ταῦτα ἀγωνίζονται νὰ συγκροτηθῶσιν ἴδια. Ἐντεθεν καὶ ἡ ἐν Ἀλβανίᾳ ἀνύψωσις τοῦ Ἀλῆ πασᾶ, καὶ τῆς Σερβίας αἱ ἐπανάστασις, καὶ τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας ἢ χειραφέτησις· ἀλλὰ τὰ κράτη ταῦτα ἔχουσιν ἄρα ἐν ἑαυτοῖς στοιχεῖα ἰκανὰ ὅπως συγκαταλεχθῶσι μετὰ τῶν αὐτῶν ἔθνων, ἢ πέρωται νὰ γείνωσι καὶ αὐθις δορυφόροι νέου ἀνατολικοῦ θρόνου ἐν Βυζαντίῳ; Καὶ ἴσως μὲν τὰ πολιτικὰ ταῦτα ζητήματα λυθῶσιν ἐπὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος, ἀλλ' ἐν τῶν τῶν ἢ καταγωγῇ, ἡ ἱστορία, ὁ ἰδιαίτερος χαρακτήρ ἑκάστης τῶν φυλῶν τούτων εἶναι ἄξια ἐρεῖνης κτλ. »

ΣΥΛΛΟΓΗ.

λέξεων φράσεων καὶ παροιμιῶν.

(Συνέχ. ἴδε φυλ. ἀδ. 276—284.)

Κάθηκο καὶ **μελισσοκάθηκο**, καλεῖται ἡ κυψέλη τῶν μελισσῶν.

Καθόλου φρ. **Τίποτα καθόλου** σημ. τίποτε, οὐδὲν, τὸ παράπαν.

Καθρακάτσα. «Θάκαμε καμμία καθρακάτσα» τουτ. βρωμοδουλειά, ἢ μαγάρια (ἐκ τοῦ Ἰταλ. *maggina*.)

Καθράπα καὶ **καρκάλα** ἢ **καυκάλα**, λέγεται χλευαστικῶς ἢ παρ' ἄλλοις κεφάλαια τῶν ἡλιθίων.

Καῖλα καὶ **κάψα** λέγεται ἐπὶ σφοδρῶ πυρετοῦ· «Ἐχει πολλὴ καῖλα τὸ κεφάλι ἢ τὸ σῶμα» καὶ **κάψα** ὁ καύσων τοῦ ἡλίου.

Καῦμένος καὶ **καῦμέλο** παρ' ἄλλοις καυμέναντος ἢ καψέρος. **Ζάβαλης** (τουρκ) «ὁ καυμένος» λέγεται ὑπὸ συμπαθείας.

Καῦμός. **Δυστυχία**, **λύπη** μεγίστη. «Τὶ καῦμός εἰν αὐτός» «ἀφῆσε με στὸ καῦμό μου», ἐξ οὗ καὶ τὸ ἀκόλουθον δεκαπεντασύλλαβον διστιχόν.

Ὁ χωρισμὸς εἶναι καῦμός καὶ τὸ 'χε' γει' ἀνε ζάλη, καὶ τὸ καλῶς ὠρίστετε εἶναι χαρὰ μεγάλη.

Καινούριον ἢ **καινούργιον** τὸ νεοκαμωμένο καὶ φρ. «καινούριον κοσκινάκι μου καὶ ποῦ νὰ σὲ κρεμάσω» λέγεται καὶ ἀποκαινούργις· τουτ. ὡς νὰ ἦτο καινούριον καὶ «τί καινούρια ἔχομε;» «νέας εἰδήσεις».

Κακάρα καὶ **κάκαρο** (ἴδ. **καρκάλα** καὶ **καύκαλι** καὶ **καθράπα**) χλευαστικῶς ἢ κεφαλῆ.

Κάκα ἐκ τοῦ ἀρχ. **κάκη** (ἢ) ἢ **κόπος** τοῦ ἀνθρώπου. «Τὸ παιδί ἔκαμε κάκα του.»

Κακκάβη (τὸ) ὡς καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἢ **κακκάβη** ἢ **κάκκαβος**, χύτρα μεγάλη.

Κάκαδο ἢ **κίκαδο** παρ' ἄλλοις τὸ ἀποξηρανθὲν λεπίδιον ἢ ἡ ἐσχάρα μικρῆς πληγῆς, ἢ μικρὸν τι κάρφος **Κάκαδα**, αἱ ἀκαρθασίαι ἐντὸς τροφίμων.

Κακαϊύρεσκος. Ὁ δυσκόλως ἀρεσκόμενος ἢ εὐχαριστούμενος εἰς τι. «Εἶναι πολὺ κακαϊύρεσκος.»

Κακαριέται (μόνον ἐπὶ τρίτ. προσ.) ἢ **κακαρίζει** καὶ **κακαρολογᾷται** ἐκ τοῦ ἀρχ. **κακκαρίζει** ἢ **κακκάζει**, τουτ. φωνάζει ἢ κρᾶζει ὡς ἡ ὄρνις, ὅταν γεννήσῃ.

Κακόβολος (ἰντίθ. τοῦ **καλόβολος**), ἀδέξιος, ἀνεπιτήδειος, καὶ ἄλλα τοιαῦτα σύνθετα οἷον **κακόβλωσος** ὁ ἀθυρόστομος, **κακοστόμαχος**, **κακόσαρκος**, **κακόχυμος**, **κακόθραστος**, **κακόψηστος**, **κακορήλικος** καὶ **κακόλογος**. Καὶ **κακόλογος** τὸ ὁποῖον σημαίνει τὸ μὴ ἄξιον λόγου, τὸ πρόστυχον, ὡς **κακόλογα φαγητά**. κτλ.

Κακομάζαλος καὶ **καλομάζαλος**, ὁ κακότυχος ἢ καλότυχος. Τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχουν καὶ αἱ λέξεις **κακορίμαλος** καὶ **καλορίμαλος** (ἀγνώστου παραγωγῆς), ὡς καὶ ἡ λέξις **κακορίκος** λίαν εὐχρηστος παρὰ τοῖς Κυθηρίοις. «Ποῦ σου, κακορίκος;» ἀντί ποῦ σου καλότυχε. «Ἐλα γιὰμῖο, κακορίκο.»

Κακομούντρολος καὶ **κακιτρόχηλος** ὁ κακομούτσουνος ἢ κακόμυτρος καὶ δυστεῖδης ἄνθρωπος. **Κακομούντρολα** λέγονται καὶ τὰ δύσμορφα καὶ ἀσχημα πρᾶγματα.

Κακοπέτρι καὶ **Κακόπλακα** καὶ **Κακόπριος** ὀνόματα τοποθεσιῶν ἐν Κυθήροις.

Κακοσύβαστος ὁ ἀσυμβίβαστος ἄνθρωπος καὶ **καλοσύβαστος** ὁ εὐκόλως συμβίβαζόμενος.

Κακοτοπία αἱ δυσχωρίαί, τὰ δύσβατα μέρη ὡς **κακοκαιρία** οἱ σφοδροὶ καὶ τρικυμιώδεις καιροί.

Κακουραγᾶ, καὶ **ἐκακούρησε**. Λέγεται ἐπὶ τραύματος ἢ πληγῆς λαβύσεως κακῶν χαρακτήρα ἢ χειροτερευσάσης. Ταυτόσημος καὶ ἡ λέξις **κακοφορμᾶ**, ἐκακοφορμάσει ἢ πληγῇ, τουτέστ. ἔλαβε κακὴν μορφήν ἢ οἱ ἐκακοσύνεψε.

Καλαμίδι (τὸ) ὁ κάλαμος ἐξ οὗ ἐξαρτᾶται τὸ ἄγιστρον πρὸς ἀλιείαν.

Καλαμιῶνας καὶ **κάλαμος** ὁ καλαμῶν-ῶνας· τὸπος κατάφυτος ἐκ καλάμων.

Καλαμουκάνι ἐργαλ. συγκείμενον ἐκ τεμαχίου καλάμου ἐφ' οὗ περιτυλίσσονται τὰ νήματα πρὸς ὑφαντικὴν χρῆσιμύοντα· καὶ μετφ. «ἔχει πόδια σὰν καλαμουκάνια» τὸ αὐτὸ λέγεται καὶ ἐπὶ βραχιόνων ἰσχνῶν.

Καλαμούτης λέγεται παρὰ τοῖς χωρικοῖς ὁ βουδὸς ὁ ἔχων τὴν κεφαλὴν ὑπόφαιον ἢ παρδῆλην, ἢ ψαρήν.

Καλαμόδρακο, τὸ παρ' ἄλλοις **βρακοπόδαρο** ἢ **περισκελίς** τὸ περιτυλίσσον τὴν κνήμην καὶ τὸ σκέλος.

Καλαμόνω, **καλαμοδένω** ἢ **συνδέω** διὰ καλάμου τὸ καταχθῆν μέλος τοῦ σώματος.

Κάλαντρα, τὰ κάλαντα. Τὰ κατὰ τὴν παραμονὴν τῆς ἀρχιερωνίας καὶ τῶν Χριστουγέννων ψαλλόμενα ᾄσματα.

Καλεστική, τὸ κάλεσμα, ἡ πρόσκλησις εἰς γεῦμα ἢ εἰς ἐορτὴν τινα. « Ἐχει ἢ ἔκαμε καλεστική » τ.ο.τ. ἐπροσκάλεσε.

Καλημερούδια (ὕποκοριστ.) καὶ **καλησπερούδια**, παύσησμον τῶ καλημερίζω καὶ καλησπερίζω, τ.ο.τ. εὐχομαι καλὴν ἡμέραν ἢ ἐσπέραν.

Καλικάντζαρος ἢ **καλικάντζαρος**, τὸ ὑποτιθέμενον παρὰ τοῦ ὄγλου πονηρὸν πνεῦμα, ὡς ὁ βρυκόλακας, αἱ νεράϊδες κτλ.

Κάλιο καὶ **κάλιο** γῶ, ἀντὶ κάλλιον καὶ κάλλιον ἔχω, τ.ο.τ. προτιμῶ περισσύτερον, καὶ ἡ παροιμ. **κάλιο πέντε κείς τὸ χέρι παρά δέκα καὶ καρτέρι**.

Καλικόνω (ἴσως ἐκ τοῦ καλλιγόνω ἢ καλλιθόνω τ.ο.τ. πεταλόνω) καὶ **καλικόνωμαι** σημαίνει τὸ ὑποδέξασθαι, φέρω ὑποδήματα· ἐξ οὗ καὶ **καλικόσι** (ἢ) ἢ ὑπόδεσις ἢ ὑποδημασία, καὶ **καλικωμένος** ὁ φορῶν ἐμβάδας.

Καλιούρα (ἢ) καὶ **καλιούρια** (τά), εἶδος πλακούντων παραγεμιστῶν με **χορταρικά**· καὶ **καλιουρούπητα**, πῆτα παραγεμιστῆ.

Καλογέρια (τά) εἶδος ἀνθέων ἰσοειδῶν χρησίμων πρὸς μαγειρείαν.

Καλόγερος, λέγεται εἶδος κρεμάθρας τῶν φορεμάτων ξυλίνης, προσηρημένης ἐπὶ τοῦ τοίχου ἐντὺς τῶν οἰκιῶν.

Καλιούρι. Τὸ ξύλινον ἐπιστόμιον ἢ στούπωμα τοῦ βαρελίου· παρ' ἄλλοις **τάπα** (le tampon).

Καλίβολα (ἐπίρ. καὶ **καλίβολος** (ἐπίθ.)) ὁ ἐπιδέξιος, εὐάρμοστος, εὐάγωγος καὶ ἄλλα τοιαῦτα· οἶον, **καλίκαρδος**, **καλοστόμαχος**, **καλόβρατος**, **καλόθαβρος**, **καλόγλωσσος**, **καλοθώριτος** (ὁ εὐειδής, ὁ ἔχων καλὴν ὄψιν ἢ παρρησίαν).

Καλοπάχουγος (ὁ ὑπακούων εὐκόλως).

Καλοσαρκος, ὁ ἐν τοῖς τραύμασιν εὐκολοθεράπευτος.

Καλοσευγάμερος, ὁ ἐκ καλῆς καταγωγῆς. **Καλοσευγάμερη** λέγεται εἰρωνικῶς ἢ κακοήθης καὶ ἀσελγῆς γυνή. « Αὐτὴ εἶναι ἀπὸ ταῖς καλοσευγάμεναις. »

Καλοζάρι ἀντὶ τοῦ καλοσυνειθίζει, ἢ ἔχει καλὰς ἐξεις.

Καλοκαιρίδα, ὁ γρύλλος· εἶδος μικρᾶς ἀκρίδος ἢ τις τσιρίζει κατὰ τὰς καλοκαιρινὰς νύκτας· λέγεται καὶ **τριζοράκι** ἐκ τοῦ τριζο.

Καλομάζαλος καὶ **κακομάζαλος** (ἴδ. ἀνωτέρω) ὡς καὶ **καλομάζαλος** καὶ **κακομάζαλος**.

Καλοεὐρίσμα λέγεται ἡ πρόποσις ἢ α τὸ καλῶς νὰ σ' εὐρῶ » παρ' ἄλλοις.

Καλοβρίζικα, (τά) λέγονται τὰ πρὸς τοὺς νεοσυζευθέντας ἀποδιδόμενα συγχαρητήρια, ὡς ἡ φρ. « εἶπετα **καλοβρίζικα** » ἢ « ἐπῆγεν εἰς τὰ **καλοβρίζικα** », καὶ « **καλοβρίζικος** ὁ νέος υἱός » τ.ο.τ. νὰ ἔχη καλὸν βρίζικόν ἢ καλὴν μοῖραν, ἢ ἀγαθὴν τύχην. **Κακαβρίζικος** δὲ τ' ἀνάπαλιν ὁ κακότυχος, καὶ **κακοβρίζικα** ἢ **κακοτυχία**

(Ἀκολουθεῖ.)

ΔΙΑΦΟΡΑ.

—

ΧΙΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΙΣΗΜΕΡΙΝΟΝ. Κατὰ τὴν πρῶτην αὐτοῦ ἐκδρομὴν εἰς τὴν ὄρεινὴν χώραν τῆς Ἰαγγας, ὁ ἐξαπόστολος **Ρέβμανος**, ἀναχωρήσας ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ τῆς **Ράββαμπία**, παρὰ τὴν **Μομβάζην**, εἶδε μακροῦν δύο ὄρη, ὧν αἱ πολιαὶ κορυφαὶ παρεῖχον ὅλως διόλου ὄψιν **χιονώδη**· ἦσαν δὲ τὰ ὄρη ταῦτα ἡ **Κενία** καὶ τὸ **Κιλιμανδιάρων**, κείμενα παρὰ τὸν ἰσημερινόν.

Ἡ ὑπαρξίς διαρκοῦς χιόνος εἰς τοιοῦτο πλάτος ἔσχε πολλοὺς τοὺς ἀπίστους μεταξὺ τῶν σοφῶν, ἰδίως δ' ἐν Ἀγγλίᾳ· ἐπιστεῦθη δὲ ὅτι ὁ γερμανὸς ἐξαπίστολος εἶχε παθεῖ ὀπτικήν ἀπάτην.

Ἀλλὰ τὴν σήμερον ἦρθη ἡ ἀμφιβολία. Ὁ Κύριος βαρὼν τοῦ **Δέκκεν**, συνοδοιπόρον ἔχων καὶ τὸν γεωλόγον **Θόρντον**, κατώρθωσε, μετὰ μυρίους μόχθους, νὰ εἰσδύσῃ μέχρι τοῦ **Κιλιμανδιάρων** καταμετρήσας δ' ἐκ διαφόρων σημείων, εὗρεν αὐτοῦ τὴν ὕψος ὑπὲρ τὰς 20,000 ἀγγλικῶν ποδῶν (6, 500 μέτρων περίπου), ὧν 3,000 πόδες (950 μέτρα) κατακεκαλυμμένοι ὑπὸ χιόνος.

Τὸ ὄρος τοῦτο φαίνεται προὔπαρξαν ἠφαίστειον. Ὁ δὲ **Κ.** βαρὼν τοῦ **Δέκκεν**, δυστροποῦντων τῶν συνοδούντων αὐτῶ, μερικὴν μόνον ἀνάβασιν κατώρθωσε (8,000 ποδῶν). Θέλει δὲ στείλει τῶ **δόκτορι Βάρθω** εἰς **Βερολίνον** λεπτομερὲς ὑπόμνημα μετὰ πινάκων καὶ εἰκόνων.

Ὁ γερμανὸς περιηγητὴς ἐσκόπει νὰ τραπῇ τὸν **Φεβρουάριον** τὴν πρὸς τὴν **Κενίαν** ἀγούσαν. Τὰ δ' ἐπιχειρήματα αὐτοῦ λέγονται **ῥιψοκίνδυνα**, ἔνεκα τῆς ἐχθρικής καὶ ληστρικής διαίτης τῶν πλείστων φυλῶν τῆς ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς.

ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ. Τὴν 4 Μαρτίου τὰ ἐν Ἀθήναις μέλη τῆς ἐταιρίας ταύτης συνήλθον εἰς συνέλευσιν ὅπως ἀκούσωσι τὰς ἐκθέσεις τοῦ παύοντος διοικητικοῦ συμβουλίου καὶ ἐκλέξωσι νέον.

Κατὰ τὴν τάξιν αἱ ὑποβαλλόμεναι ἐκθέσεις εἶναι τέσσαρες· ἡ γενικὴ, ἡ περὶ τῆς παιδείας ἰδίως, ἡ περὶ τῆς οικονομικῆς καταστάσεως καὶ ἡ περὶ τῆς ἐξελέγξεως τῶν λογαριασμῶν. Καὶ τὴν μὲν πρῶτην ἀναγινώσκει ὁ γραμματεὺς, τὴν δευτέραν ὁ εἰσηγητὴς τῆς ἐπὶ τῶν σχολείων ἐπιτροπῆς, τὴν τρίτην ὁ ἐπὶ τοῦ ταμείου καὶ τὴν τετάρτην ὁ τῆς ἐλεγκτικῆς ἐπιτροπῆς εἰσηγητὴς.

Ἐκ τῶν ἐκθέσεων τούτων ἐμάθημεν τὰ ἀκόλουθα·

Ἐν τῶ **Ἀρσακίῳ** **Παρθεναγωγείῳ** ἐνδιατιῶνται 130 μαθήτρια, ἐξ ὧν 4 εἶναι ὑπότροφοι τῆς **Μ. Βασιλίσσης**, 4 ἐκ τοῦ κληροδοτήματός τοῦ ἐπὶ τούτῳ διορισθέντος ὑπὸ τῆς ἐν Ἑλλάδι ἀποθανούσης **Κουα-στόδας**, 32 τῆς κυβερνήσεως, 36 τῶν δήμων, 17 τῆς ἐταιρίας καὶ 37 σύσταιτοι ἢτοι ἰδιοσυντήρητοι.

Σημειωτέον δὲ ὅτι καὶ ἄλλαι ἐζήτησαν νὰ καταταχθῶσιν ἀλλὰ δὲν ἐγένοντο δεκταί, διότι πλέον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν 130 δὲν χωρεῖ τὸ **Παρθεναγωγεῖον**.

Τῶν δὲ ἐξωτερικῶν ὁ ἀριθμὸς, αἱ ὁποῖαι φοιτῶσι μὲν εἰς τὸ αὐτὸ κατάστημα, ἀλλὰ διδάσκονται εἰς ἰδιαιτέρας αἰθούσας μηδὲν ἄναμιγνύμεναι μετὰς ἑσωτερικὰς, ὑπερβαίνει τὸν τῶν 400.

Εἰς τὰ συνήθως διδασκόμενα μαθήματα προστέθησαν ἐπιπλέον πολλοὺ λόγου ἀξία· ἡ διδασκαλία τῆς κατὰ Χριστὸν ἠθικῆς καὶ ἡ τῆς παιδαγωγίας· καὶ τὴν μὲν πρῶτην ἀνέλαβεν ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου **Κ. Ῥομπότης** καὶ μέλος τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου, τὴν δὲ ἄλλην ὁ **Κ. Α. Μελάς**, ἀμφοτέροι μετὰ πολλῆς προθυμίας καὶ ἀφιλοκερδείας.

Ἡ ἐπὶ ἐν ἔτος καὶ ἐπέκεινα διευθύνουσα τὸ **Παρθεναγωγεῖον** **Κ. Καβανιάρη** ἐξ Ἑλβετίας, εὐδοκιμεῖ κατὰ πάντα, ὡς ἐβεβαίωσε τὸ συμβούλιον, δεικνύουσα καὶ ἰκανότητα καὶ δραστηριότητα καὶ ζῆλον καὶ σύνεσιν.

Καὶ χρήματα μὲν εἰσέπραξεν ἡ ἐταιρία ἐκ διδάκτρων, συνεισφορῶν καὶ ἄλλων 156,238, ἔδαπάνησε δὲ 144,073,43.

Μέλη τοῦ νέου διοικητικοῦ συμβουλίου ἐξελέχθησαν καὶ πάλιν, πλὴν τῶν **Κ.Κ. Ἀναργύρου** καὶ **Κωνσταντινίδου** παραιτηθέντων καὶ ἀναπληρωθέντων ὑπὸ τῶν **Κ.Κ. Μάτσα** καὶ **Ψαῶ**, οἱ καὶ πέρυσιν σύμβουλοι ἦτοί οἱ **Κ.Κ. Α. Μαυροκορδάτος** πρόεδρος, **Γ. Πραΐδης**, ἀντιπρόεδρος, **Ν. Δραγοῦμης** γραμματεὺς, καὶ **Δ. Λεβίδης**, **Ι. Βούρος**, **Δρ. Ν. Δρόσου**, **Α. Μάμουκας**, **Α. Μελάς**, **Π. Γιαννόπουλος** καὶ **Π. Ῥομπότης**.

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΟΙΗΣΙΣ.

—

Τὸ ἐπόμενον ᾄσμα ᾄδεται ἐν **Ῥόδῳ** ὑπὸ γυναικὸς μικρῶν πρὸ τῆς στέφειως, εἰς νύμφην βραδεῖ βήματι εἰς τὸ δωμάτιον τῆς στέφειως διευθυνομένην.

*Κίρησε, βέργα, κίρησε
Χρυσὸ Σταυρὲ, περπάτησε.
Ἐλι, Χριστέ κί ἄγιοι πολλοί,
Ἔδωτε με γλῶσσα νὰ λαλή,
Ἄδωτε με χίλια στόματα
Νὰ τραγουδῶ παϊνέματα,
Τὴν νύμφη ποῦ ἔς τὴν εὐμορφιά
Ὅμοιάει τ' ἄστρα καὶ τὴν Πλειά (1).
Ν' ἀρχίσ' ἀπὸ τὴν κεφαλή,
Νὰ τὴν παυῶ τὴν ριζομυρῆ
Ποῦ ἔχει τὰ μαλλιά μετὰξί
Καὶ πλεγμένα με τὴν τάξι,
Ποῦ ἔχει κούτελο φεγγάρι
Μιά χαρὰ κ' ἔρα καμάρι
Ποῦ χεὶ φρόδια συνδεμένα
Σὰν σπαθιά ξεγυμνωμένα
Ποῦ ἔχει μιάτρα παφουρένια
Μάγουλα τριανταφλιένια
Ἐχει μύτη σὰν κορδίλι,
Κόκκινα τὰ δὺό τῆς χεῖλι
Ποῦ ἔχει δόντια ῥάδι ῥάδι (2).
Σὰν κοινιά (3) μαργαριτάρι.
Τὰ μάγουλά τῆς ὀστράφουσι
Χρυσὰ καρδύλι ἀράφουσι
Σάγουρον (4) με λακουδάκι
Καὶ με εὐμορφο κανάκι.*

(1) Πλειάδα. (2) Ἀράδα (3) Κόκκινος (4) Σιαγόνα.

*Ἐχει τὸν λαιμὸ χρυτὸ
Ἀργυροπερεχυντὸ
Ἐχει στήθη μαρμαρένια
Δοὸ βυζιά μαλαγματέρια
Ἐχει χέρια σὰν λαμπάδες
Ὅπου λειτουργοῦν παππάδες.
Τὰ δακτύλια τῆς τὰ δέκα
Οἱ ἀγγέλοι τὰ συνδέκα.
Ἐχει μέση δακτυλίδι
Μιά χαρὰ κ' ἔρα στολίδι.
Τοῦ κορμινοῦ τῆς τὸ γρορδάμι (1)
Εἰς τὸν κόσμον ἦδγε ῥάμι.
Τῆς γοβίτσας (2) τῆς τ' ἀχνάρι (3)
Ὡς καὶ κείνο ἔχει χάρι.
Ὅπου πᾶ νὰ κατοικήση
Ἐκκλησιὰ θέλει νὰ κτίση.
Πέρδικα διαβαταριά μου,
Γεῖά σου, αὐθέντρα καὶ κυρά μου,
Πέρδικά μου πλουμισμένη
Κ' ἐκκλησιὰ ζωγραφισμένη.*

Εὐρισκομένης δὲ τῆς νύμφης πλησίον τῆς θύρας τοῦ ἀνω εἰρημένου δωματίου, ἡ ἄδουσα ἐξακολουθεῖ οὕτω·

*Κάμε, κόρη, τὸν σταυρὸ σου
Κ' ἔμβα εἰς τ' ἀρχοντικὸ σου.*

Ὅταν δὲ ἡ νύμφη εἰσέλθῃ κάθηται ἐπὶ καθέδρα· καὶ ἐν ᾧ ἐνδύουσιν αὐτὴν τὰ τοῦ γάμου, ἡ ἄδουσα πάλιν ἐξακολουθεῖ ὡς ἐφεξῆς·

*Κτεράκι με' ἐλεφάντινο μὴν κόφης τὰ χρυσὰ
μαλλιά*

*Μὴν κόφω γὼ τὰ δόντια σου,
Καὶ πέμφω τα στον χρυσοχὸ
Καὶ κάμ' ἀγκόρρι (4) καὶ σταυρὸ,
Τὸν σταυρὸν νὰ προσκυνῶμε
Καὶ τ' ἀγκόρρι νὰ φιλοῦμε.
Παραγά μου, σῶσε, σῶσε
Νοῦν καὶ στόχασί με δόσε
Νὰ παυέσω τὴν κυρά μου
Τὴν χρυσοδιαβαταριά μου·
Π' εἶχει τὰ μαλλιά σιαστά
Στὸ κούτελό τῆς τερζαστά.
Καὶ με τὴν πολλὴ γαλαδα
Καὶ με τόση ροστιμάδα.
Ἐσοὺς γάμους κί ἄρ ἐπῆγα
Τέτοια νύμφη δὲν τὴν εἶδα.
Στὸν τόπον ποῦ ἦλθε κί ἔκατσε
Ὡσὰν τὸν ἦλιον ἔλαμψε.
Ποῦ ποῦ νὰ αὐτ' ἡ μοσκοχαργιά
Καὶ ἔχει τόσην εὐμορφιά!
Ποῦ τοῦ Κάντζου τὸ σοκκάκι
Ποῦ νὰ σὰν τὸ γασμακί.
Κεῖνοι ποῦ τὴν θύεψαι
Ῥοδόσταμο τὴν ραίρασι
Γιὰ τοῦτο εἶναι ροστιμη
Κ' εἶναι καὶ ῥοδοκόκκινη.*

(1) Παράστημα (2) Σανδαλίου (3) Ἰχνήριον (4) Ἐγγόλιον.

* Ἐχεις ἀρχοντικὴν θωρᾶ
Καὶ χάρμεις ἄβαν συντροφιά.
Ἐγὼ 'ς τὰ χέρια ποῦ στολίξει
Νυμφοπούλα κ' ἐμπροτιζει.
Ἐστολίσαμε τὴ νύμφη
Φέρτε μάχα φέρτε κύρη,
Φέρτε τὴν γενιὰν τῆς ὀ.λην
Νὰ τὴν ἀποκαμαρῶσουν,
Νὰ τὴν δώσουν τὴν εὐχή τους
Νὰ προκόβῃ τὸ παιδί τους.

Οἱ γονεῖς κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην εἰσερχόμενοι ἀσπάζονται, εὐχονται καὶ δωροῦσι τῇ νύμφῃ χρυσᾶ καὶ ἄργυρᾶ κοσμήματα· τὸ αὐτὸ ποιοῦσι καὶ οἱ συγγενεῖς τοῦ τε νυμφίου καὶ τῆς νύμφης. Ἐπειτα δὲ ἐπαναλαμβάνει ἡ ἄδουσα γυνή

Καὶ καλὴν ἡμέραν ρὰ ᾗ γη τοῦ γαμβροῦ μας τὸ
κεφάλι,
ἔπον διάλεξε καὶ πῆρε τῆς καλῆς μηλιάς τὸ
μῆλο
τῆς καλῆς βόδιας τὸ βόδο,
τῆς καλῆς τραταφυλλίσας τὸ μορφο τρα-
ταφυλλάκι.
Ἄκουε νύμφη τί σε λέγομεν,
τὸν χρυσὸν αἰτὸν ποῦ σὲ δίδομεν
ρὰ τὸν ἀγαπᾷς καὶ ρὰ τὸν τιμᾷς,
ποῦ εἶναι ἀκριβὸς ἀπὸ τὴν μάγα του
καὶ χιλιάκριβος ἀπὸ τὸν κύρη του
καὶ μυριάκριβος ἀπ' ὀ.λην του τὴν γενιά.

Φέρτε καὶ τὴν παρακίστρα (1)
μελεκοῦνι (2) μὲ τὴν κούπα.
Φέρτε καὶ τὸν λυριστὴ -
Τὸ ποτῆρι τὸ κρασί.
Μαχαρμ' ἀπὸ τὸ σπέτι (3)
Μὴ χαλάσετε τ' αἰτέτι (4).

Μετὰ ταῦτα ἐκτελεῖται ἡ στέψις.

Ἐν Ρόδῳ, Φεβρουαρίου 29, 1862.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

(Ἴδε φιλιάδ. 282 καὶ 283.)

— 000 —

Σελ.	στήλ.	στίχ.	ἀντί	ἀνάγνωθι.
436	ἀ	6	ἐπιγραφὴ	ὑπογραφὴ
"	"	6'	23	ἰχνογραφίαις ἰχνογραφίας στοιχεῖα
"	"	"	51	διασχίση διασχῶση
437	"	"	27	γραμματικῆς γραμμικῆς
"	"	"	33	καὶ τίς
438	"	"	1	καταρτίσεων καταστάσεων
458	ἀ	"	2	ἐννοοῦμεν δὲν ἐννοοῦμεν
"	"	"	23	ἀνεκαιοσθέντου ἀναισθέντου
"	"	6'	8	, καὶ . Καὶ
459	α'	"	4	ἀπόψεως ἀπόψεως,
460	"	"	25	, ὡς . ὡς
"	"	6'	10	συνδυάζεται συνδυάζεται
"	"	"	11	δυνατοὶ δυνατίν,
"	"	"	35	καταλόγων καλελόγων
461	"	"	57	Τεύξεως Τεύξιδος.

(1) Τὴν ἄδουσαν. (2) Μελίηκτον μετὰ σπασίμου. (3) Προσέψιον ἀπὸ τὸ κιβώτιον. (4) Τὸ ἔθος.

ΣΥΝΤΑΚΤΑΙ ΤΗΣ ΠΑΝΔΩΡΑΣ

κατὰ τὸ IB' ἔτος αὐτῆς.

* Ἐν τῇ ἐλευθέρῳ Ἑ.λλιάδι.

1. Ἀ. Ῥ. Ραγκαβῆς, καθηγητῆς Πανεπιστημίου.
2. Κ. Παππαρρόγπουλος " "
3. Ἀλ. Πάλλης. " "
4. Π. Καλλιγᾶς. " "
5. Κ. Φρεαρίτης. " "
6. Σ. Λάνδερερ. " "
7. Δ. Βερναρδάκης. " "
8. Ν. Πετρόης, καθηγητῆς Γυμνασίου.
9. Γ. Λάτρης.
10. Παῦλος Λάμπρος.
11. Δε-Κιγάλλας.
12. Κλέων Ραγκαβῆς.
13. Ἄγγελος Βλάχος.
14. Α. Κ. Μεταξᾶς.
15. Κ. Λαμπρόλλος.
16. Ἰπποκράτης Ταυλάριος.
17. Σ. Ν. Δραγούμης.
Καὶ ἄλλοι.

* Ἐκτὸς τῆς ἐλευθέρῳ Ἑ.λλιάδος.

1. Πριγκήπισσα Μασάλσκη (Δώρα Ἰστρίας)
2. Ἰ. Τέλφης, καθηγητῆς ἐν Πέστη.
3. Π. Βραΐλας Ἀρμένης ἐν Κερκύρα.
4. Ν. Πασπάτης ἰατρός ἐν Κωνσταντινουπόλει.
5. Νεροῦτσος ἰατρός ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.
6. Ἀ. Καλοῦτσος ἐν Σάμῳ.
7. Χ. Παρμε ἰδῆς ἐν Μάντζεστερ.
8. Θ. Καροῦσος ἐν Κεφαλληνίᾳ.
9. Π. Χιώτης ἐν Ζακύνθῳ.
10. Α. Τόμπρας ἐν Κερκύρα.
11. Μ. Παρανίκας ἐν Κωνσταντινουπόλει.
12. Ν. Κατραμῆς ἐν Ζακύνθῳ.
13. Γ. Μ. Μουχτούρης ἐν Μιτυλήνῃ.
14. Σ. Α. Σερεμέτης ἐν Κεφαλληνίᾳ.
15. Κ. Ἀνθόπουλος ἐν Κωνσταντινουπόλει.
16. Σ. Μινθωνίδης ἐν Ἰσμαηλίῳ.
17. Π. Τσελεπιδάκης αὐτόθι.
Καὶ ἄλλοι.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ IB' ΤΟΜΟΥ.

Ἐπιμελητὴς Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ.